

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 16 (2750)

Пятніца, 18 красавіка 1932 г.

Цана 8 кап.

... Камуністычныя суботнікі з'яўляюцца
незвычайна каштоўнымі, як фактычны
пачатак камунізму...

У. І. ЛЕНІН

Зайтра — Усесаюзны камуністычны суботнік, свята працы. Рабочыя і калгаснікі, інжынеры і тэхнікі, работнікі культуры і мастацтва рэспублікі выйдуць у дзень «чырвонай суботы» на будоўлі і палі, у заводскія цэхі і ў канструктарскія бюро.

Паказаць найвышэйшую прадукцыйнасць працы — пад такім дэвізам будуць працаваць людзі на ленінскім суботніку. Яшчэ багацейшым стане наш родны савецкі край, яшчэ прыгажэйшымі будуць гарады і вёскі.

Напярэдадні суботніка фотакарэспандэнт М. Амельчанка пабываў у розных кутках Беларусі і зрабіў гэтыя здымкі. Яны яскрава гавораць аб энтузіязме людзей, аб іх працоўных поспехах.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

16 красавіка 1975 года адбыўся чарговы Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС.

Пленум па дакладу таварыша БРЭЖНЕВА Л. І. вырашыў пытанне аб скліканні чарговага XXV з'езда КПСС. Пастанова Пленума па гэтаму пытанню публікуецца ў друку сёння.

Пленум заслухаў даклад члена Палітбюро ЦК, міністра замежных спраў СССР тав. ГРАМЫКІ А. А. «Аб міжнародным становішчы і знешняй палітыцы Савецкага Саюза».

У спрэчках па гэтаму пытанню выступілі: таварышы ЛЯШКО А. П.—Старшыня Савета Міністраў Украін-

скай ССР, ГРЫШКЯВІЧУС П. П.—першы сакратар ЦК Кампартыі Літвы, АШЫМАЎ Б. А.—Старшыня Савета Міністраў Казахскай ССР, АЛЕУ Г. А.—першы сакратар ЦК Кампартыі Азербайджана, СМІРНОЎ В. А.—брыгадзір суднаборшчыкаў Балтыйскага завода імя С. Арджанікідзе гор. Ленінграда, МАРКАЎ Г. М.—першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР.

Пленум ЦК КПСС прыняў па абмеркаванаму пытанню адпаведную пастанову.

Пленум вызваліў т. ШАЛЕПНА А. М. ад абавязкаў члена Палітбюро ЦК КПСС у сувязі з яго просьбай.

На гэтым Пленум ЦК КПСС закончыў сваю работу.

АБ СКЛІКАННІ ЧАРГОВАГА XXV З'ЕЗДА КПСС

Пастанова Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС ад 16 красавіка 1975 года

СКЛІКАЦЬ ЧАРГОВЫ XXV З'ЕЗД КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА 24 ЛЮТАГА 1976 ГОДА

АБ МІЖНАРОДНЫМ СТАНОВІШЧЫ І ЗНЕСНЯЙ ПАЛІТЫЦЫ САВЕЦКАГА САЮЗА

Пастанова Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС ад 16 красавіка 1975 года

Разгледзеўшы пытанне «Аб міжнародным становішчы і знешняй палітыцы Савецкага Саюза», Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС адабрае і поўнасцю падтрымлівае дзейнасць Палітбюро, Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева па ажыццяўленню знешнепалітычнага курсу XXIV з'езда партыі, прынятай ім Праграмы міру.

Пленум з задавальненнем адзначае, што ход падзей пераканаўча пацвердзіў правільнасць і дальнабачнасць дадзенага XXIV з'езда марксісцка-ленінскага аналізу сучаснай сусветнай абстаноўкі і вызначаных ім задач міжнароднай дзейнасці КПСС.

Аснову выдатных поспехаў сацыялістычнай знешняй палітыкі складаюць буйныя дасягненні Савецкага Саюза, іншых краін сацыялістычнай сродкаўнасці ў галіне эканомікі і абараназдольнасці, трывалае адзінства брацкіх дзяржаў і ўзгодненасць іх дзеянняў, паспядоўнасць і прынцыповасць у адстаіванні справы міру, карэнных інтарэсаў народаў.

Барацьба, якую наша партыя і дзяржава вядуць разам з іншымі сацыялістычнымі краінамі, з усімі дэмакратычнымі, міралюбівымі сіламі, садзейнічае аздаравленню міжнароднай абстаноўкі. Імперыялістычная палітыка «халоднай вайны» церпіць паражэнне. Усталяванне прынцыпаў мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам супрацьстаіць палітыцы агрэсіі і дыктату, служыць важным стымулам згуртавання міралюбівых сіл, садзейнічае ўдзелу ў працэсе разрадкаў рэалістычна мыслячых колаў буржуазных дзяржаў. Асаблівае значэнне для надання гэтаму працэсу незваротнага характару будзе мець паспяховае завяршэнне ў бліжэйшы час нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе.

Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС канстатуе, што цяпер ёсць неабходныя аб'ектыўныя ўмовы для справядлівага і мірнага ўрэгулявання міжнародных канфліктаў.

Пленум зыходзіць з таго, што палітычная разрадка павінна быць падмацавана разрадкай у ваеннай галіне і выкарыстана для скарачэння ўзбраенняў і барацьбы за раззбраенне, для развіцця міжнародных зізнамічных, навукова-тэхнічных і культурных адносін паміж усімі краінамі на ўзаемавыгаднай і раўнапраўнай аснове, без усякай дыскрымінацыі і ўмяшання ва ўнутраныя справы.

Разам з тым Пленум ЦК КПСС адзначае, што сілы вайны, рэакцыі, агрэсіі не пакідаюць спроб падарваць пазітыўныя працэсы, якія адбываюцца ў сучасным свеце. Яны ўзмацняюць гонку ўзбраенняў, супраціўляюцца ліквідацыі існуючых міжнародных крызісаў, грубым умяшаннем ва ўнутраныя справы іншых краін спрабуюць сарваць барацьбу народаў за свабоду і дэмакратыю, дыскрэдытаваць палітыку мірнага суіснавання.

КПСС, Савецкая дзяржава будуць і надалей пільна сачыць за падкопамі ворагаў міру, цвёрда і рашуча адстаіваць інтарэсы савецкага народа, інтарэсы ўсеагульнага міру і свабоды народаў.

Пленум ЦК адзначае, што ў перабудове міжнародных адносін на прынцыпах мірнага суіснавання важную ролю адыгралі і закліканы адыграць у далейшым рэгулярныя сустрэчы кіруючых палітычных дзеячаў розных краін, у тым ліку двухбаковыя і шматбаковыя перагаворы на самым высокім узроўні.

Да 30-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне савецкі народ прыходзіць з сапраўды гістарычнымі дасягненнямі ў будаў-

ніцтве камуністычнага грамадства і ў барацьбе за ажыццяўленне тых ідэалаў міру, дэмакратыі і свабоды, за якія народы змагаліся супраць фашызму і мілітарызму. Ленінская знешняя палітыка КПСС верна служыць справе міру і бяспекі, інтарэсам барацьбы народаў супраць агрэсіі і імперыялізму. Адлюстроўваючы прыроду сацыялізму і яго высокія мэты, яна садзейнічае распаўсюджванню ў свеце самых шырокіх масразумення перавага новага грамадскага ладу, які асабліва ярка выступаюць на фоне цяперашняга эканамічнага крызісу і іншых узрушэнняў у капіталістычных краінах.

Партыя Леніна зноў заяўляе аб сваёй нязменнай салідарнасці з барацьбітамі за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Яна па-ранейшаму будзе рабіць усё дзеля цеснага згуртавання сусветнага камуністычнага руху на прынцыпах марксізму-ленінізму, пралетарскага інтэрнацыяналізму.

Пленум Цэнтральнага Камітэта даручае Палітбюро гэтак жа мэтанакіравана і актыўна, як і да гэтага часу, дэбівацца поўнага ажыццяўлення Праграмы міру, праводзіць знешнепалітычны курс XXIV з'езда, які карыстаецца аднадушнай падтрымкай савецкага народа.

Адзначаючы поспехі ў выкананні 9-га пяцігадовага плана, Пленум лічыць неабходным сканцэнтраваць увагу партыйных арганізацый, усіх рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі на выкананні і перавыкананні заданняў апошняга, завяршальнага года пяцігодкі, што дасць магчымасць зрабіць новы буйны крок у павышэнні народнага дабрабыту і яшчэ больш умацуе міжнародныя пазіцыі нашай вялікай міралюбівай Радзімы.

ДЗЕЯЧЫ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА, РАБОТНІКІ КУЛЬТУРЫ! ВЫСОКА НЯСЦЕ СЦЯГ ПАРТЫЙНАСЦІ І НАРОДНАСЦІ САВЕЦКАГА МАСТАЦТВА! УДАСКАНАЛЬВАЙЦЕ МАСТАЦКАЕ МАЙСТЭРСТВА, АДДАВАЙЦЕ СВАЕ ЗДОЛЬНАСЦІ ВЫХАВАННЮ АКТЫЎНЫХ БУДАЎНІКОЎ КАМУНІЗМУ!

(З Заклікаў ЦК КПСС да 1 Мая 1975 года).

ПОДЗВІГАМ НАРОДА НАТХНЕННЯ

Аб'яднаны пленум праўлення творчых саюзаў СССР

Упярэдадзень усенароднага свята ў Маскве адбыўся аб'яднаны пленум праўленняў творчых саюзаў і арганізацый СССР, прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. У Вялікім Крамлёўскім палацы 15 красавіка сабраліся вядомыя пісьменнікі, кінематаграфісты, кампазітары, мастакі, тэатральныя дзеячы, архітэктары, журналісты. Тут прысутнічаюць кіраўнікі цэнтральных і мясцовых ідэалагічных устаноў і ведамстваў, рэдактары цэнтральных газет і часопісаў.

Цёпла сустрэлі прысутныя таварышы А. П. Кірыленку, М. А. Суслана, П. Н. Дзямічова, Б. М. Панамарова, Д. Ф. Усцінава, У. І. Далгіх, І. В. Капітонава, К. Ф. Катушава.

З вялікім натхненнем удзельнікі пленума выбралі ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро Ленінскага Цэнтральнага Камітэта КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

Адкрываючы пасяджэнне пленума, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Герой Сацыялістычнай Працы Г. М. Маркаў сказаў:

— 30-годдзе гістарычнай Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне—свята не толькі савецкіх людзей. Разам з намі яго ўрачыста адзначаюць народы сацыялістычных краін, усё прагрэсіўнае чалавецтва.

Вялікая Айчынная вайна з'явілася выпрабаваннем для савецкага ладу, суровай праверкай дружбы народаў нашай краіны, маральна-палітычнага адзінства савецкіх людзей.

Савецкія людзі грудзмі ўсталі на абарону заваў Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва. У барацьбе з ворагам яны праявілі цуды стойкасці, адвагі і воінскай доблесці. Першая ў свеце краіна сацыялізму, прыняўшы на свае плечы асноўны цяжар бітвы, змагла зрынуць фашызм, выратавала сусветную цывілізацыю і культуру ад знічэння, прынесла мір і свабоду народам Еўропы і Азіі.

Прамоўца напамінуў, што савецкая мастацкая інтэлігенцыя з першых дзён, а больш дакладна сказаць, з першых гадзін, вайны з вялікай гатоўнасцю аддала сябе барацьбе з ворагам. Сродкамі мастацтва і са зброяй у руках грамлі нашы таварышы ворага, натхняючы савецкіх людзей на свяшчэнную барацьбу з фашызмам. Мастацтва і літаратура сталі магутнай зброяй. Наша культура высока неслла ленінскі сцяг, была ў цэнтры усенароднай барацьбы, дапамагла народу кавачы перамогу на фронце і ў тыле, наказвала высакародную місію савецкага воіна, на якога з надзеяй глядзелі увесь свет.

На палях бітвы загінулі смерцю храбрых сотні журналістаў, пісьменнікаў, кінематаграфістаў і іншых творчых работнікаў. Сёння, у гэтую ўрачыстую гадзіну, мы схіляем галовы перад памяццю тых, хто аддаў сваё жыццё за свабоду Радзімы і перамогу над фашызмам.

Удзельнікі пленума, стоячы, хвілінай маўчання ўшанавалі памяць загінуўшых смерцю храбрых.

Г. М. Маркаў адзначыў далей, што дзеячы савецкай культуры як натхняючы дакумент успрынялі Пастанову ЦК КПСС «Аб 30-годдзі Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гадоў». У ім глыбока асэнсаваны ўсе этапы мінулай вайны, прааналізаваны вопыт навуковага вывучэння праблем, звязаных з гэтай вялікай ваеннай эпопеяй, усебакова разгледжана сусветнае значэнне Перамогі савецкага народа і ўсіх антыфашысцкіх сіл над гітлераўскім фашызмам.

Наш народ, працягваючы Г. М. Маркаў, заўсёды імкнуўся і імкнецца да міру, працуе ў імя яго трыумфу. Дзякуючы паслядоўнаму ажыццяўленню Праграмы міру, выпрацаванай XXIV з'ездам Камуністычнай партыі, савецкая знешняя палітыка атрымала значны перамога. Гэтая палітыка адпавядае карэнным інтарэсам мільянаў і мільянаў людзей на ўсіх кантынентах зямнога шара.

Прайшло трыццаць гадоў пасляваеннага стваральнага жыцця, шмат новых слоў з'явілася ў нашым лексіконе—яны звязаны з мірнай працай і мірнымі подзвігамі. Цаліна, КамАЗ, БАМ, Самалор... І сённяшнія нашы здзяйсненні мы звяртаем з подзвігам ваенных гадоў.

Генеральны сакратар ЦК КПСС Леанід Ільіч Брэжнеў сказаў, выступаючы перад выбаршчыкамі Баўманскай акругі горада Масквы ў чэрвені 1974 года:

«Гаворачы аб мастацкай творчасці, нельга не адзначыць, што за апошнія гады ў многіх творах савецкай літаратуры, у кіно і тэатры быў глыбока, праўдзіва, хваляюча паказаны неўміручы подзвіг савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Партыя высокая цэнціць такія творы. Для новых і новых пакаленняў савецкіх людзей гераізм народа, які выратаваў сусветную цывілізацыю, заўсёды будзе патрыятычным прыкладам, прыкладам мужнасці і высакароднасці».

Гэтая высокая ацэнка партыі, грамадскае прызнанне дасягненняў нашага мастацтва і літаратуры абавязвае нас працаваць з яшчэ большай творчай энергіяй.

Нашы ідэйныя праціўнікі на Захадзе імкнуцца груба сказіць гісторыю другой сусветнай вайны. Фальсіфікатараў розных масцей аб'ядноўвае адна мэта: адмаўленне рашаючай ролі савецкага народа ў разгроме фашызму, спроба ўтаіць ад сусветнай грамадскасці тыя сапраўдныя фактары, якія абумовілі пераможны выхад нашай барацьбы з гітлераўскай арміяй.

Творы савецкай літаратуры і мастацтва праўдзіва, у адпаведнасці з гістарычнымі фактамі, раскрываюць вялікую эпопею народнай барацьбы за вызваленне.

У заключэнне прамоўца заклікаў дзеячаў літаратуры і мастацтва аддаць усе сілы стварэнню новых натхнёных твораў аб нашым вялікім гераічным народзе —

народзе-воіне, народзе-будаўніку, народзе-творцы.

На трыбуне — кінарэжысёр, сакратар праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР, Герой Сацыялістычнай Працы С. А. Герасімаў.

— Савецкаму кінематаграфу, — заявіў ён, — выпала гістарычнае прызначэнне — адлюстраваць на плёнцы эпоху пераможнага Кастрычніка. Сярод практычных гадоў кожны з нас захоўвае асабліва падлі дням Вялікай Айчыннай вайны. Адваёўваючы родную зямлю, народ адстойваў ад фашысцкага звера заваўны Кастрычніка, які стаў маяком для ўсіх прыгнечаных людзей планеты.

Цяпер, калі мы наблікаемся да ўсенароднага святкавання 30-годдзя Перамогі над фашызмам, цяжка пераацаніць уклад савецкіх кінематаграфістаў у летаніс Вялікай Айчыннай вайны. Разам з самаадданай працай франтавых аператараў, з якіх 40 чалавек загінулі ў баі на франтах Айчыннай вайны і ў партызанскіх атрадах, ні на хвіліну не спынялася работа савецкіх кінематаграфістаў па мастацкаму адлюстраванню подзвігу народа.

Прамоўца назваў імёны майстроў савецкага кіно, якія стварылі творы, поўныя веры ў будучую перамогу.

Усё, што было зразумета, асэнсавана розумам, прынята сэрцам, памножана вопытам Камуністычнай партыі, што складала галоўнае духоўнае багацце мастакоў новай рэвалюцыйнай эпохі, стала на службу народу-воіну. Усе мінулыя трыццаць гадоў тэма Айчыннай вайны прадстаўляла важнейшы раздзел развіцця савецкага кінамастацтва. Услед за сцэнарыстамі і рэжысёрамі — удзельнікамі вайны, да яе звярнуліся маладыя творчыя сілы.

Устаўшы на заклік партыі на абарону сацыялістычнай Радзімы, савецкі народ у гады вайны абараняў і камуністычныя ідэалы нашай культуры. Старшыня праўлення Саюза мастакоў СССР М. А. Панамароў напамінуў, што фашызм імкнуўся знішчыць нашы духоўныя каштоўнасці, багаці рускай мастацкай культуры.

Разам і нароўні з вялікімі творамі нашага мастацтва савецкія людзі захавалі і мастацкія каштоўнасці, якія належалі сусветнай культуры, нямецкаму народу. Паводле рашэння ўрада ў дзеючай арміі была створана спецыяльная брыгада для выратавання калекцый Дрэздэнскай галерэі. У разуменні, з якім франтавікі адносіліся да выратавання твораў мастацтва, адбілася культура савецкага народа, нашай арміі.

Прамоўца гаварыў пра тое, што з першых дзён вайны ў баявой строі устала наша выяўленчая публіцыстыка.

Мы, дзеячы савецкай культуры, выразна ўсведамляем бязмежнасць нашага абавязку перад памяццю герояў. І гэтая свядомасць патрабавала заклікае нас упарта працаваць, аддаючы сваё натхненне і талент славе вялікага подзвігу, зробленага савецкім народам, услаўляючы яго натхнёную працу за 30 пераможных гадоў.

Наш абавязак — абавязак усіх дзеячаў культуры, саюзаў у заключэнне М. А. Панамароў, стварыць творы, вартыя нашага вялікага народа, нашай партыі.

Сапраўды эпічным летанісам жыцця, барацьбы і перамог шматнацыянальнага савецкага народа сталі жаўцельны падшыўкі газет, якія можна назваць пазмай стварэння, сказаў намеснік старшыні праўлення Саюза журналістаў СССР Л. М. Талкуноў. Гэтая выдатная паэма раптоўна, на недапісанай фразе абрываецца 22 чэрвеня 1941 года...

І пісьменнікаў, і журналістаў па праву называем мы сёння на баявой паверці франтавікоў у адной шарэнзе, таму што сотні праявілі і паэты, якія складалі гонар нашай шматнацыянальнай літаратуры, з першых жа дзён вайны пайшлі ў газеты і на радыё.

Адна з галоўных задач савецкай журналістыкі заключаецца ў тым, каб давесці да свядомасці ўсіх савецкіх людзей сутнасць і сэнс тых грандыёзных змен, што адбыліся на сусветнай арэне за прайшоўшыя пасля вайны трыццаць гадоў.

Таварыш Л. І. Брэжнеў не раз падкрэсліваў, што кожны крок на шляху да трывалага міру даводзіцца браць з боем, у вострых сутыкненнях з сіламі сусветнай імперыялістычнай рэакцыі. Наша задача, сказаў далей прамоўца, заключаецца ў тым, каб не толькі паставіць эфектыўную заслонку буржуазнай прапагандзе — мы павінны перакульці «аргументацыю» сваіх ідэалагічных праціўнікаў, пераканаўча выкрываць палітыку і ідэалогію імперыялізму, сцвярджаючы адносіны міру і дружбы паміж народамі.

Народная артыстка СССР Л. І. Касаткіна адзначыла, што ў творах, прысвечаных вялікаму воінскаму подзвігу, з асаблівай сілай раскрыўся талент савецкіх артыстаў. Многія з іх сталі ў вачах глядачоў не проста выканаўцамі ролей, а выразнікамі гераічных традыцый, паўпрадамі мужнасці і адвагі.

У высакароднай і адказнай справе выхавання ў моладзі пачуццяў высокай ідэйнасці, любові і адданасці Радзіме, партыі, народу, нам, мастакам, належыць асаблівае і значнае месца, сказаў дырэктар Вялікага тэатра Саюза СССР, заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР кампазітар К. У. Малчанаў. Гэта абавязвае нас з велізарнай мастацкай пераканаўчасцю і ідэйным запалам раскрыць перад маладымі высокі пачасці гісторыі, каб яна, гісторыя, была прыкладам, які вызначае іх жыццё як пераможнікаў і прадаўжальнікаў вялікай справы бацькоў.

Усхвалявана гаварыла старшыня праўлення Латвійскага тэатральнага таварыства народная артыстка СССР Л. Э. Фрэймане аб пераможнасці пакаленняў, аб высокай адказнасці майстроў культуры ў справе выхавання моладзі.

Вядомыя дзеячы літаратуры і мастацтва, якія выступілі на пленуме, адзначалі, што бяспрыкладны подзвіг савецкага народа ў Вялікай

Айчыннай вайне заўсёды натхняў і будзе натхняць дзеячаў культуры на стварэнне твораў, дастойных нашага гераічнага часу.

Пра гэта гаварылі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Украіны, Герой Савецкага Саюза Ю. А. Збанацкі, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, Герой Сацыялістычнай Працы А. А. Суркоў, галоўны рэжысёр тэатра імя Яўг. Вахтангава, народны артыст РСФСР Я. Р. Сіманаў, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР М. М. Аляксееў, старшыня Дзяржбуда Беларусі, народны архітэктар СССР У. А. Кароль, кіраўнік Студыі ваенных мастакоў імя М. Б. Грэкава, народны мастак РСФСР М. І. Самсонаў, сакратар праўлення Саюза кінематаграфістаў СССР, народны артыст СССР Р. Л. Кармэн, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Грузіі Н. У. Думбадзе, галоўны дырэктар Узбекскага акадэмічнага Вялікага тэатра імя А. Навая, народная артыстка Узбекскай ССР Д. Г. Абдурахманова, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Казахстана А. Сулейманаў, народны артыст СССР Ю. У. Талубееў, галоўны архітэктар Валгаграда, заслужаны архітэктар РСФСР В. Я. Масляеў, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Р. І. Раждзественскі.

З заключным словам выступіў першы сакратар праўлення Саюза кампазітараў СССР, народны артыст СССР, Герой Сацыялістычнай Працы Ц. М. Хрэнінаў. Падзеі Вялікай Айчыннай вайны, нягаснучыя вобразы герояў фронту і тылу зноў і зноў ажываюць у раманах і вершах, у творах мастакоў і скульптараў, на сценах тэатраў і на кінаэкранах, у гуча музыкі. І можна быць упэўненым, што гэтая высокая тэма заўсёды будзе хваляваць стваральнікаў савецкага мастацтва.

Ствараючы творы, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне, працягваючы прамоўца, мы закліканы выхоўваць нашу моладзь на высакародных і чыстых прыкладах герояў ваенных пакаленняў, у духу адданасці справе партыі, ідэалам камунізму, у духу савецкага патрыятызму і інтэрнацыяналізму. Да гэтага заклікае нас наша партыя, у гэтым бачым мы свой мастацкі абавязак. Мы гора чарка дзякуем ленінскі Цэнтральны Камітэт КПСС, яго Палітбюро на чале з Леанідам Ільічам Брэжневым за велізарную ўвагу і бацькоўскія клопаты аб развіцці літаратуры і мастацтва, аб далейшым росквіце сацыялістычнай культуры.

Удзельнікі аб'яднанага пленума творчых саюзаў і арганізацый СССР аднадушна прынялі прывітальнае пісьмо Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Мы, работнікі літаратуры і мастацтва, гаворыцца ў гэтым дакуменце, гора ча адбаваем і поўнасцю падтрымліваем унутраную і знешнюю палітыку нашай партыі, гістарычную Праграму міру, выпрацаваную XXIV з'ездам КПСС. Мы будзем і надалей актыўнымі памочнікамі партыі ў выхаванні савецкіх людзей у духу бязмежнай адданасці справе Леніна, справе камунізму, у сцвярджанні высакародных ідэалаў дружбы народаў, сацыяльнага прагрэсу і міру.

ТАСС.

Чырвоная палоска раціншій зары яшчэ ледзь толькі расфарбавала акрайчык неба, калі майстар кавальскага корпуса Іван Міхайлавіч Маркевіч падышоў да заводскай прахадной. Усё звычайнае, знаёмае. Трактар на пастамеце, доўгі шэраг пано з медалямі, заваяванымі ўсімі мадэлямі «Беларусаў» на розных выстаўках, ліпы з набраклымі, гатовымі васьмью лопнуць пупышкамі. Вясна. Маркевіч удыхнуў халаднаватае свежае ранішняе паветра, усміхнуўся.

— Чаго такі вясёлы, Іван Міхайлавіч? — прабасіў побач знаёмы голас.

Азірнуўся. Яму працягнуў руку начальнік цэха гарызантальнаковачных машын Пётр Іванавіч Смірноў. Прывітаўся. Смірноў, плячысты, грузны, руку паціснуў так, нібы абцугамі ўхапіў. Хватка ранейшая засталася. Сам некалі кавалём быў.

— Навін ніякіх, Пётр Іванавіч?

— Ну, калі Іваніцкі ўначы не званіў, значыць, усё ў парадку. А то ўзяў моду, — усміхнуўся Смірноў, — сярод начы, як на трывозе, падымаць.

Прайшлі прахадную, паказаны вахцёру прапускі. Той, зірнуўшы для парадку, кінуў галавой. І аднаго, і другога добра ведае. Як ніяк, на заводзе Маркевіч другі дзесятак гадоў, а Смірноў і таго болей. Яшчэ да службы ў арміі пачынаў тут. Падышлі да велізарнага кавадла з молатам, дзе лунаў чырвоны вымпел. Вымпел быў узняты ў гонар брыгады-пераможцы сацыялістычнага спорніцтва Васіля Новікава.

— Твой, — кінуў Смірноў, — малайчына хлопец.

Маркевіч задаволеная усміхнуўся. Новікаў — яго выхаванец. Сам выхоўваў з злёнанага падлетка сапраўднага штампоўшчыка. А цяпер і гарышца ёсць кім. Нядаўна кандыдатам у члены КПСС прынялі, Расце хлопец.

Іваніцкі іх сустрэў ля самага парога.

— Ну што, Іван, пераапрайняў і прымай гаспадарку.

— Яшчэ паглядзім, Віктар, у якім яна ў цябе стане. Сам ведаеш, ката ў мяшку не куляюць.

Іваніцкі з Маркевічам — аднагодкі. Праўда, на сходзе або так пры людзях называюць адзін аднаго на бацьку, а так між сабою — на сяброўску. Хаця, бывае, і спрачаюцца. Калі справа датычыць работы.

Хутка апрануў халат, падзеў каску — старэнкую, абдэртую, з брыльём. Цяпер такіх не выпускаюць. Ва ўсім кавальскім корпусе такіх толькі дзве або тры набародка. Моладзь фарсіць у бліскучых, пакрытых лакам, а яму чамусьці больш на душы васьмью гэтага. Прывык да яе.

Іваніцкі, падганяючы, паказваў на гадзіннік. Было роўна сем. Праз сорак мінут у цэху пачнецца працоўны дзень. А пакуль тут цішыня. Маркевіч любіць гэтыя ранішнія хвіліны. І гэтую асабліваю, нязвычайную цішыню, калі галасы гучаць у гулім цэху асабліва значна. Абсталявання на яго ўчастку ямала. Толькі штампавачных прэсаў, велізарных, да самай столі, — дзевяць, а яшчэ абразных прэсаў — трыццаць, пяць газавых печуў ды восем камер індукцыйнага награвання. Уся гэтая гаспадарка ўсю ноч аглядалася, рыхтавалася, каб роўна ў 7-40 зашумець, загрузацца, — карачей казачы, пачаць работу. Таму Маркевіч такі прыдзірлівы цяпер да Іваніцкага,

такіх выбрыкаў будзе брыгада стаяць, — гаворыць майстар, зірнуўшы на гадзіннік. — Папярэджваю, што буду запісваць прастой на ваш рахунак. А там будзем у начальніка корпуса разбірацца.

Нарэшце, матрыца гатова. Наладчыкі паспешліва ўстаўляюць яе, апрабруюць. Маркевіч развітаецца з Іваніцкім, падпісвае «прыёмку». Цэх паступова панаўняецца рабочымі. Прыходзяць з жартам, смехам. Маркевіч задаволены, калі дзень пачынаецца васьмью так, з добрага настрою і парадку. Усё арганізавана. Загатоўкі завезены. Штатны і матрыцы — гатовы. А рабочыя — не падвядуць.

Перад пачаткам змены

ўсе пачалі віншаваць. Басавіта загудзелі вакол кавалі, пацяплелі іх позіркы.

А майстар адышоўся ўбок. Неўзабаве рабочыя разыдуцца да сваіх прэсаў. Пачнецца працоўны дзень. А ў яго — новыя клопаты. Якубоўская ў іх у цэху каля года. Усяго. Але паспела за гэты час асвоіцца ў калектыве. Вунь жа сёння як радава вішавалі ле. Сюрпрыз рыхтавалі. Так у змене здаўна павялося. Круглыя даты, дні нараджэння адзначаюцца абавязкова. Традыцыя... І пра Якубоўскую на забыліся. Значыць, прыняў яе калектыву. А ці шмат часу прайшло, як ён на гэтым участку, пра які гаварылі — адстаючы.

Ды ўжо! З таго часу зме-

ТАВААРЫШ МАЙСТАР

да ўсялякай дробязі прычэпіцца. Перш-наперш у журнал зазірнуў, хоць увечары, перад адыходам дамоў, забег да начальніка цэха і пераканаўся, што заданне на змену звычайнае: 15 тон прадукцыі. Але ўсё ж такі правярць трэба, можа, што-небудзь «перайгралі». Не, усё правільна. У парадку і штатны, і печы, і камеры індукцыйнага награвання. Для кожнага прэса ўжо дзяжыць некалькі дэталей. Вось да іх увага ў Маркевіча асабліва. Пакоўка шатуна для рухавіка Д-240, які ставіцца на трактар «Беларусь» МТЗ-80. Да трыццацігоддзя Перамогі трактарабудаўнікі далі слова атэставаць гэтую машыну дзяржаўным Знакам якасці. Значыць, кожная дэталі павінна адпавядаць гэтай высокай ацэнцы. Хутка дастаўшы з нагруднай кішэнкі бліскучы штангенцыркуль, майстар вымярае шатун. Уздоўж, у сячэнні. Не, усё быццам у норме. Наладчыкі настараліся. Намеры ўсе Іван Міхайлавіч трымае ў галаве. Якую дэталі возьме, памерае і адразу бачыць, што да чаго. Іваніцкі пакуль маўчыць, Іван Міхайлавіч з самага пачатку адразу бачыць, у чым справа. На крайнім штампце не паспелі паставіць абразную матрыцу. У адказ на данытлівы погляд Маркевіча Іваніцкі хмурыцца.

— Усю ноч поркаюцца.

Яшчэ ад дзвярэй Маркевіч бачыць, што матрыца амаль гатова. Але ўсё ж такі строга патрабуе ад Анціповіча — брыгадзіра інструментальшчыкаў:

— Анціповіч, дзе абразная матрыца па шатун?

— Зараз, праз хвілінку канчаю, — адгукнуўся слесар Аляксандр Палішчук, робячы апошнія кругі шліфавальнай машынай.

— Анціповіч, прымай меры. Ты ж ведаеш, што з-за

звычайная пяцімінутка. Маркевіч аглядае цэх — здаецца, сабраліся ўсе. Падымае руку:

— Учора змена заданне перавыканала. Брыгада Новікава — 160 працэнтаў. Брыгада Маругі — 136 працэнтаў, а вось брыгада Вязовіча — толькі 86 працэнтаў. Вязовіч, растлумач, у чым справа?

— Самі ж ведаеце. У тры гадзіны нарыхтоўкі скончыліся. А падвезці не паспелі.

Майстар, відома, ведаў пра гэта. Але такі ўжо ён чалавек. Усё выпосіць у калектыву. Каб ніякіх крыватокаў не было.

У Мальчука толькі 100 працэнтаў. Магло быць болей. Гадзіна прастоя з-за паломкі. За ноч штамп адмантавалі. Думаю, што гэтай брыгада возьме ранейшы рытм. Падручны Карповіч учора працаваў без ахоўных акуляраў, што строга забаронена тэхнічай бяспекі. Я папярэдзіў яго і яшчэ раз папярэджваю. Гэта датычыць не толькі Карповіча. Усіх. Тэхніка бяспекі існуе не для таго, каб яе парушаць. Браку за ўчарашні дзень не было. Думаю, не будзе і сёння.

— Так. А яшчэ, — майстар убачыў усешкі на тварах награвальшчыц Алены Палазковай і Зіны Новікавай і сам усміхнуўся, глядзячы на спакойную Яўгенію Якубоўскую, якая ні аб чым не здагадалася, — у пасеяны маленькая падзея. Жыццё спойнілася 35 гадоў. Ад імя ўсіх вас жадаю ёй выдатнага здароўя, поспехаў у рабоце, сямейнага шчасця. — Майстар, узяўшы са стала букет чырвоных гваздзік, які падрыхтаваў яго клапатлівы актывісткі, урачыста ўручыў іх Яўгеніі і заключыў: — І яшчэ ад усёй змены — вось гэта.

Ён падзеў на руку жанчыны бранзалетку разам з прыгожым гадзіннікам.

Яўгенія стаяла пачырванелая, усхваляваная. Новікава з Палазковай радысна абнялі яе, пацалавалі. І адразу

ны не панінуў іводзіні чалавек. Яно, праўда, адзін панінуў, але — не сам. Папрасілі панінуць. Доўга ён, тады яшчэ зусім малады майстар, валаводзіўся з кавалём Эдуардам Талочкам, які любіў выпіць, пабіць лынды і быў на руку плячысты. Урэшце, проста на рабочае месца з бутэлькай прыйшоў. У той жа дзень Маркевіч сабраў сход. Сам не сказаў ні слова. Гаварылі вострыя, гнеўныя, а галоўнае, праўдзівыя словы. Пайшоў Талочка. І паступова

змену майстра Маркевіча пачалі называць ёмкай, важным словам — калектыву. Ямала давалася прыкласці намаганніў майстру, каб дабіцца гэтага. Але затое падпісваць абхадныя больш яму не даводзілася.

У змене ў яго даўно склаўся моцны касцяк са старых кадравых рабочых. Гэта — брыгадзір штампоўшчыкаў, прафорг змены Георгій Пачэпка, брыгадзіры Васіль Корсак і Раман Мальчук, абрэзчыца Алена Палазкова.

З імі першая парада, першае слова аб справах змены. Менавіта ім ён давярае выхаванне маладых. Вось ля прэса хутка спраўляецца з лакоўкай малады падручны Мікалай Ціхановіч. Добры хлопец. Але ніяк спачатку не мог прывыкнуць да парадку. Уся брыгада ўжо ля

прэса, адзін Ціхановіч у раздзялцы. Даручыў пагаварыць з ім сваім ветэранам. Пагаварылі. «Хлопец змаркоціўся, але не пакрыўдзіўся. Цяпер працуе з душою.

Майстар Маркевіч добра ведае, што да кожнага чалавека свой падыход патрэбен. Васіль Новікаў, напрыклад, зараз адзін з лепшых кавалёў корпуса. Хлопец ён малады, гарачы, ветрылівы. Памятае Іван Міхайлавіч, як навічком-падручным рваўся ён да прэса. Толькі адвернешся, а Васіль ўгаворыць свайго настаўніка Рамана Мальчука і ўжо сам стаіць вядучым ля велізарнага прэса. Толькі вочы блішчаць. Ледзь не сілком адганяў Новікава майстар ад прэса. Лічыў, што рана яшчэ. Падужэе крышкы, майстэрства паднакопіць — тады можна. Паўтара гады вытрымліваў у падручных, вальдоўшчыках, награвальшчыках. І толькі тады дазволіў стаць ля прэса, калі ўбачыў, што гатовы да гэтага Новікаў. Эдзейспілася даўняя запаветная мара Васіля — стаў брыгадзірам камсамольска-маладзёжнай брыгады. І здарылася тое, чаго чанаў і што ведаў толькі майстар. Брыгада амаль адразу выйшла ў перадавыя. Можна, таму, што ў моцных руках хлопца быў сапраўдны талент. А можа, яшчэ і таму, што брыгада падабралася дружная. Вальдоўшчык Іван Кудзін, спрактыкаваная абрэзчыца Зінада Асцюлькіна і тоненькая, як сцяблінка, Зіна Новікава.

Майстар заўсёды ўспамінае яе прыход у кузню. Уладкаваў яе брат. Дома яны паспрачаліся. Зіна заявіла, што ў інстытут паступаць не будзе. Брат, разлаваўшыся, прывёў яе ў самы цяжкі, на яго думку, кавальскі цэх. Пайшоў смеючыся, загадзя ўпаўнены, што сястра, спалохаўшыся цяжкасцей, заўтра прыблжыць дамоў, са слязьмі. А Зіна прыжылася. У цэху сапраўды самым цяжкім. Яна і сама не ведае, што яе тут прывабіла. Можна, прыгажосць агню і раскаленага металу. А можа, пазія кавальскай працы, яе рытм, запал, а можа, проста калектыву спадабаўся? Так або інакш, Зіна засталася ў змене Маркевіча. І шчасце сваё знайшла таксама тут. З Васільём Новікавым у адной брыгадзе давалася працаваць. Пачалі заўважаць усё, што падабаюцца яны адзін аднаму. Кавалі, звычайна жартаўлівыя, маўчалі, таму што бачылі — нараджаецца сапраўднае вялікае пачуццё. І надышоў той дзень, калі Зіна і Васіль падышлі да майстра.

— Іван Міхайлавіч, вадранаем вас на вяселле.

Майстар падзякаваў, павішавалі. Радасна ў яго было на душы. Вось і першая сям'я ў такім дарогім яму калектыве.

І адразу ўспомнілася свая сям'я, маці, дзяцінства. Іх у маці сям'я было. Бацька з ваіны жывы вярнуўся, але ўвесь паранены, з прастрэлымі лёгкімі. У 46-м памер. Але выраслі, сталі на ногі ўсе, у кожнага свая сям'я. Трох Маркевічаў на трактарным. Старэйшы брат Руслан — начальнік бюро тэхнічнага кантролю аддзела матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, сястра Зінада — галоўны бухгалтар сёмага механічнага цэха. Усе тры пачыналі тут жа, на трактарным, рабочымі. Два браты працуюць шафэрамі до-

ма ў вёсцы Беларучы Лагойскага раёна. І сястра там жа, у саўгасе. Чатырох сыноў гадуе. Ну, а ў яго самога біяграфія звычайная. Служба ў арміі, работа на заводзе — у гэтым жа цэху кантралярам, зваршчыкам. Вучыўся ў школе майстроў пры заводзе. І вось зараз — малодшы камандзір вытворчасці.

Аб змене Маркевіча ў кавальскім корпусе гавораць з гонарам. 130 працэнтаў зменнага задання — звычайны паказчык. У мінулым годзе калектыў шэсць разоў перамагаў у корпусным штомесячным сацыялістычным спаборніцтве. У гэтым годзе ўпэўнена заваяваў першынство на ўдарных працоўных вахтах у гонар гарадоў-герояў Ленінграда, Кіева, Керчы, Валдаграда, крэпасці-героя Брэста. Змена з кожным днём набірае рабочы тэмп.

Ён можа выйсці з цэха на парад да начальніка корпуса, цэха. Але і там майстар па слых ловіць удары «сваіх» прэсаў. Вось гахнула шасцідэкаметровая гарызантальна-ковачная машына Ны-віцкі, гулка ўдарыў прэс Новікава. А чаму доўга маўчыць прэс Вязовіча? Значыць, нешта здарылася. Відць, зноў скончыліся нарыхтоўкі. Трэба тэрмінова адпрошвацца з парады і бегчы. І дзевяццацца зноў ісці сварыцца з майстрам нарыхтоўчага цэха Сушко або з кім іншым.

...Ён павольна крочыць па цэху. Глядзіць на газавыя печы. Тут парадак, справы-каванія награвалішчыні не дапусціць перагрэву. І наогул, майстар Маркевіч вельмі любіць гэта цвёрдае слова — парадак.

Ён падыходзіць да прэса Новікава. З гэтым хлопцам ён заўсёды строгі знешне. Але ў душы яго любіць. Таму што Васіль, хаця і малады, добра ведае толькі ў сваёй справе.

Вось і цяпер прапануе новую ідэю.

— Иван Міхайлавіч, а што калі нам адмовіцца ад наладчыкаў? Рабіць і падуладку і наладку самім.

— Добрая думка. І што, канкрэтна, прапануеш?

— Арганізаваць проста ў цэху вучобу кавалёў. Выдаць ім пасведчанні наладчыкаў. Калі мяняць, матрыцу самому, многа часу выйграць можна. А гэта ж лішнія пакоўкі.

— Што ж, разумна. Трэба сказаць Смірнову.

Ідучы да начальніка цэха, ён мікволі спыняецца ля ягоных дзвярэй, пачуўшы сваё прозвішча.

— Маркевіч? А характарызаваць, як кіраўніка? — перапытаў кагосьці па тэлефоне Смірнов. — Што ж, можна. Чулы, таварыскі, патрабавальны. Выдатны арганізатар і выхавальца.

Слухаць далей было няёмка. Пакідаўшы галавою і здзіўляючыся багаццю эпітэтаў, Маркевіч павярнуўся і выйшаў. Рашыў, што пагаворыць са Смірновым пасля. Зірнуў на гадзіннік. Скончылася змена. Нечакана сустраў Яўгенію Якубоўскую.

— Што табе, Жэня?
— Таварыш майстар, я хацела дзякуй вам сказаць. За кветкі, за падарунак, за ўсё...
Валеры ДРАЗДОУ.

НЕ СТАРЭЮЦЬ ДУШОЙ ВЕТЭРАНЫ...

Рознымі вогненнымі дарогамі вяла вайна салдат. Але ўсе яны ішлі да адзінай мэты — да перамогі над гітлераўскім фашызмам.

Міхась Валяр'янавіч Багрыцэвіч працаваў у калгасе. Грымнула вайна, прыйшлі акупанты і Міхась пайшоў у партызанскі атрад. Народныя месціцы праводзілі дыверсіі па дарогах, грамілі варожыя гарнізоны, рабілі засады. Мужны партызанскі баец-кулямётчык Міхась Багрыцэвіч быў узнагароджаны медалём «За адвагу».

А Мікалаю Аляксандравічу Байдаку ў 1941 годзе было ўсяго няпоўных 15 гадоў. На фронт трапіў толькі ў 1944. Закончыў школу сержантаў артразведкі. Потым былі баі ў Польшчы пад Люблінным, у Германіі на подступах да Одэра, дзе Мі-

калай Аляксандравіч быў паранены.

Рознымі ваеннымі дарогамі ішлі два воіны. Але пасля вайны жыццё прывяло іх на адзін завод — Мінскі трактарны. А потым і ў адзін цэх — цэх тэхналагічнага абсталявання.

Міхась Валяр'янавіч Багрыцэвіч пачынаў будаваць трактарны завод. Быў і цесляром, і тэхналагікам, і мантажнікам. Апошнія 15 гадоў узначальвае брыгаду слесар-мантажнікаў. Навучыў спецыялістаў мантажніка 20 чалавек. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалём «За працоўную доблесць». Брыгада неаднаразова заваявала першыя месцы ў сацыялістычным спаборніцтве ў змене і цэху. Ветэран завода — дружны і член вытворча-масавай камісіі цэхкома.

Мікалаю Аляксандравічу Байдаку на заводзе таксама з першых дзён. Стаў токарам, пасля скончыў курсы майстроў, з 1963 года кіруе змайнай, узнагароджаны медалём «За працоўную адзнаку», Ганаровай граматай Вя-

М. Багрыцэвіч і М. Байдак.

хоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Міністэрства трактарнага і сельскагаспадарчага машынабудавання і ЦК прафсаюза. Актыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці: член таварыскага суда, старшыня грамадскага аддзела кадраў.

Два чалавекі, два лёсы. Як быццам розныя і ў той жа час — адпольшчаныя. І важна галоўнае: не старэюць душой ветэраны!

Мікола ВЯРШЫНІН,
старшы інжынер МТЗ.

Шмат гадоў пры рэдакцыі міжзаводскай газеты «Трактор» працуе літаратурнае аб'яднанне. На пасяджэнні яго рэгулярна збіраюцца рабочыя, інжынеры, навучэнцы школ, супрацоўнікі ўстаноў гарадка трактаразаводцаў. Яны абменьваюцца думкамі аб напісаных творах, чытаюць свае вершы, апавяданні. І прыемна, што тэмы гэтых твораў падказаны самім жыццём.

Штомесячна друкуецца ў «Тракторе» літаратурная старонка.

Асабліва часта публікуюць на старонках газеты свае творы старшы інжынер Мікола Вярышынін, наладчык цэха кабінаў Канстанцін Жук, інжынер Тамара Пяркоўская, фармоўшчык ліцейнага цэха № 2 Валяцін Барысевич, інжынер прэсавага корпуса Анатоль Ваншуркін, слесар-зборшчык Уладзімір Глушакоў і іншыя.

Безумоўна, не ўсе вершы пачаткоўцаў роўныя, дасканалыя па форме. Але ўсім аўтарам уласціва адно: шчырасць і непазрэданасць. Літаратурнае аб'яднанне беларускіх трактаразаводцаў якраз імкнецца пазначыць нашым пачаткоўцам набыць патрэбнае майстэрства.

З. ШАРАМЕЦЬЕУ,
рэдантар газеты «Трактор».

Тамара ПЯРКОўСКАЯ,
інжынер механічнага цэха

Я — РАБОЧЫ

Я — рабочы. Ганаруся тым,
што мяне чакаюць цэх і людзі...
Зноў сустрэнуся з канём
сталым:
ён маёй рукою сабраны будзе.

І душа мая пая, пая...
Гэткую ж машыну я збіраю!
Я — рабочы, творца я яе,
і ад гэтага я шчасце маю.

Вось і новая дэталёў ў руках —
я ў агульным рытме працы
кочу.
Дорыць радасць мне працоўны
шлях,
Дорыць мне і ўсім, бо я —
рабочы!

Валяцін БАРЫСЕВІЧ,
фармоўшчык ліцейнага цэха

ПАРТЫЗАНСКІЯ СЦЕЖКІ

Налібок! Тут сосны — як
стража,

Як сведкі суровых падзей;
Тут кожнае дрэўца раскажа
Аб мужнасці нашых людзей.
Іду я сцяжынкай ляснаю,
І сордасцю поўніцца сэрца.
Вось тут, вось над гэтай
сасною

І бацька мой быў на пазерцы,
Ляжаць кулямётныя стужкі,
Травой зараслі буданы...
А птушкі... Спяваюць зноў
птушкі;
Бы тут не было вайны.

ПАМЯЦІ НЕВЯДОМАГА САЛДАТА

Ішла вайна. Біў аўтамат.
Нястомна працаваў затвор.
Стаяў салдат, і лёг салдат,
І дагарэў жыцця касцёр.
У небе клубам чорным дым
Пльў у журботнай вышыні.
...Бярозка плакала над ім.
Схіліўшы вачы ў цішыні.

Уладзімір ГЛУШАКОУ,
слесар-зборшчык

МАЯ ПРЫПЯЦЬ

Дзень добры, лясная рака!
Вось табе мая, Прыпяць, рука...
Толькі ж што берагі —
кручы рвеш,

Быццам зноў на кагосьці
злусі?
Лашчыць хвалі пясок рыжых
кос,

І туманы сышлі ў сенакос...
Прыпаду я да кручы ніц —
У траве чую спеў крыніц.

Ой, ты Прыпяць, Дняпра
сястра!

Ты са мной уначы ля кастра...
І пра што ўсё жыццё ты пнеш,
Удалячынь свае воды нясеш?
Развітанца нам заўтра лёс,
Захавае сляды мае плёс,
Не журыся, вярнуся, рака:
Вось табе мая, Прыпяць, рука!

Канстанцін ЖУК,
наладчык цэха кабінаў

САЛДАТЫ

Мы ідзем насустрэч ветру,
За плячамі — аўтаматы.
Кіламетры, кіламетры...
Шлях цяжкі, ды мы — салдаты.

Ля кастра ці на вучэннях,
На прывале ці ў паходах,
З намі Партыя і Ленін —
Наша слава, наша гордасць.

І куды б нас лёс ні кінуў,
За якія далаглядзі,
Мы заўжды — сыны Айчыны,
Роднай партыі салдаты.

НОВЫЯ СПЕКТАКЛЫ

Шаснаццаты год пры народным тэатры Палаца культуры трактаразаводцаў працуе маладзёжная тэатральная студыя з двухгадовым тэрмінам навучання.

Як расказаў нашаму карэспандэнту галоўны рэжы-

сёр тэатра, заслужаны работнік культуры БССР Аляксандр Мікалаевіч Бяляеў, да слаўнага свята — 30-годдзя Перамогі над фашыскай Германіяй студыйцы падрыхтавалі паэтычны агляд «Голас паэта, сэрца паэта». У аснову яго пакла-

дзены вершы маладых савецкіх паэтаў, якія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны.

Спектакль паставіла выпускніца Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута Наталля Міцкевіч.

Хутка адбудзецца прэм'ера яшчэ аднаго спектакля, пастаўленага студыйцамі на п'есе А. Успенскага «Адночы ве-

чарам». Пастаноўка выпускніца таго ж інстытута Анатоля Каранюскага.

Плённа працуе і калектыў народнага тэатра, якому ў будучым годзе споўніцца 30 гадоў. У яго рэпертуары многія творы савецкай і зарубежнай драматургіі. Цяпер самадзейныя артысты рыхтуюць спектакль па п'есе Бертольда Брэхта «Страх і галечка ў трэцім Імперыі».

ЛІТАРАТУРЫ, як мне здаецца, належыць асабліва роля ў тым, каб намагчы чалавеку ўсвядоміць сябе гаспадаром жыцця, які не толькі карыстаецца пэўнымі выгодамі, пэўнымі матэрыяльнымі і духоўнымі каштоўнасцямі, але і нясе адказнасць за становішча спраў у сваім калектыве, ва ўсім нашым грамадстве.

...Шмат гадоў прайшло, як я расстаўся са сваім першым рабочым калектывам на трактарным заводзе. Многае сцёрлася ў памяці, многае прыхавалі сабою новыя ўражання і падзеі, новы і не раз абноўлены вопыт жыцця. Але ніколі не забудзецца тое, як майстар вытворчага ўчастка Аляксандр Сяргеевіч Трыфануў укараняў у нас, учаранніх «рамеснікаў», свядомасць рабочага чалавека. Рабіў ён гэта проста. Збярэ нас у канцы змены і пакажа на «запораных» дэталі: «Якія ж вы гаспадары?» Са своеасаблівым націскам на слова «гаспадары». Укладваючы ў яго поўны, сур'ёзны сэнс. Калі трэба было «ратаваць» план звышурочнай работай, ён не загадваў — раіўся: «Вырашайце, вы — гаспадары». І мы сапраўды адчувалі сябе гаспадарамі, патрэбнымі людзьмі. Нават незаменнымі! Калі мне давялося пераходзіць на іншую работу, я ў душы не пакоіўся, хоць разумеў, што гэта смешна: «Які яны будуць без мяне?» Адчуваў віну перад таварышамі, майстрам, што пакідаю іх у цяжкі момант, хоць ніякай віны не было і момант быў самы звычайны.

Гэтак жа, як слова разуменнага і чулага майстра, якога цікавіць не толькі план, павінна ўздзейнічаць на чытача слова пісьменніка. На тое ён інжынер чалавечых душ. Каб дапамагчы таму ж майстру, брыгадэру ў калгасе, а ў першую чаргу радавому працаўніку ўсвядоміць сябе не толькі «кіруюмай частцінай справы, але і той, хто кіруе ёю» (В. Каваленка). І на-ранейшаму надзейным сродкам для гэтага, як паназвае вопыт, служыць пісьменніку вобраз станюччага героя — псіхалагічна абгрунтаваны, паказаны ў руху, у дыялектычна складаных адносінах са светам. Мне здаецца, цікава разгле-

дзець з гэтага пункту некаторыя творы трох нашых празаікаў, якія распрацоўваюць сучасную тэму. — П. Місько, В. Кармазава і Я. Радкевіча. Творчасць іх розніцца стыльва і тэматычна, кожны з іх абрывае ці, прынамсі, шукае «сваю» жыццёвую сферу, і такім чынам яны нібы дапаўняюць адзін аднаго. Так, П. Місько ў сваёй апавесці «Ціхае лета» заглябляецца ў сваю сталую тэму сучаснай вёскі, В. Кармазаў у апавесці «Спіраль» выйшаў на рубяж вялікай тэмы рабочага класа. Маладзейшы па пісьменніцкаму стажу Я. Радкевіч сваю новую апавесць прысвяціў тэхнічнай інтэлігенцыі. Тэматычны абсяг іх твораў, калі разглядаць разам, вялікі і важны.

Пра тое, што П. Місько добра ведае душу сельскага

емся, што ў яе «сітус Іверсус» — сэрца не на месцы. Гэтая асаблівасць у чалавека з кіпучай натурай нібыта намякае на прычыну своеасаблівага характару і асвятляе твор добразычлівай усмешкай.

П. Місько любіць паэтызаваць працу, чалавека працы і ўмее рабіць гэта павольна. Нельга не залюбавацца экскаватаршчыкам Зайцавым, калі ён працуе. Па характару вясёлы, жыццярэдны, ён увесць аддаецца працы: «Коўш налева, коўш направа... Два коўшы налева, два — направа. Гэта ў Віцькі такая свая гульня. Бо як яшчэ сябе раскатурхаеш, развесляш, каб не заснуць?» Віцька пераадолявае страшэнную стомленасць, бо працуе ад цяжкіх да цяжкіх. «Ніхто яго не прымушае на столькі рабіць. Сам

нешта большае за пляшку каньяку? Праўда, катэгарычна гэта сцвярджаць нельга, паколькі аўтар доказаў не дае. Але не хто іншы, як ён, яго твор наводзіць на думку, што верагоднасць такая ёсць. Таму ўзнікае патрэба правесці выпрабаванне героя на трываласць. Як бы ён паводзіў сябе, каб больш пэўна ведаў, што дырэктар «пагрэў» на гэтай справе рукі? Думаецца, што гэтак жа, у душы асуджаючы дырэктара, але не адважваючыся ўступіць з ім у спрэчку, крыху памуляўшыся, ён паехаў бы выконваць «адказнае даручэнне». Апраўдваючыся перад сваім сумленнем тым, што, маўляў, ён «з-за ідэі» згадзіўся, што «трэба было ідэю ратаваць» (ідэю шэфскай дапамогі калгасам). Але калі далусіць, што герой ведаў пра здзелку ці хоць

справы. Справа, якой ён служыць амаль усё сваё працоўнае жыццё, якую выбраў па прыхільнасці душы, не лёгка і не спакойна. Яна патрабуе пэўнай самаахвярнасці не толькі ад яго самога, але і ад сям'і, жонкі. На жаль, тут у Пракопчыка разумення з жонкай не атрымалася, яна пакутуе ад яго працяглых камандзіровак, ад неўладкаванасці побыту. Ён і сам іншы раз думае пра перспектыву хоць на старасці жыцця спакойна, «жыць пры доме, пры жонцы, пры сваёй новай дачы», ды пакуль нічога з сабой зрабіць не можа. Ён не можа кінуць справы і «самаходзь ён нікуды з цэха не пойдзе, будзе да канца выпрабаваньня машыны — пакуль не спінуць. А спінуць вось-вось». Пракопчык з сумам думае пра той час, калі не зможа працаваць выпрабавальнікам.

Чым жа яго так прываблівае работа, менавіта гэтая работа? І чаму работа аказалася ў супярэчнасці з інтарэсамі сям'і, з натуральным імкненнем кожнага чалавека да сямейнай утульнасці? Складанае пытанне, і катэгарычнага, адназначнага адказу быць не можа. Відавочна адно, што вельмі ўжо не сумяшчальныя духоўныя запатрабаванні ў Пракопчыка і яго жонкі. Зноў жа, чаму так атрымалася ў людзей, якія сумесна пражылі доўгае жыццё, выгадалі і, як кажуць, вывелі ў людзі дзяцей? Вінаваціць адну жанчыну ў тым, што яна засталася ў палоне вузка асабістых, мяшчанскіх інтарэсаў не будзе, хоць, здаецца, аўтар апавесці і блізка да гэтага.

Так ці інакш, работа, яе асяроддзе стала для Пракопчыка і домам, і сям'ёй. Дома ён сумуе, яму нават няма з кім падзяліцца сваімі непрыемнасцямі на рабоце, раскажаць пра сутычку з начальнікам лабараторыі Шаленкам — жонка зразумее гэта па-свойму... Яго раздражняюць жончыны папрокі, яе размовы пра дачу. «Пракопчык разумеў, што няблага мець уласную машыну, дачу, аднак ведаў таксама, што без гэтай раскошы ён абдызнецца вельмі проста». Яго турбуе не ўласная дача, а становішча таварыша, Валодзі Уманца, які даўно без змены працуе на выпрабаванні машыны ў Крывым Розе. А тут у яго хварэе жонка. І замяніць хлопца, узважыўшы ўсе «за» і «супроць», прыходзіць да вываду Пракопчык, можа, адзін ён.

І вось калі мы бачым Пракопчыка ў асяроддзі яго справы, становіцца зразумелым, што азначае для яго работа. На рабоце ён не проста патрэбны чалавек. Там знаходзіць цеплыню і разу-

Уладзімір АНІСКОВІЧ

ГАСПАДАРУ—ГАСПАДАРЫЦЬ

працаўніка, кола яго інтарэсаў і імкненняў, наогул жыццё вёскі, можна меркаваць па кнізе нарысаў «Дрэва жыцця». Адсюль, відаць, і грунтоўная жыццёвая аснова ў яго «чыста» мастацкіх творах — такіх, да прыкладу, як апавяданні «Сітус Іверсус» і «Канал імя Віцькі Зайцава».

Цётка Тарасіха вылучаецца сярод аднавяскоўцаў асаблівай, добрай неўтаймоўнасцю характару — ва ўсім, што тычыцца калгасных спраў. Дажджом, слотаю, калі многія сядзяць дома, яна ўварта ходзіць у поле, парадкуе цукровыя буракі: «дождж дажджом, а выбіраць буракі трэба». Не, яна не скванная і не за сваю толькі «норму» хварэе. Яна злучае на тых, хто адседжваецца дома: «Распанелі, трасца ваша матары... Панядаліся, каб вас...» Гэта, што называецца, за вочы. Але і ў вочы не пасаромеецца, скажа, што думае.

Дзіўная атрымліваецца рэч: чалавек грубаваты ў адносінах да іншых людзей, а мы яму гэта як быццам даруем. Наадварот, ён выклікае ўсё большую сімпатыю. Гэта аўтар хітра бярэ нас у палон. У апавяданні ёсць некалькі мастацкіх сюрыпрызаў. Па-першае, гераіня сама сябе не шануе — ні ў працы, ні ў словах. «От тебе і паранілася... А каб ты апухла нечага! Впусцені... Калода! — лаяла сама сябе Тарасіха назаўтра раніцаю: — От ужо даў бог завалу! З усяго свету сыскаў!» Гэтая бязлітаснасць да самога сябе нейтралізуе знешнюю грубаватасць гераіні і здымае некаторую натуралістычнасць твора. І другое, мы даведва-

так захацеў: яго чакаюць не дачакаюцца ў вучылішчы, там ён за выкладчыка — вядзе практыку ў «фабзайцаў». А тут, у Пагорках, ён, па дамоўленасці паміж старшынёю мясцовага калгаса Раманікам і дырэктарам вучылішча, капае «невялічкі канал». Казалі, работы на тыдзень, на два. А тут яе вунь колькі: «Толькі такі дурань, як ён, можа зрабіць за тры тыдні...»

Харошы чалавек Зайцаў. Прадзвіты, сумленны. Ён даў добрую воднаведзь старому, які можа правільна паразважаць наконце таго, «які жыцця змянілася, якая «цехніка цяпер» і што з сядзямі «не трэба апастыляцца», і тут жа падобна чалавека на надобры ўчынак — яго рукамі, з дапамогай той жа «цехнікі», якой захапляецца, прырэзаць сабе ад суседа ланік зямлі. Ні на які хаўрус з ім Зайцаў не пайшоў і не мог пайсці. Але ёсць, мне здаецца, адна акалічнасць, у святле якой годнасць героя як сумленнага чалавека некалькі цямнее.

Справа ў тым, што наш герой, выкліканы дырэктарам, убаць у ягоным стаіле сляды баявання, адчуў пах каньяку. Гэта ўлагоджваў дырэктара заікавалены старшыня калгаса Раманік. «Нейкі гандаль быў?» — здагадваецца Зайцаў. Напэўна ж, быў, і напэўна, буйны. Гаворка якраз ішла пра тое, каб пракапаць у Раманікавым калгасе «невялічкі канал» (як скажа потым стары, што спакушаў Зайцава, «за паўмесяца на кіламетры прапёр», ды яшчэ засталася паўстолькі). Дык ці не маглі быць стаўнаю ў тым гандлі

бы здагадаўся пра тое, ідэю трэба было ратаваць інакш. Не ідуць на здзелку са сваім сумленнем.

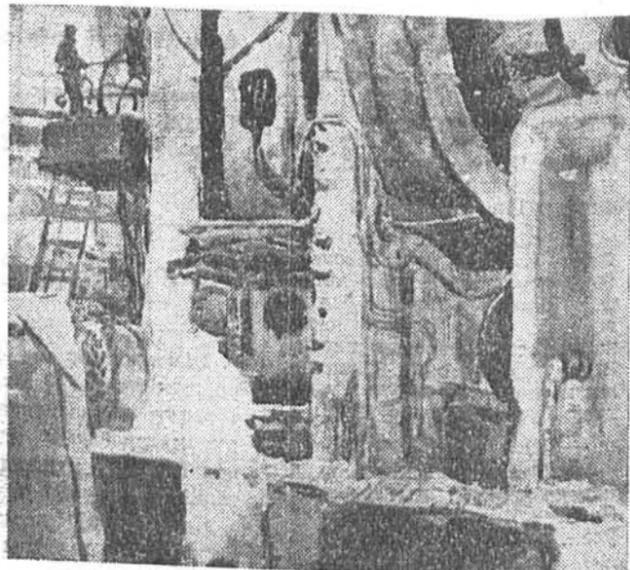
Баюся, што гэтая «шчарбінка» ў характары героя некалькі выйшла з-пад увагі аўтара. А сцэна ў дырэктарскім кабінце дае падставу думаць, што яна, шчарбінка, ёсць, што гэты вельмі сімпатычны, працавіты і кампанейскі чалавек нечага недабраў пакуль што, як асоба, як грамадзянін.

Наогул жа адносіны П. Місько са сваімі героямі вельмі прынцыповыя. Гэта відаць з таго ж апавядання «Канал імя Віцькі Зайцава», дзе дырэктар вучылішча, старшыня калгаса Раманік, стары, які спакушаў Зайцава, наказаны ў з'едліва-ірачыным плане. Тое самае можна сказаць пра апавесць «Ціхае лета», дзе ў сатырычным асвятленні паказана дзейнасць творчай брыгады тэлебачання, якая прыехала ў калгас здымаць фільм пра галоўнага героя апавесці, Іліма Прохаравіча Пятручыка, пастуха - ардэнаносца, а таксама многія эпизодычныя персанажы з адмоўнымі рысамі характару — прытворна-ласкавая з падчырайцай Петрунея, заатэхнік Прыбытак і іншыя.

Шафёр - выпрабавальнік Пракопчык з апавесці В. Кармазава «Спіраль» яшчэ ў большай ступені чалавек

Вонладзі новых кніг, якія выйшлі ў рэспубліканскіх выдавецтвах «Мастацкая літаратура» і «Беларусь»: «Колерамі вясёлкі» Р. Сабаленкі (мастан М. Стас), «Город и деревня» И. Бахтина (мастан А. Шэверы), «Зара-зараніца» М. Паракневича (мастан А. Шэверы).

МАСТАКІ

менне — адносін да яго таварышаў тым больш каштоўныя, што падобнага няма ў сям'і. Гэта адчувасца на рэакцыі хлопцаў на яго прыезд. «Яны з усіх бакоў акружылі Пракопчыка, адразу ўсе, адзін аднаго перабіваючы, кінуліся ў роспыт, а ён не мог адразу ўсім адказаць і таму больш маўчаў, чым гаварыў, адно ўглядаўся ў хлопцаў і, адчуваючы хваляванне, бачыў, што іх радасць не паказная — усе сапраўды радаваліся яго прыезду».

Ім ёсць за што любіць і шанаваць старэйшага таварыша, гэтым маладым, іншы раз залішне гарачым і задзірлівым хлопцам. Яны хінуцца да яго, як да бацькі, чулага і спагадлівага. Але ведаюць, што ён, як бацька разумны і строгі, не даруе надбайства ў рабоце, дрэннай лініі паводзін у жыцці. І цалкам прызнаюць над сабою яго аўтарытэт.

А ён сярод маладых рабочых значна большы, чым інжынера Белавосціка, прамога начальніка — з'ява, якая ў сацыялогіі атрымала назву «неафіцыйны лідэр». Інжынеру Белавосціку ў дадзеным выпадку пашанцавала, што свой аўтарытэт «неафіцыйны лідэр» скіроўвае цалкам на карысць справе, падтрымліваючы не надта высокі аўтарытэт таго ж Белавосціка.

Акрамя чалавечых зносін, сувязей, так неабходных кожнаму, які існуюць і лёгка ўстанаўліваюцца ў кожным працоўным калектыве, вялікае маральнае задавальненне прыносіць Пракопчыку сама работа, удзел у ёй — за рулём магутнай даследчай машыны, і калі ён разам з іншымі таварышамі-рабочымі або і сам-пасам з інжынерам — на роўных з ім! — абмяркоўвае і вырашае складаныя тэхнічныя, эканамічныя і іншыя праблемы.

Для такога чалавека, як герой В. Кармазава Пракопчык, або такіх людзей, як герой П. Місько Тарасіха, Пятручык, праца на карысць грамадству — галоўная справа іх жыцця, у значнай меры — і само жыццё, галоўны яго сэнс і змест. Праца прыносіць ім не толькі турботы, але і радасць, задавальненне.

У сваіх індывідуальных рысамі героі П. Місько і В. Кармазава не падобны адзін на аднаго, але ў іх ёсць агульнае ў характарах — аднолькавыя ў сваёй аснове адносін да працы і да людзей. Аўтарытэт чалавека ў іх вачах залежыць у многім ад таго, як чалавек працуе. У гэтым я пазнаю ў іх свайго былога майстра. Як бы парознаму ні складваўся асабісты лёс, кожны з іх праз шчырыя адносін да працы выяўляе свае твор-

чыя здольнасці і сцвярджае сябе як чалавек, як асоба. Грамадска-карысная праца дае ім маральнае права адчуваць сябе сапраўднымі гаспадарамі жыцця. І гаворачы словамі аднаго крытыка, у значнай меры наталіе іх прагу духоўнасці.

У апавяданні «Сітус інверсус» П. Місько, яго апавесці «Ціхае лета», у апавесці В. Кармазава «Спіраль» мы бачым герояў сталых, якія знайшлі сябе і ведаюць кошт жыцця. Іх ужо нішто не можа збіць з тропы. Аўтары нібы «схапілі» такія моманты ў жыцці герояў, калі ўжо ёсць вынікі нейкіх складаных духоўных працесаў. Але гэта не заўсёды пастаўка пераканаўча. Так, на мой погляд, атрымалася з некаторымі персанажамі ў апавесці В. Кармазава «Спіраль» — вобразам жонкі Пракопчыка, вобразам начальніка лабараторыі Шаліна. Шаліноў толькі заяўлены ў творы, каб указаць на актуальную цяпер праблему ўзаемаадносін «дзелавога» чалавека — кіраўніка вытворчасці з падначаленымі.

У гэтым святле заслугоўвае асаблівае ўвагі апавесць маладога пісьменніка Я. Радкевіча «Вясновае неба». Аўтар распрацоўвае ў ёй амаль што новы для беларускай літаратуры жыццёвы пласт, надзвычай важны ў наш час навукова-тэхнічнага прагрэсу. Ён знаёміць нас з жыццём калектыву канструктарскага бюро прыборабудуўнічага завода і вобраз галоўнага героя, маладога канструктара Дэйкуна, ад імя якога вядзецца апавяданне, вобразы іншых персанажаў імкнецца паказаць у развіцці. Цікава, што таленавіты канструктар і крыху самаўпэўнены чалавек Дэйкун, які ўжо доўгі час працуе ў калектыве, не ведае людзей, сваіх таварышаў на рабоце! Жыццё яго за гэта неаднойчы б'е, але вучыць лепш разбірацца ў людзях, загартоўвае характар. Мы з задавальненнем бачым, што ўрок жыцця ў яго даюць іншыя вынікі, чым у начальніка аддзела Касэнкі. Ён не баіцца, што будзе біты яшчэ раз. На нашых вачах нараджаецца асоба.

Добра, што маладыя прадстаўнікі нашай літаратуры ўсё больш глыбока праікаюць у складаныя ўзаемаадносін людзей у працоўных калектывах, спрабуюць у самых розных ракурсах разгледзець узаемадзеянне, узамны ўплыў асобы і калектыву. Думаецца, што працэс гэты будзе паглыбляцца, бо тут у нас шмат незведанага, нераскрытых таямніц душы нашага сучасніка, гаспадары жыцця.

Чалавек і пяцігодка...

Сёння гэтая тэма — адна з галоўных у савецкай літаратуры. І добрую справу зрабіла выдавецтва «Беларусь», пачаўшы выпуск серыі дакументальных апавесцей і нарысаў «Людзі працоўнага і ратнага подзвігу». Да напісання твораў прыцягнуты беларускія пісьменнікі і журналісты. Адной з першай у гэтай бібліятэцы выйшла апавесць Міколы Гроднева «Высокі поўдзень». Аўтар расказвае пра Яўгена Клімчанку, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР, Героя Сацыялістычнай Працы, слесаря-лякальшчыка Мінскага трактарнага завода. Многім запаміналася ўрачыстае пасаджэнне Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі і Вярхоўнага Савета БССР, прысвечанае ўручэнню Беларускаму ордэна Дружбы Народу. Вялікі гонар унесці ў залу сцяг рэспублікі быў прадастаўлены яму. Цяпер Клімчанка зацвердзіў старшынёй Цэнтральнай выбарчай камісіі на выбарах у Вярхоўны Савет Беларускай ССР.

Слава, як кажуць, чалавека не абышла. Але ж героімі не нараджаюцца. Скуль жа пачалася тая сцяжынка, што вывела простага сялянскага хлопца да вяршынь працоўнага подзвігу? У чым адметнасць яго, Клімчанкі, ад тых тысяч іншых рабочых, што працуюць побач з ім на заводзе? Адначасна адказ на гэтыя пытанні даць нельга. Тым больш цяжкасці падсцерагаюць пісьменніка, што бярэцца за напісанне мастацкай біяграфіі такога чалавека. Тут такі выпадак, калі багачце фактычнага матэрыялу можа прывесці да простага пераказу біяграфіі. А чытач жа чакае сацыяльнага партрэта рабочага. І не толькі працоўніка, але і чалавека наогул.

М. Гроднеў ужо ў самым пачатку апавесці знайшоў правільны сюжэтны паварот. Зрабіць гэта яму дапамог сам Клімчанка, які расказаў пра адзін выпадак са свайго жыцця. Неяк прыхаў да Яўгена Іванавіча швагер з сынам Віктарам. Хлопец дэмабілізаваўся з арміі, і паўстала перад ім традыцыйнае пытанне: як жыць далей. Бацька і папросту: «Ты, Яўген Іванавіч, можа, куды ўладкуеш пляменніка на знаёмству?»

Не спадабаліся Клімчанку такія словы. І не таму, што ён не хацеў дапамагчы пляменніку. Уразіла іншае, тое «на знаёмству», якое сказаў

М. Гроднеў. Высокі поўдзень. Дакументальная апавесць. Мінск, «Беларусь», 1974.

швагер. Доўга не мог заснуць у той вечар Яўген Іванавіч. І неяк паступова пачаў успамінаць і сваё маленства, і першыя працоўныя крокі.

З гэтага эпизода і пачынаецца апавесць. Адсюль ужо добра відаць адна адметная якасць у характары Клімчанкі: бескампраміснасць і высокая ўсведамленне свайго рабочага гонару. Чалавек працы, ён і людзей ацэньвае толькі па працоўных якасцях. Таму і разумее, што важна не столькі, кім быць, колькі якім быць.

Тут прыгадваецца сустрэча Клімчанкі з вучнямі школы № 87 Мінска. Гаварыў ён

Вышыні Яўгена Клімчанкі

тады адкрыта і прычыпова: «Лепш быць добрым рабочым, чым дрэнным кіраўніком. Люблю працаваць... Трэба знайсці сваё месца ў жыцці... Разлічыць свае сілы. Калі знойдзеш сваё месца, дык будзеш карысным у грамадстве і шчаслівым».

У апавесці «Высокі поўдзень» М. Гроднеў паказвае Клімчанку чалавекам, што знайшоў сваё месца ў жыцці. Калі памёр бацька, хлопцу споўнілася толькі адзінаццаць гадоў. У маці засталася яшчэ шасцёра дзяцей. Скончыў сем класаў, падаў заяву ў вучылішча. Працаваў у Сібіры.

Пасля вайны прыйшоў на трактарны завод, які яшчэ толькі будаваўся. Там і сустрэў знаёмага токара Івана Мацошава. Ён быў тады намеснікам начальніка аддзела кадрыў. Трапіў Клімчанка ў інструментальны цэх на ўчастак рыхтавання вымяральных прыбораў.

Шлях, які ў многім характэрны для ўчарашніх вясковых хлопцаў. Аднак, заўважае аўтар, у характары галоўнага героя шмат такога,

што вылучае яго сярод іншых рабочых. Гэта — вялікая працавітасць, прага ведаць, жаданне працаваць творча. Работа яго патрабуе надзвычайнай дакладнасці. Нават долі мікрона і то маюць значэнне. Таму штодня Клімчанка павышае сваё майстэрства. Неяк патрэбна было аднавіць канцавыя меры даўжыні. Спецыяліста таго на заводзе не было. За справу ўзяўся Клімчанка. Ён паехаў у Маскву, наведваў заводы «Калібр», імя Ліхачова, вучыўся там, пераймаў вопыт.

Яўген Іванавіч увoguле спецыяліст высокай кваліфікацыі. Аднойчы на заводзе выйшла са строю тры эвальвентаметры, прыборы вельмі дакладныя. Быў выкліканы прадстаўнік фірмы, інжынер-наладчык Вакар Навель. Але ён адрамантаваў толькі адзін прыбор, бо камандзіроўка закончылася. «І вы не губляйце дарэмна часу, выклікайце другога спецыяліста з фірмы», — сказаў ён на развітанне.

Тут Клімчанка не стрымаўся: «У такім выпадку мы самі паспрабуем наладзіць і настроіць гэтыя вашы мудрыя прыборы».

М. Гроднеў падкрэслівае дзве формы адносін да працы. Для замежнага спецыяліста галоўнае — свае інтарэсы. Клімчанка жыве інтарэсамі калектыву.

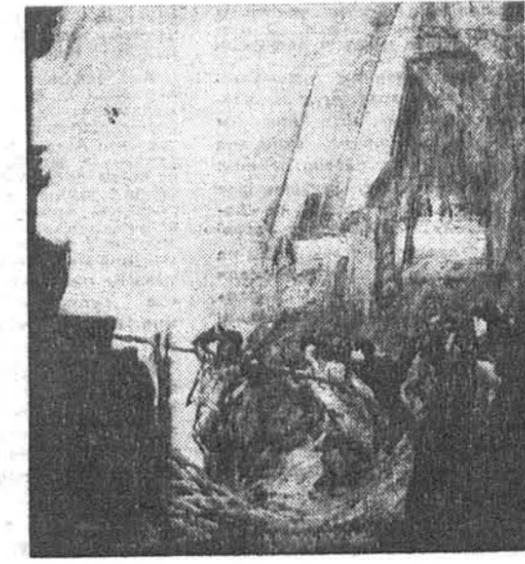
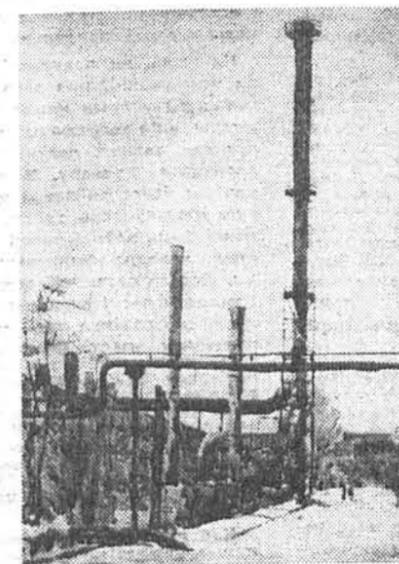
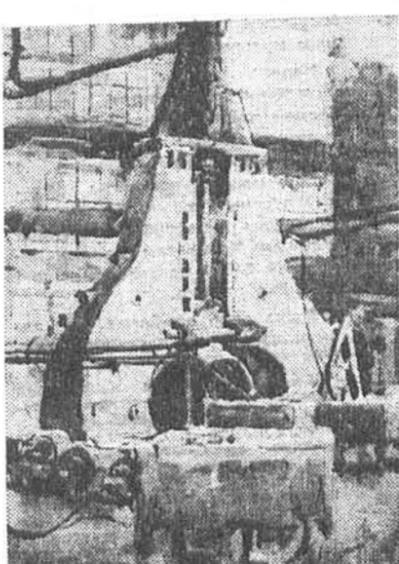
Шмат расказвае аўтар пра Клімчанку — камуніста, дэпутата. Гэта — не толькі разважаны аб месцы чалавека, яго ролі ў калектыве. Да гонару Яўгена Іванавіча прыслухоўваюцца, з ім раяцца. Па прапанове дэпутата Клімчанкі ў Заводскім раёне Мінска пачалі будаваць новы ўнівермаг.

Рабочы, камуніст, дэпутат... А за ўсім гэтым ёмістае слова — савецкі чалавек. Ва ўсёй шматграннасці характара, велічы і характэ думы паўстае са старонак апавесці М. Гроднева герой нашага часу. «Высокі поўдзень», па сутнасці, — сацыяльны партрэт чалавека працы. У той жа час — гэта партрэт чалавека ўсебакова развітага, які цікавіцца мастацтвам, літаратурай, любіць паэзію. Народны паэт Беларусі Максім Танк і Клімчанка пасябравалі.

Безумоўна, кніжкі з серыі «Людзі працоўнага і ратнага подзвігу» вельмі патрэбныя. А выйшла іх ужо нямала. М. Гроднеў нарадаваў чытача яшчэ адной дакументальнай апавесцю. На гэты раз ён расказаў пра Героя Сацыялістычнай Працы, былога дырэктара Кармянскай школы — інтэрната М. Дамітрыева.

А. БЕРАЗОВСКИ.

НА ТРАКТАРНЫМ ЗАВОДЗЕ

Акавэрлі М. Бельскага (злева направа) — «Кавальска-прэсавы цэх», «У кавальскім цэху», «Ліцейная вуліца на трактарным заводзе», малюнак Ул. Сулкоўскага «У ліцейным цэху».

МАГІЛЕУ. Артыстка Н. Караткевіч у спектаклі «Салдацкая ўдава» М. Анкілава.

Дзяржаўны тэатр музычнай камедыі БССР. Сцэна з апэраты «Вяселле ў Малінаўцы» Б. Аляксандрава.

Дэнада тэатральнага мастацтва рэспублікі, прысвечаная 30-годдзю вялікай Перамогі, вынікала цікавасць грамадскасці да новых сцэнічных твораў на ваенна-патрыятычную тэму. Сярод прэм'ер, паказаных у красавіку, — «Лёнушка» ў колгасцаў, п'еса «Апошнія суніцы ў жніўні» А. Дзялендзіна (Магілёў), «Снажы сваё імя, салдат» А. Вярцінскага ў Дзяржаўным тэатры лялек БССР, «Вяселле ў Малінаўцы» Б. Аляксандрава на сцэне Дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі БССР... На прадпрыемствах і ўстановах у гарадах і раённых цэнтрах удзельнікі Дэнады сустракаліся з гледачамі, праводзілі абмеркаванні паказаных работ. Лепшыя спектаклі абласных тэатраў прыезлі ў Мінск.

Звяртае на сябе ўвагу жанравае багацце сцэнічных твораў — гледачы убачылі і народную трагедыю, і псіхалагічную драму, і паэтычныя сцэны, і лірыку з праявамі дасціпнага гумару і сатырычнага напалу. Адрэзнымі сталі пастававыя прыёмы расшырэння тэм і вобразаў п'ес, напісаных на слядах ваенных падзей, і тых, што з'явіліся ў выніку асэнсавання венапомных дзён барацьбы супроць фашызму пісьменнікамі пасляваеннага пакалення.

Міністэрства культуры БССР і секцыя крытыкі БТА наладзілі творчую гаворку пра рэпертуар, рэжысуру і агульны ўзровень дзейнасці тэатраў па прапагандзе патрыятычных ідэй на матэрыяле драматычных твораў аб вайне і подзвігу савецкіх людзей. Аналіз паказаных у Мінску спектакляў зрабілі С. Бірыла, Т. Гарбчанна, М. Каладзінскі, К. Кузняцова, А. Лабовіч, А. Сабалеўскі, А. Самнінаў, Ю. Сохар і І. Чарнас. Вынікі абмеркавання падвёў намеснік міністра культуры БССР С. Пятровіч.

Купалаўцы едуць у Польшчу

Расказвае галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Валерый РАЕЎСКИ

Сёння ў братняй Польскай Народнай Рэспубліцы пачынаюцца Дні савецкай культуры. Яны працягнуцца да 27 красавіка і будуць тым «цудоўным фестывалем», па словах польскіх газет, які паслужыць высякароднай справе далейшага збліжэння нашых народаў. Дні савецкай культуры ахопяць усю краіну. У Польшчу прыехалі такія вядомыя калектывы, як МХАТ СССР імя М. Горькага і Кіеўскі дзяржаўны ордэна Леніна акадэмічны ўкраінскі драматычны тэатр імя І. Франка. Наша рэспубліка прадстаўлена Беларуска-дзяржаўным ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічным тэатрам імя Я. Купалы.

У польскіх газетах і часопісах апублікаваны артыкулы пра гэтыя тэатры, пра артыстаў з СССР, якіх прыехала больш як 900. Часопісы «Пшысьнь» і «Панарама» пазнаёмілі сваіх чытачоў з кароткай гісторыяй тэатра імя Я. Купалы, з яго рэпертуарам.

Наш карэспандэнт звярнуўся напярэдадні ад'езду тэатра да галоўнага рэжысёра Валерыя Раеўскага з просьбай расказаць пра выступленні ў Польшчы.

— Сёння нельга не нагадаць, што сувязі беларускага і польскага тэатраў маюць даўнюю традыцыю. Яшчэ ў 1910—1912 гадах вядомы пачынальнік нашага тэатра Ігнат Буйніцкі наставіў спектаклі па творах Элізы Ажэшкі «Хам» і «Рысь» (паводле аповесці «У зімовы вечар»). У рэвалюцыйным 1917 годзе пачало сваё жыццё «Першае таварыства беларускай драмы і камедыі» — зноў жа спектаклем «Рысь».

І наш тагачасны тэатр пачаўся таксама спектаклем «Рысь» 14 верасня 1920 года. А потым увагу рэжысёраў тэатра прыцягвалі творы іншых польскіх аўтараў. Класіка і сучасная драматургія братняга народа прадстаўлены былі на падмоствах і іншых тэатраў — Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа і Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача імя 50-годдзя камсамола Беларусі.

Польскаму гледачу вядомы спектаклі па п'есах К. Крапівы і А. Макаёнка. — Што тэатр цяпер пакажа польскай грамадскасці? — Мы возьмем тры спектаклі: з нашай класікі — «Раскіданае гняздо» Янкі Купалы, імя якога з гонарам поцісць наш калектыў; з узораў сучаснай драматургіі — «Трыбунал» і «Запаканы апостал» Андрэя Макаёнка, якія прайшлі ў нас больш чым па 200 разоў і нязменна карыстаюцца поспехам у гледачоў.

— Хто з артыстаў удзельнічае ў гастрольных спектаклях?

— Такія вядомыя майстры сцэны, як С. Бірыла, Э. Браварская, Г. Макарава, С. Станюта, Г. Аўсянікаў, заслужаныя артысты БССР В. Белахвосцін, Г. Гарбуш, Л. Давідовіч, М. Захарэвіч, П. Кармуцін і іншыя. Як вядома, названыя спектаклі карыстаюцца рэпутацыяй вельмі ансамблевых па складу выканаўцаў ролей. Трэба спадзявацца, што мы не страцім гэтую важную якасць і прадэманструем польскім сябрам і сузор'е яркавых індывідуальнасцей. І іх уменне працаваць у суладдзі па высокіх творчых крытэрыях.

— Дзе будзе выступаць тэатр?

— У Любліне на сцэне тэатра імя Я. Астэрвы мы пачынаем гастролі, а заканчваем у Беластоку, па сцэне тэатра імя А. Венгеркі. Купалаўцы не ўпершыню паказваюць свае дасягненні польскаму гледачу — у 1955 годзе трупа выступала ў ПНР. І той факт, што мінула 20 гадоў, накладвае на нас асаблівую адказнасць. Мы спадзяемся, што гледачу братняй краіны будзе цікава пазнаёміцца з узроўнем сучаснага тэатральнага мастацтва Беларусі. Зробім усё для таго, каб спектаклі купалаўцаў дайшлі да сэрцаў нашых сяброў і суседзяў.

КІНАПАРТРЭТ АКТРЫСЫ

Аб'яднанне «Летаніс» пазнаёміла грамадскасць з новым дакументальным творам. Ён прысвечаны творчасці і грамадскай дзейнасці выдатнай опернай спявачкі, народнай артыстка СССР, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі СССР Ларысе Пампееўне Александроўскай. Фільм «Ларыса Александроўская» па сцэнарыю Г. Коласа здымалі рэжысёр А. Канеўскі і апэратар С. Пятровіч.

Вядомая беларуская спявачка дала першыя артыстычныя трактоўкі класічных вобразаў і вобразаў сучасніц на нацыянальнай опернай сцэне. Праславілася Л. Александроўская і як выканаўца народных песень. Творчую дзей-

насць яна заўсёды спалучае з грамадскай і сацыяльна-выбіралася дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і Вярхоўнага Савета БССР, з'яўляецца старшынёй праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання, удзельнічае ў міжнародным жаночым дэмакратычным руху.

Пра ўсё гэта ў ёмістай форме хронікальна-дакументальнага жанру і расказваюць аўтары фільма.

У бліжэйшых творчых планах аб'яднання «Летаніс» студыі «Беларусьфільм» — работа над дакументальнай карцінай аб Беларуска-дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа, якому ў будучым годзе споўніцца 50 гадоў.

ПОСПЕХ—У САДРУЖНАСЦІ

Агульнавядома, якое значэнне мае ў духоўным, эстэтычным выхаванні людзей добрая песня. Яна ўзбагачае чалавека, адрывае яго, кліча ў светлыя далёглыды нашага жыцця.

У якім жа стане знаходзіцца сёння песеннае мастацтва ў рэспубліцы? Як развіваецца сучасная песня, якія здобывкі мы маем? Менавіта пра гэта вялася сур'ёзная, зацікаўленая гаворка на пашыраным пасяджэнні прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, на якім абмяркоўвалася пытанне «Праблемы развіцця сучаснай песні».

На пасяджэнне былі запрошаны супрацоўнікі Міністэрства культуры, ЦК ЛКСМБ, Саюза кампазітараў БССР, тэлебачання і радыёвяшчання, пісьменнікі, кампазітары, музыкантаў.

Пасяджэнне ўступным словам адкрыў Максім Танк. Затым разгарнулася цікавая дыскусія.

У выступленнях пісьменнікаў, кампазітараў, музыкантаў адзначалася, што апошнім часам у рэспубліцы створана нямала добрых песень, у якіх і паэтычны змест, і музыка ідзе ад жыцця. Такія творы, як «Лясная песня» і «Песня пра Заслонава» Уладзіміра Алоўнікава на словы Адама Русака і Анатоля Астрэйкі, «Спадчына» і «Алеся» Ігара Лучанка на словы Янкі Купалы і Аркадзя Куляшова, «Любіць цябе, Белая Русь» і «Расцітай, Беларусь» Юрыя Семянкі на словы Уладзіміра Карызыны і Алеся Бачылы і іншыя вызначаюцца глыбокай народнасцю, нясуць у сваім мастацкім увасабленні вялікую рэалістычную сілу, узбагачаюць духоўны свет чалавека. Гэтыя песні нарадзіліся ў выніку сур'ёзнай творчай працы аўтараў над музыкай і паэтычным

тэкстам, а тансама ў выніку цеснай творчай садружнасці паэтаў і кампазітараў.

Але ўсё ж у апошні час рэпертуар і прафесіянальных, і самадзейных мастацкіх калектываў слаба папаўняецца новымі творами. А тым часам попыт на сучасную беларускую песню з кожным днём узрастае. Песень трэба больш — і харавых, і сольных. Аднак творцы песень вельмі марудна «набіраюць тэмпы» ў сваёй агульнай літаратурна-музычнай працы. Дагэтуль не наладжана цеснае творчае супрацоўніцтва паміж многімі паэтамі і кампазітарамі.

Ці не гэта з'яўляецца адной з прычын, што ў рэспубліцы створана пакуль што яшчэ недастаткова песень і грамадскіх, і лірычных, якія б карысталіся заслужанай папулярнасцю ў слухача.

Зыходзячы з таго, што песня — філасофскае асэнсаван-

не жыцця паэтычнымі і музычнымі вобразамі, і што яна — адзінае цэлае паэзіі і музыкі, твор можа быць паўнацэнным і мець поспех толькі тады, калі і паэтычная, і музычная асновы яго раўназначныя.

На жаль, як падкрэслівалася на пасяджэнні, пра гэта забываюць некаторыя нашы кампазітары, якія звяртаюцца да паслуг так званых пастаўшчыкоў песеннага тавара. У выніку дрэнны тэкст зніжае мастацкую каштоўнасць твора, бо не можа быць добрай песні на пусты, халодна-абіякавыя словы. Попыт савецкай эстраднай і масавай песні сцвярджае думку: песня павінна мець глыбокі паэтычны змест. Лепшыя песні літаральна ўсіх нашых кампазітараў былі напісаны на добрых вершы вядомых паэтаў. Вось чаму вельмі важна, каб рэпертуарная камісія Міністэрства культуры БССР яшчэ стражэй адносілася да адбору паэтычных тэкстаў, якія прапагандаваўца аўтарамі кампазітараў.

Каб палепшыць становішча, паэты, кампазітары павінны не-

адкладна наладзіць больш актыўнае творчае супрацоўніцтва ў справе стварэння песень розных жанраў. Тым больш, што прыклады такой садружнасці існуюць і ў мінулым, і ў сучасным музычным жыцці.

Надалей, як адзначалі удзельнікі пасяджэння, трэба часцей прантыкаваць сумесныя творчыя вечары стваральнікаў песні. Карыснымі былі б і больш цесныя кантакты аўтараў песень з Міністэрствам культуры рэспублікі, з Дзяржаўным Камітэтам Савета Міністраў БССР па тэлебачанню і радыёвяшчання.

Яшчэ адна праблема, якая адзначалася ў выступленнях, хваляе нашу грамадскасць.

Апошнім часам з'яўляецца нямала твораў эстраднай музыкі, якія нагадваюць мелодыі іншых народаў. Гэтым песням бракуе арыгінальнасці, а слухач прагне не толькі песень, якія былі б напісаны на тэмы паэтаў рэспублікі, але і якія мелі б беларускі нацыянальны каларыт. Акрамя таго некаторыя калектывы, якія напрыклад «Песняры», што ўвогуле няма-

Дзяржаўны тэатр лялек БССР. Артыст У. Казбану з лялькай у казцы «Скажы сваё імя, салдат»
Фота У. КРУКА.

БРЭСТ. Сцэна са спектакля «Вернасць» па п'есе В. Бергольца.

МАБЫЦЬ мне, коласаўду, будзе дазволена сказаць пра цяперашняга галоўнага рэжысёра тэатра імя Якуба Коласа прывітальнае слова, бо пэўны час я ў складзе трупы не лічыўся (на пенсіі), і магу паглядзець на дзейнасць калектыву з боку». З Сямёнам Казіміроўскім мы сустрэліся яшчэ ў 1940 годзе, калі ён, скончыўшы інстытут па класу вядомага вахтаўца, народнага артыста РСФСР прафесара Б. Захавы, прыехаў у Віцебск маладым рэжысёрам. Жыццярадасны, дасціпны, адкрыты ў сваіх творчых задумках і намерах, ён хутка заваяваў прыхільнасць усю нашу калектыву. Першы яго самастойны спектакль — п'есе С. Герасімава «Нашы дні». Тэма пільнасці, тэма вернасці абавязку і прысяге, тэма гатоўнасці савецкага патрыёта ахвяраваць усім дзеля перамогі ўжо тады арганічна ўвайшла ў творчасць гэтага рэжысёра.

У сцэнічнай гісторыі мальяраўскіх спектакляў пастапоўка С. Казіміроўскім «Лекімімаволі» (гэта была дыпломная работа рэжысёра) у Другім БДТ, як тады называўся наш тэатр, накінула даволі значны адбітак. Народны дух, дасціпны гумар, саркастычная сатыра, вынаходлівасць у стварэнні смешных сітуацый і малаўпінная мова — усё гэта С. Казіміроўскі шчодро раскрываў і ў рабоце з акцёрамі, імкнучыся даць глядачу адчуць, калі так можна сказаць, беларускі эквівалент твора слаўтага камедыяграфаві - класіка Мальера. І мэга была дасягнута. Спектакль выклікаў вялікую цікавасць

Штрыхі да партрэта

і карыстаўся пязменным поспехам у рознай аўдыторыі. Вайна разлучыла нас. Тэатр быў на гастроліх у Петравадзку, а маладога нашага калегу выклікалі ў Маскву для абароны дыплама... Праз многа гадоў мы сустрэліся зноў. Да нас у Віцебск ужо ў якасці галоўнага рэжысёра прыехаў сталы мастак, які прайшоў паліт-

тыву коласаўду, — вось лепшая якасць гэтага дзельца. Лепшая... А астатнія якія? Па-першае, мушу сказаць, што нават само разуменне «першых» і «астатніх» у мастацтве рэжысуры надта ж умоўнае. Магчыма, хтосьці з маіх таварышаў на сцэне мог бы сказаць, што для яго «першай» якасцю Казіміроўскага - рэжысёра

мы» І. Шамякіна! А як многа даў ён акцёрам, не навязваючы ім свайго «бачання», у якасці пастаноўшчыка «Трыбунала», дзе печанана і нямат у чым на-новаму раскрыліся таленты І. Матусевіча, З. Канапелькі, Г. Дубава! Хоць «Багна» А. Астроўскага мела амаль класічнае ўвасабленне на леныградскай сцэне ў пастаноўцы У. Кожыча з А. Барысавым у галоўнай ролі Кісельнікава, С. Казіміроўскі па-твор-

лаўцы, як на палітрабоце ў арміі.

Я ж дадам, што для мяне самая карысная і патрэбная для тэатра рэжысёрская рыса С. Казіміроўскага — гэта яго разуменне калектывнай прыроды нашага мастацтва. Калі трэба — хай «галоўны» і будзе галоўным срод адпаведна, а калі таго няма — прыслухайся да вопытных або да маладых талентаў, перагледзь свае ж перакананні і зрабі так, каб заўтрашняе рэпетыцыя спрыяла агульнаму поспеху! Так прадуе С. Казіміроўскі. То з беражлівым тактам, то з бескампраміснай патрабавальнасцю, то з самакрытычнымі адносінамі да сваіх жа высоў і адкрыццяў. Такім мы яго ведаем і тады, калі на афішы вы чытаеце назву класічнага твора, і тады, калі перад вамі выступае дэбютант (А. Петранкевіч з яго «Трывогай» пад рэжысурай Ф. Шамакава — апошні прыклад таго).

КАЛІ ЗНОЙДЗЕЦЦА АГУЛЬНАЯ МОВА

работнікам ваенную дарогу, нядаўна дэмабілізаваўся і меў вопыт мастацкага кіраўніцтва тэатрамі РСФСР і Казахскай ССР. На яго творчым рахунку былі творы М. Горкага, У. Маякоўскага, Шэкспіра, Шылера. З ім цікава (ды і карысна) было пагутарыць на розныя тэмы, і гэта набліжала рэжысёра да нас, рабіла яго адным з коласаўду. Прыемна было адзначыць, што С. Казіміроўскі не стаў па прыкладу некаторых «галоўных», як кажуць, пачынаць «новую эпоху» з часу свайго прыходу на пасаду мастацкага кіраўніка трупы. Павага, з якой ён ставіцца да творчых традыцый калек-

тыву з'яўляецца ўменне знаходзіць кантакт з выканаўцамі ролей. Бо і А. Шлег, і М. Звездачотаў, і Ф. Шамакаў, і З. Канапелька, і І. Матусевіч, і Г. Дубаў, і Г. Маркіна — гэта акрэсленыя творчыя індывідуальнасці, і яны заўсёды па-свойму бачаць той або іншы пераонаж у класічнай ці сучаснай п'есе. Дык вось, С. Казіміроўскі, як мне здаецца, зусім натуральна ўключае такую артыстычную індывідуальнасць у сваю рэжысёрскую канцэпцыю спектакля. Праўда, гэта не азначае, што суладдзе потым дасягаецца зусім лёгка, без спрэчак і ўзаемных «атак» ці «адступленняў». Абмеркаванне, скажам, таго ж «Трыбунала» або драмы «Шостаг ліпеня», «Доктара філасофіі» ці «Многа шуму з нічога» часта нагадвала для нас своеасаблівы дыскусійны клуб. І ветэраны трупы, і асабліва выхаваны тэатральнага інстытута, бывае, па-янонцку горача выступаюць добра ўзброенымі тэарэтычна апаэнтамі свайго галоўнага рэжысёра. І гэта — не барацьба за прэстыж або аўтарытэт. У тым і сіла Казіміроўскага - рэжысёра, што ён робіць рэпетыцыі, асабліва ў так званы застойны перыяд, працэсам пошукаў іспыты, пошукаў гарманічнага суладдзя паміж драматургічным тэкстам, пастаноўчай задумай і выканаўчым арсеналам.

Ці не таму так па-філасофску ваяўніча прагучалі на сцэне коласаўду «Зыкавы», складаны па праблематыцы твор М. Горкага! Ці не гэтым уменнем захапіць трупу адзіным творчым імкненнем тлумачыцца самабытнае і глыбокае прачытанне нашым тэатрам рамана «Снежны зі-

чы смела прапанаваў коласаўцам новую трактоўку, запрасяў іх да ўважлівага паглыблення ў «свет Астроўскага», распрацаваў поліфанічна багатую партытуру спектакля — і да тэатра прыйшоў сапраўдны поспех.

Да гонару галоўнага рэжысёра трэба аднесці і той факт, што ў Віцебск запрашаюцца кваліфікаваныя пастаноўшчыкі, якія маглі б і канкураваць з ім (А. Смелякоў, Б. Эрэн, Б. Луцэнка), Але і сустрэчы з «гасцямі», з людзьмі, якія свежымі вачамі ўспрымаюць калектыву чалам і кожнага артыста паасобку, — гэта таксама момант выхавання.

І ў такім паслядоўным працэсе вырастаюць новыя палкальні коласаўду, з моладзі. Калі таго ж Г. Дубава, Т. Кошчыца, У. Кулішова, Т. Шанкіну, М. Цішчакіна можна лічыць прафесіянала на надзейным артыстамі, што нясуць цяпер галоўную службу ў рэпертуары, то радзе і станаўленне Л. Трушко, Б. Сяўко, Г. Дзягілева, П. Ламана, А. Лабанка, Я. Шымілы, Л. Пісаровай. Мушу шчыра сказаць, што я ўяўляю, як складана дырэцыі і мастацкаму кіраўніку фарміраваць рэпертуар, каб у ім былі прадугледжаны вартыя работы для кожнага з такіх артыстаў. Звярніце ўвагу, як сістэматычна з'яўляюцца то ў маштабных, галоўных ролях, то ў яскравых эпізодах і ветэраны — М. Звездачотаў або І. Матусевіч, і нядаўнія дэбютанты — С. Акружыная ці Л. Нісненіч! Калі гаворыш з самім С. Казіміроўскім пра такую складаную мазайку талентаў, ён спасылалася на тое, што працаваць з людзьмі ён вучыўся не так на студэнцкай

Палітработай у час вайны С. Казіміроўскі займаўся на пярэднім краі. Аднойчы мы спыталі яго, за што ён атрымаў першы баявы ордэн — «Красную Звезду». І хоць ён спачатку жартаваў («Са страху...»), потым мы даведзілі, што яму, тады старшаму лейтэнанту, давялося аднойчы замяніць загінуўшага памесніка камбата на палічэскай і падімаць у атаку роту. Слухалі яго ўважліва не таму, што гэта старонка біяграфіі «галоўнага рэжысёра», а як практычны баявы вопыт, як тое «пеніта», без ведання чаго ты сам стварыць праўдзівы вобраз на сцэне не зможаш. Рэпетыравалі тады «Салаўіную ноч» В. Якова, амаль усім удзельнікам спектакля трэба было «стаць» байцамі і афіцэрамі дзеючай арміі, а многія з выканаўцаў ролі і нарадзіліся пасля Перамогі.

Заслужаны дзеля мастацтваў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (за пастаноўку «Шостага ліпеня»), С. Казіміроўскі працягвае тую лінію рэжысуры ў коласаўду, якая назначана ў летанісу тэатра імёнамі, скажам, В. Дарвішава, М. Міцкевіча, Н. Лойгэра, А. Скібнеўскага, Лепшыя яго работы карыстаюцца прызнаннем шырокага глядача і тэатральнай грамадскасці. І ад імя акцёрскага племені я шчыра вшшоў яго з 60-м днём нараджэння!

Цімох СЯРГЕЙЧЫК,
народны артыст БССР.

ла робяць добрай справы ў галіне прапаганды беларускай песні, падчас неабгрунтавана мадэрнізацыі яе на эстрадных лад, пазбаўляючы тым самым пэўнага нацыянальнага каларыту.

Калі, скажам, няблага ўспрымаюцца народныя песні ў апрацоўцы Л. Шлег, то народная песня «Небыліца», апрацаваная Л. Смялюкоўскім, вылікае па меншай меры здзіўленне: яна гучыць як пародыя. Прамоўцы асабліва звярталі ўвагу, што неабходна пралюльця далікатны, ашчадны падыход пры апрацоўцы народных песень, зберагаючы іх народны мелас.

Саюзу кампазітараў вярта падзірэслівалі ў сваіх выступленнях удзельнікі паслядзіння, узяць пад свой незалежны кантроль «музычную прадукцыю» тых кампазітараў, якія займаюцца апрацоўкай народных песень, дапамагаць ім у важнай справе.

Вярта таксама адзначыць, што не вельмі шырока прапагандаецца беларуская песня срод насельніцтва. Дастаткова пачынаюцца рэпертуарам Беларэжыфілармоніі, каб пераанацца ў гэтым.

Наш народ пасляхова завяршае дзевятыя пляцігодку. Кожны дзень прыносіць чудаўныя весткі аб працоўных перамогах савецкіх людзей. Стварыць музавічныя творы, якія былі б дастойныя працаўнікоў горада і вёскі, натхнялі, кілілі іх да новых здзяйсненняў. — пачасная задача майстроў савецкай песні. Беларускім паэтам трэба яшчэ больш ствараць таленавітых твораў пра нашага героячнага сучасніка, якія б натхнялі кампазітараў на напісанне новых песень, якія б і «строніць і жыць помогали».

Гэтыя думкі выказалі ў сваіх выступленнях Алякс Бацька, Рыгор Шырма, Пятро Харноў, Ісідар Нісненіч, Ніл Гілевіч, Пятрусь Маналь, Уладзімір Віч, Ігар Лучанок, Уладзімір Карызна, Авер'ян Дзерушынскі, Іосіф Васілеўскі, Іван Кузняцоў, Юрый Семяніка, Марат Ягораў, Кім Цесаню, Людміла Шлег, Іван Шамякіна.

На паслядзінні была выказана прапанова: устанавіць прэмію саюзу пісьменнікаў і кампазітараў, якія б штогод прысуджаліся за лепшы вакальны твор і за лепшую апрацоўку народнай песні.

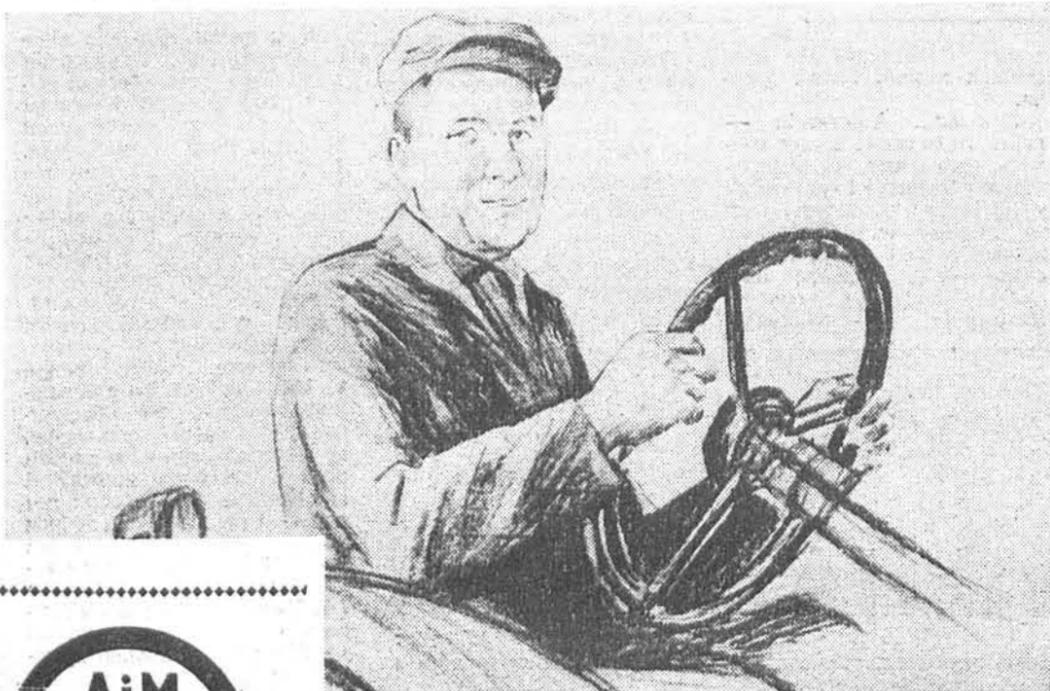
Была прынята адпаведная аб'яднаная пастанова.

Сталвар А. Зуё.

Фармоўшчыца сталеліцейнага цэха В. Куракевіч.

Трактарыст-абкатчык А. Пацыёнан.

Зборшчык І. Кетрыс.

На Мінскім трактарным заводзе ў гэтыя дні набываюць малады беларускі мастак В. Хандрас, які зрабіў замалёўкі.

УЛАДЗІМІР Купрыянавіч Наркевіч — каваль трактарнага завода. Не па гадах падцягнуты, рухавы, з хітраватым, трохі насмешлівым бляскам у вачах ён не падобны на пенсіянера. Але, калі прыглядзіся больш пільна, убачыш сівізну на скронях, глыбокія ровікі маршчынак над касматымі брывамі. Пастарэў, вядома, каваль, аднак няўмольны час так і не змог адолець рабочага характару: Уладзімір Купрыянавіч па-ранейшаму кожную раніцу крочыць на свой завод. І не толькі сам, а на чале цэлага «аддзялення» Наркевічаў, агульны працоўны стаж якіх набліжаецца да ста гадоў...

— Колькі нас? — Уладзімір Купрыянавіч на імгненне задумаўся, быццам спалохаўся, што ўсіх і не назаве, потым пачаў нетаропка зазначаць крывавація, у рубцах і адмецінах пальцы каваля: — А вось палічы: дачка Галя — раз, сыны: Яўген, Міхась, Рыгор і Анатоль — пяць, дзве нявесткі — сем... — Ён зірнуў на мяне з хітраватым прыкмурам. — Праўда, у гэтым большай заслуга сынаў, але ж... Ну, і, вядома, жонка. Куды ж ёй ад нас?

Пастаіш каля Уладзіміра Купрыянавіча, калі ён працуе, паглядзіш на ягоныя ўпэўненыя рухі і бярэ зайздасць. Мабыць, ёсць у чалавека влікая душэўная перакананасць, што ён патрэбны людзям, патрэбны сваім сынам, і гэтая ўпэўненасць

надае яму тую неабходную энергію, з якой не можа спрачацца старасць.

— Позна ўжо за рэкордамі гнацца, — ціха гаворыць Наркевіч. — Я цяпер хутчэй падобны на старога гусака, у якога адзіны клопат: глядзець, каб хто-небудзь ад статка не адбіўся, а, мо, і не прыбіўся. Як-ніж, два сыны ў халасцяках ходзяць... Ён упершыню ўсміхаецца.

зусім не чуваць было голасу невысокага рабочага, які стаяў каля станка і нешта крычаў Зосі. Дзяўчына махнула рабочаю рукой, і кран беражліва апусціў на падлогу нарыхтоўку. Рабочы адчэпіў крук і ўсміхнуўся Зосі.

Вочы ў Зосі чорныя-чорныя, а ў іх бегаюць жаўтаватыя іскрыні. І хоць Зосі вельмі хоццаца выглядаць сталай, разважлівай, адчува-

дзе хораша...» І сапраўды па-ягонаму атрымалася...

Зося паправіла жаўтаватую хустачку, задумалася, і нека адразу пасталела. Мабыць, усё ж такі нялёгка далосся ёй гэтае рашэнне пачынаць усё з пачатку. Каб зрабіць такі крок, трэба было вельмі паважаць, верыць Купрыянавічу...

— Зося, — праз шум станкоў пачулася знізу.

Алесь КРЫГА

ПАД АДНЫМ ДАХАМ

Усмішка ў яго добрая і чамусьці па-дзіцячаму вінаватая — мо, няўдала пажартаваў?

Наркевіч бярэ засцерагальныя акуляры, ідзе да свайго рабочага месца.

— Ну, і дакладны, — з захапленнем кажа малады хлапец у новенькай, нібы толькі з магазіна, спяцоўцы. — Па Купрыянавічу можна гадзінік правяраць. Такі ўжо чалавек...

ЗОСЯ

МАСТАВЫ кран, нібы дзяцел, круком дзеўбаюць у нарыхтоўку, лёгка падхапіў яе і панёс міма станкоў па праходу. Сям-там успыхвалі фіялетавыя агеньчыкі электразваркі, працягла гулі рухавікі аграгатаў, і ў гэтым фантастычным гуле

еца, што яна не ўмее хваць ад людзей сваё ічасце. Мабыць, у яе жыццё ўсё добра, усё ідзе, як след.

— Дзе там, — гаворыць Зося, — пакуль спецыяльнасць асвоіла, хапіла ўсяго. Бывала, стамляюся так, што, здаецца, больш не вытрываю, а свёкар глядзіць на мяне і пасміхаецца: «Гэта табе, дзяўчо, не пер'е з птушак скубсці...» Я ж раней на птушкафабрыцы працавала, рабіла з пер'я кветкі. Зробіш, здаецца, прыгожыя, а як паляжаць на базе, дык сорамна на сваю работу глядзець. Аднойчы свёкар прывёў мяне ў магазін і паказаў на нашу «прадукцыю»... Паніваў галавой: «Ідзі ты, дзеўка, лепей да нас на завод: хоць і грошай спачатку заробіш менш, але ж, успомніш маё слова, на душы бу-

— Паехалі... — ледзь заўважна ўсміхнулася дзяўчына.

Кран паволі крануўся з месца і пакаціўся па рэйках над станкамі. Зосіны вочы яшчэ больш пацямнелі, сталі засяроджанымі, пільнымі.

ЛЕАКАДЗІЯ ІВАНАЎНА

У ГАРДЭРОБЕ вельмі ціха, нават утульна. Пад белай столлю быццам тлеюць маленькія матавыя лямпачкі. Другая змена яшчэ не закончылася, і таму ў гардэробе пакуль нікога няма.

Леакадзія Іванаўна апусцілася на нешырокую доўгую лаўку, паклала на калені рукі. Звычайны ў яе гэты дзень, адзін з мноства. З раніцы дачка Галя працавала

на заводзе, і Леакадзія Іванаўна даглядала ўнучку Танечку. Прышла дачка, маці — з дому. І гэтак амаль кожны дзень.

— Мне на жыццё грэх скардзіцца, — ціха гаворыць Леакадзія Іванаўна. — Дзяцей выгадавала, усе яны са мной тут. І нявесткі, не сорамна сказаць, працавітыя. Зося, тая, што за Міхасём, ужо другі год кранаўшчыцай працуе, а другая Зося, Яўгенава жонка, вучаніцай абмотчыцы. — Леакадзія Іванаўна ў роздуме ківае галавой. — Гэта ўсё стары мой. Па-ягонаму выходзіць, што лепшага завода і няма. Дык яно, мо, і праўда, бо, як-ніж, ён трыццаць гадоў тут кавалём працуе.

Яна старанна прыгладжвае рукой пасівельныя валасы, потым устае, шчоўкае выключальнікам. Пад столлю гараць толькі дзве лямпачкі.

— Вось і я нешта раблю, — усміхаецца Леакадзія Іванаўна. — Глядзіш, і электрычнасці трохі эканоміла...

Адразу і не зразумееш, жартуе яна ці гаворыць сур'ёзна.

— Я ўжо нека даводзіла сынам: ці ж усіх добрых рабочых можна на чырвоную дошку? Дошак не хопіць. Ды і навошта? Людзі скажуць добрае слова, і дзякуй... А мой Рыгор, дык аж няможа... Вядома, малады. Не ў бацьку пайшоў... Той не любіць выстаўляцца, а за ўсё жыццё ні разу не спазніўся на работу. Бывала, і кепска сябе адчувае, а, глядзіш, пайшоў на работу... Дык яго людзі і паважаюць...

Сама таго не ведаючы, Леакадзія Іванаўна нагадала мне адзін выпадак. На заво-

СПРАВАЗДАЧА ГОМЕЛЬСКИХ МАСТАКОЎ

У Гомелі адкрылася выстаўка твораў мастакоў Гомельскага вобласці. Яна прысвечана 30-годдзю Вялікай Перамогі. Экспануюцца новыя жывапісныя карціны, скульптурныя кампазіцыі, графічныя лісты, а таксама лепшыя творы, напісаныя раней. Справаздачу трымаюць больш як пяцьдзесят аўтараў.

Тэматыка твораў разнастайная: гераізм савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, стваральная праца нашых людзей, прыгажосць роднай прыроды і іншае.

Мужнасць партызан яскрава адлюстравана ў карціне М. Канкевіча «У тыле ворага». У ёй бачыш не толькі партызанскую майстэрню, у якой рамантуецца гармата, у творы значна большая тэма: і ў тыле ворага гартавалася воля савецкіх людзей, кавалася перамога над фашысцкімі захопнікамі. Мастак адзначыў увагу на вобразы народных мсціўцаў. Яны ўва-

сабляюць у сабе стойнасць, непераможнасць і гераізм савецкага народа.

У цэнтры кампазіцыі — камандзір. Яго постаць, моцная і выразная, падаецца жывапісцам ва ўвесь рост. Суровы, мужны рысы твару гэтага чалавека, які заўсёды гатовы паўсці за сабой у бой партызан.

І ў гэтых кавалках, з успагелымі мускулістымі спінамі, дужымі рукамі, таксама адно жаданне — знішчаць ворага смяротным агнём. Рэзкі кантраст цёмных барвовых колераў, што ідуць ад гона, і халодных сініх, якія ўрываюцца з асцяжэннем, падкрэсліваюць суровасць атмасферы тых незабытых гадоў.

Яшчэ адна карціна на тэму ўсенароднага партызанскага руху ў тыле ворага — «Бярозавік» М. Палынова. Ва ўсёй атмасферы твора — прагучы не перамен, надыходу новага пераможнага часу. Юныя героі

ў карціне цесна звязаны з роднай зямлёй, з роднай прыродай.

Чалавек моцнага характару ў лінаграфіі А. Мельніка «Уцёкі камуніста Чэчка з фашысцкага засценка ў Лельчыцах». Дынамічная кампазіцыя, энергічныя лініі, кантрасны таню падпарадкаваны адной мэце — паказаць сілу волі, перакананасць у сваю справу савецкага чалавека.

У скульптурным партрэце І. Ратніцкага «Салдат» добра перададзены мужныя рысы воіна, які ішоў цяжкімі франтавымі дарогамі да перамогі.

Адна з галоўных тэм у творчасці гомельскіх мастакоў — вечная памяць аб героях.

«Памяць» — карціна С. Дз'яканавы. Яна ўравае сваім манументальным ладам, праўдзівай характарыстыкай герояў, колернай гамай.

Мастак расказвае, што над гэтым творам ён працаваў

шмат, сустракаўся з ветэранамі вайны, увёў у кампазіцыю канірацыйныя людзей — былых франтавоў, партызан, падпольшчыкаў, надаўшы ім рысы абагульнення.

Лясная паліна. Надмагільная пліта, бунеты іветан на ёй. У суровым маўчанні тыл, хто прышоў на гэты святло месца, каб аддаць даніну велічнай павягі загінуўшым героям. Гэта — ветэраны вайны, камсамольцы, піянеры. І ў велічным задуменні стаіць лес. Здаецца, ён як і людзі, ушаноўвае памяць верных сыноў і дачок Айчыны.

Гэтай жа тэме прысвечаны і такія творы, як «Памяць герояў Брэста» М. Навіцкага, «Вечная памяць» Д. Алейніка, «Вечная памяць» эпічнасць расказа спалучаецца з лірычнасцю. Мастак паказвае бераг ракі, яе роўніцкі. Вечарам, у час залаціста-баровага заходу асабліва велічна ўзвышаецца абеліск. Ён — святлы народнай. Да яго падножжа насці іладуць паллявыя і лугавыя іветкі: рамонні, люцікі, васількі.

«На нафтапрамыслах» А. Мельніка, індустрыяльны пейзаж «Нафтаправод «Дружба» В. Рыкаліна.

Яшчэ адзін важны раздзел экспазіцыі — адлюстраванне гераічных будняў Савецкай Арміі і Ваенна-Морскога Флоту ў мірныя дні. Неабходна адзначыць графічныя работы «Тарледная атана», «У родную гавань» В. Ягорава. Ён жа стварыў творы пра мужнасць чыльскага народа — «Камуніст», «Песня пратэсту».

Шэраг работ прысвяцілі гомельскія мастакі прыгажосці роднага іраю. Гэта — лірычныя пейзажы заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Б. Звінаградскага, Р. Ландарскага і іншых аўтараў.

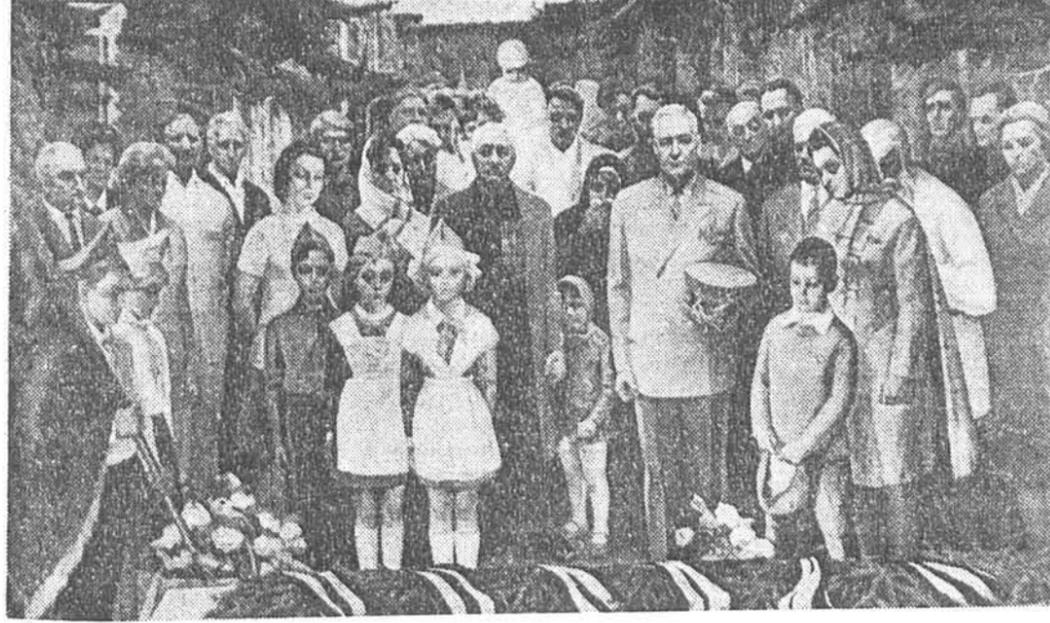
Якія ж агульныя ўражанні аб выстаўцы? Гомельскія мастакі больш сур'ёзна аднесліся да арганізацыі, чым у папярэднія гады. Паказаны рад змястоўных твораў, якія кранаюць душу змацяльнасцю, праўдзівасцю. Велічна ўслаўлены гераічны подзвіг народа.

У той жа час недастаткова прадстаўлены ў экспазіцыі наш сучасны. Мы не убачылі цікавых партрэтаў, тэматычных карцін.

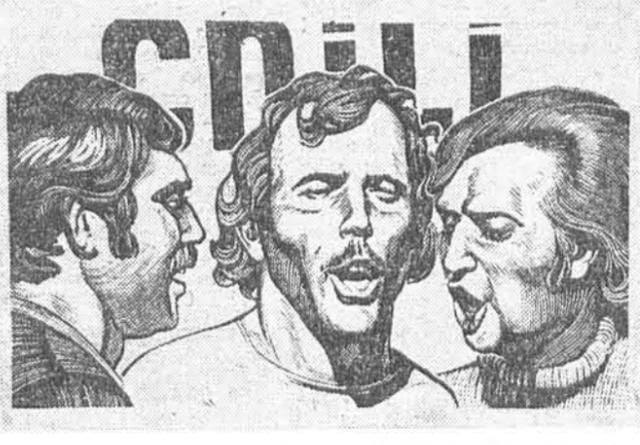
Ёсць на выстаўцы і слабыя работы. Да такіх адносяцца палотны «Горны паток», «Бессмяротнасць» Я. Мінявіцкага, які вядзе творчы пошук не ў напрамку паглыблення тэмы, вобраза, а ў камбінаванні розных графічных пласкасцей. У выніку атрымаліся сухія, бяздушныя «карціны».

Яшчэ трэба спыніцца на адной рабоце — пейзажы «Лес» Л. Сцяпанавіч. Фарбы на палатне награвашчаны. Дакладна не ўсведамляеш, які ж кравід хаче перадаць мастак. Ледзь прыкметна, нібы з шарага мриво, выступаюць бярозы. У пейзажы адсутнічае матэрыяльнасць прыроды.

А. ШНЫПАРКОУ.

С. Дз'яканавы. «Памяць».

В. Ягораў. «Песня пратэсту».

дзе аўтаматычных ліній некалі працаваў здольны тэхнолаг. Яго адначалі, давалі прэміі, з яго бралі прыклад. Але вось аднойчы, ужо зараз і не помню, з якога ўрачыстага выпадку, адбыўся агульназаводскі сход. Дырэктар, на сваю бяду, забыўся ў ліку лепшых назваў гэтага тэхнолага. Чалавек накрывіўся. Колькі часу хадзіў па цэху сумны, нейкі незвычайна абіякавы. А потым узяў і звольніўся...

Ягоную філасофію зразумець лёгка: як жа гэта так — я працую, стараюся, а мяне не заўважылі. Цікава, што сказаў бы гэты чалавек, калі б паслухаў Леакадзію Івануўну?

— Міхась і Яўген ужо самастойныя, — нетаропка працягвае Леакадзія Івануўна. — А вось Рыгор... Скардзіліся неяк на яго. Раней з камандзіроўкі паехаў... Але ж ён захварэў. Як прыехаў, так адразу і злёт.

Не можа ў Леакадзіі Івануўны не балець сэрца: кожны з сыноў для яе ўсё яшчэ маленькі хлопчык, якога, здаецца, на кожным кроку падсперагае непрадбанасць. Можна зразумець сэрца маці, калі яна гаворыць:

— А Рыгор у мяне добры...

РЫГОР

— ГЭТА я добры? —
— Ён усміхаецца. —
Хто сказаў?
— Маці...
Рыгор адразу сумеўся, апусціў долу вочы.
— Халіла ёй... Вось Мі-

хась — чалавек. Бригадзір электрыкаў. І Яўген малайчына. Працуе тонарам на пятым разраду. Такія дэталі робіць, чарцяжы чытае, як інжынер.

У Рыгоравых вачах зайздасць. Мабыць, таму ён і гаворыць амаль шэптам, быццам скардзіцца сам сабе.

— А ў мяне пакуль што восьм класаў за плячамі ды армія. Да ўсяго павінен сваёй галавой дайсці. Адно зразумееш, а тут новую апаратуру ставіць. Вось і бяжыш, нібы за цем... Разумею, што неабходна вучыцца, але ж пакуль трэба спецыяльнасць асвоіць. Як гавораць, за двума зайцамі пагонішся, дык ніводнага не зловіш.

Рыгор гаворыць шчыра, не тоячыся. Мабыць, іначай і не ўмее. Наогул, з твару ён вельмі падобны на бацьку, толькі больш імпульсіўны, парывісты.

— Чалавека неабходна зацікавіць, — гаворыць ён. — Няма зацікаўленасці, няма і жадання... Вось спытай у маёй сястры. Галя многа чаго можа расказаць...

ГАЛЯ

ДЗІУНА, але яна чымсьці нагадвае Зосю. Такая ж чарнявая, паўнаватая, толькі трохі спакайнейшая. Ды і гаворыць нетаропка, нібы ўзважвае кожнае слова. Галя працуе на заводзе амаль два гады, і хоць спецыяльнасць у яе нялёгка — рэзчыца, на свой лёс не скардзіцца.

— Несур'ёзна ён яшчэ, — гаворыць яна пра Рыгора. — Вечер у галаве гуляе. Заці-

каўленасць... — Галя пацікае плячамі. — Вядома, без яе нельга. Я раней у магазіне працавала. Здаралася, і ў суботу, і ў нядзелю. А цяпер у мяне пяцідзесяць. Два дні дома, магу што-небудзь па гаспадарцы зрабіць, за дачной прыглядзець. Ды і наогул тут мне цікавей: вялікі калектыў, вялікія справы. Тут кожны, як на далоні... Дзесяці не даглядзець — брань. Сорамна, па галоўцы за гэта не паглядзець. Не ў грашовым сэнсе, а ў маральным.

Галя Наркевіч звяклымі, выверанымі рухамі пачынае пераказаць нарыхтоўні, з ліх потым з-пад разкоў і фрээ выйдучы патрэбныя заводу дэталі.

— Ну, а калі цябе папрасілі б застацца ў цэху пасля змены?

— Трэба, дык засталася б, — смяецца Галя. — А як жа? У калектыве жыву...

КУПРЫЯНАВІЧ

„ЖЫЦЦЕ не цукар, але і цукар не жыццё“, — любіць гаварыць Наркевіч.

Адразу цяжка зразумець гэты каламбур. І толькі ўжо, калі бліжэй пазнаёмішся з біяграфіяй старэйшага з Наркевічаў, разумееш, што ў гэтых словах ёсць свая філасофская праўда.

Вайна, партызанскі атрад, будаўніцтва трактарнага, а потым, калі жыццё паступова наладзілася, калі прыйшло сапраўднае вялікае шчасце, на табе: ужо час і на пенсію. Здаецца, адпачывай; заслужыў сваёй працай, але

ж неадарма гаворыць Уладзімір Купрыянавіч: «...і цукар не жыццё...» Не мог Наркевіч пакінуць сваё рабочае месца. Так і застаўся ў цэху.

Ды і хлопцы, маладыя рабочыя, з якімі я размаўляў, не ўяўляюць цэх без Наркевіча. Ён для іх — жывая гісторыя завода, добразычлівы дарадчык, настаўнік.

Яны жартуюць, што Купрыянавіч — сапраўдны тэхнічны энцыклапедыя. За што ні возьмецца, зробіць, пра што ні снытаеш, ведае. Вось зусім нядаўна асвойвалі на заводзе выпуск новага трактара «МТЗ-80». Замінка выйшла ў рабочых-вулканізатараў. Не маглі звярнуць гумавыя патрубкі. Работа новая, далікатная. Папрасілі Наркевіча. І хоць не ягоны гэта профіль, сваёй работы хапае — не адмовіўся. Нешта прыкінуў, параўнаў са сваімі даўнішнімі сямрамі, і заказ выканаў. І не толькі выканаў, але і растлумачыў, як трэба рабіць.

У цэху віншавальную тэлеграму павесілі, а Купрыянавіч быццам незадаволены: — Знайшлі чаму радавацца? Стары звярнуў, а маладыя не змаглі...

Вядома, бурчыць не злосна, хутчэй збытанна — адрывае чалавека ад справы. А справы ў Наркевіча сур'ёзныя. Ён, як гаворыць, на ўсе рукі майстар. Можна і з аўтагенам працаваць, і электрзваршчынам. Ужо не гаворачы пра асноўную спецыяльнасць. Ды і ёсць дзе разгарнуцца.

Раней кавалі працавалі ўручную, а цяпер ў цэху ста-

ць пневматычныя молаты, газавыя печы. Многа чаго змянілася за трыццаць гадоў, якія Наркевіч працуе на трактарным. Не змяніўся толькі характар Купрыянавіча. Наркевіч паранейшаму дысцыплінаваны, падцягнуты, зусім такі, якім прыйшоў на завод пасля партызанскага парада.

Ён ніколі сам не ўспомніць пра тое, што ні разу ні спазніўся на работу, ні разу ні прагуляў. Але гэта добра ведаюць тыя, хто з ім працуе. Ведаюць і стараюцца быць падобнымі на ветэрана. Такі ўжо ён непрыкметны чалавек, для якога галоўнае ў жыцці — сваё рабочае сумленне. Яно, гэтае рабочае сумленне, і дарадчык Купрыянавічу, і суддзя.

Пайшоў у адпачынак газзаваршчык, і майстар дэха тут як тут.

— Даламажы, Купрыянавіч. Трэба...

— Добра, — Наркевіч у знак згоды ківае галавой. — Гэта мы хуценька...

Іншага ад Наркевіча не пачуеш. Ён нават не разумее, як гэта можна адмовіць чалавеку. Таму і да яго ідуць з адкрытай душой, з надзеяй.

МЫ СТАЯЛІ з Уладзімірам Купрыянавічам на плошчы, дзе на пастаменце ўзвышаецца першы трактар «Беларусь». Наркевіч быў не ў гуморы, выглядаў заклапочаным, сумным. Гаварыў, што нешта баліць сэрца, што ўвечары будзе сур'ёзная размова з Рыгорам, бо час таму ўжо зразумець, дзе ляжа чаго жыве чалавек...

Адбылося чарговае пасяджэнне рэспубліканскага грамадскага Савета садзейнічання народным універсітэтам, які створаны пры Міністэрстве культуры БССР. У склад яго ўвайшлі прадстаўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А. В. Луначарскага, Саюза пісьменнікаў БССР, Белаўпрофа, Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, Саюза кампазітараў рэспублікі і іншых грамадскіх арганізацый і ўстаноў.

Са справаздачамі аб стане вучэбнага працэсу ў Баранавічкім, Пінскім, Івацэвіцкім народных універсітэтах культуры і аб мерах па далейшаму ўдасканаленню іх работы выступілі рэктары названых універсітэтаў М. Аграновіч, А. Паслаўскі, Ул. Несцер. Яны гаварылі аб тым, што зроблена, што непрацякае дзейнасці універсітэтаў культуры. Выказвалі канкрэтныя прапановы, накіраваныя на паліпашэнне іх работы: праграмы выступленняў Беларускай дзяржаўнай філармоніі ўзгадніліся з вучэбнымі планами універсітэтаў, каб залы, дзе праходзяць заняткі, былі ўкамплектаваны неабходным абсталяваннем, даведкамі літаратурай, нагляднымі дапаможнікамі.

Шмат увагі надавалася таксама выкладчыцка-педагагічнаму саставу, перш за ўсё — павышэнню яго адукацыйна-прафесійнальнага ўзроўню.

Пра ўдзел Рэспубліканскага метадычнага кабінета культуры і спраў Міністэрства культуры рэспублікі і Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна ў дзейнасці народных універсітэтаў культуры гаварылі на пасяджэнні старшы рэдактар метадычнага кабінета А. Сцяжэніна і загадчык аддзела мастацтваў бібліятэкі Т. Смірнова.

Вынікі гаворкі падсумаваў намеснік міністра культуры БССР А. Ульяноў.

РАДКІ З ПІСЕМ

Агітпрабег, прысвечаны 30-годдзю Вялікай Перамогі, арганізавала агітбрыгада Слонімскага раённага Дома культуры. Маршрут яго пройдзе па ўсіх пятнаццаці сельскіх Саветах.

Разам з сабой агітбрыгада ўзяць перасоўную выстаўку «30 год Вялікай Перамогі».

М. РЫЛКО.

На кардоннай фабрыцы «Рэўна» Маладзечанскага раёна адкрыты Дом культуры. У новым будынку — глядзельная зала на 200 месцаў, памяшканне для бібліятэкі, паноі для работ гурткаў мастацкай самадзейнасці.

Ул. МАНГІНОВІЧ.

Свой новы вяснова-летні сезон работы пачаў вядомы ў рэспубліцы Гомельскі гарадскі парк культуры і адпачынку імя А. В. Луначарскага.

На свецце адбыўся парад аматараў прыроды, першы канцэрт гарадскіх калектываў мастацкай самадзейнасці, праведзены разнастайныя тэматычныя віктарыны.

М. ГАТЮКІН.

У Салігорску адкрыўся краязнаўчы музей, які расказвае аб гісторыі горада і каміната «Беларускалія» імя 50-годдзя ССР. Шматлікія экспазіцыі і экспанаты, фотаздымкі і скульптуры, вітражы і стэндзі адлюстроўваюць шматграннае жыццё шахцёраў-першапраходцаў.

А. МАКАРЭВІЧ.

За плённую культурна-шэфскую работу над сляом калектыву Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг і грашовая прэмія Міністэрства культуры БССР і Белаўпрофа.

Ул. ДЗЕМІН.

РАБОЧАЯ тэма — невычарпаная, і, пэўна ж, тут чакаюцца літаратурныя адкрыцці. Пісьменнік, які ідзе ў нагу з часам, не можа застацца безважным да выхавання маладой рабочай змены.

Калі праўда тое, што час фарміруе свайго літаратурнага героя, то справядліва, відаць, і другое: літаратурны герой, выбар яго, таксама ў пэрым фарміруе пісьменніка. Ва ўсякім разе, прадвызначае яго пазіцыю.

Расце маладая рабочая змена, расце і змена літаратурная. Пройдзе час, і сённяшнія вучні стануць майстрамі рабочай прафесіі, а сённяшнія пісьменнікі-пачаткоўцы авалодаюць сакрэтамі свайго майстэрства.

Як важна, каб ужо цяпер было наладжана збліжэнне маладых літаратараў з маладымі рабочымі, каб працэс гэты быў не стыхійны.

Калі абяпірацца на вопыт часопіса «Неман», то зыходным пунктам тут можна лічыць пачатак шэфства над прафесіяналамі — тэхнічнымі вучылішчамі рэспублікі.

На мой погляд, шэфскія сувязі моцныя-там, дзе іх завязваюць, што называецца, з двух канцоў, калі ёсць узаемная зацікаўленасць, якая пераходзіць у шматгадовую садружнасць. Тут змыкаюцца ўжо і самі паняцці «шэф» і «падшэфны».

Супрацоўнікі рэдакцыі часопіса «Неман», якія зусім не выпадкова ўзяла шэфства над прафтэхвучылішчамі, павінны адзначыць, што садружнасць з маладой рабочай зменай прыносіць ім творчае задавальненне. Мала сказаць, што ў пісьменніка з'явіўся новы сябар-чытач. З'явіўся яшчэ і сябар-дарадчык.

Рабочая тэма ў літаратуры, нягледзячы на даўнюю традыцыю, усё яшчэ недастаткова глыбока асвоена, мала даследавана. Гэта мажарык, які чкае сваіх даследчыкаў, першаадкрывальнікаў. І ў вывучэнні гэтага мажарыка супрацоўнікі рэдакцыі «Неман» карыстаюцца назіраннямі над жыццём і практычным вопытам сваіх падшэфных.

Сапраўды, прафтэхвучылішчы сталі кузніяй рабочых

партбіро Саюза пісьменнікаў БССР А. Кулакоўскі, дырэктар ГПТВ № 107 М. Грабянцоў і паэт Я. Янішчыц, майстар вытворчага навучання ГПТВ № 10 Л. Якуцік і член рэдакцыі часопіса «Неман» М. Аляксееў, пачальнік прафтэхадуканні Мінскай вобласці М. Лушчакоў і паэт І. Пішчук, загадчык аддзела прафтэхадуканні навукова-даследчага інстытута педагогікі М. Абраменка і выкладчык Беларускай мовы ГПТВ № 107 В. Пушко.

ПІСЬМЕННИК І ПЯЦІГОДКА

САДРУЖНАСЦЬ

кадраў. А калі так, то гэтая кузія павінна прыцягваць самую плённую ўвагу пісьменнікаў. І хацелася б, каб рабочая тэма была тым асялком, на якім бы адточвалася пісьменніцкае пера, каб маладыя працаўнікі і паэты часцей сустрэкаліся з маладымі рабочымі, каб маццела іх сяброўства — творчае для абодвух бакоў.

Нямала было ў нас узаемных сустрэч і гутарак з падшэфнымі — што называецца, і на самым высокім узроўні. Ад старшын Дзяржкамтэта да вучня, ад Мінска да глыбокіх палескіх раёнаў. Але пра адну такую творчую сустрэчу хочацца ўсё ж сказаць асобна.

Яна адбылася ў ГПТВ № 107. Удзельніцаў гаворкі было больш чым сорок чалавек — старшыня Дзяржкамтэта па прафтэхадуканні Л. Максімаў і галоўны рэдактар часопіса «Неман» А. Макаенка, намеснік міністра прамбудматэрыялаў С. Акуліч і сакратар

дырэктар ГПТВ № 76 Я. Алейніцаў і паэт Б. Спрычан, выкладчык эстэтычнага выхавання ГПТВ № 94 К. Філатова і рэдактар аддзела нарыса і публіцыстыкі часопіса «Неман» А. Казловіч...

Работнікі прафтэхадуканні і супрацоўнікі і аўтары часопіса, вучоныя і работнікі вытворчасці — усё яны думалі аб далейшых шляхах творчай садружнасці. Практыкі не саромеліся ўваходзіць у надразнасіці працы работнікаў літаратурнага цэха, а літаратары займаліся педагагічнымі, эканамічнымі, вытворчымі праблемамі, якія ўзнікаюць у працэсе падрыхтоўкі маладой рабочай змены. Пытанні ставіліся таго маштабу, якім адрозніваецца сапраўдная зацікаўленасць ад «шківаенкай» паказухі. Напрыклад, такія: як прыцягнуць вышукнікоў сярэдняй школы да масавых прафесій, як больш паспяхова спалучыць сярэдняю адукацыю з адукацыяй прафесійнальнай,

якая роля інжынераў у сучасным вучэбным працэсе; базавыя прадпрыемствы як апора вучылішчаў; выкладанне літаратуры ў сярэдніх прафтэхвучылішчах... Кожнае з гэтых пытанняў чкае не толькі свайго спецыяліста і эканаміста, але і свайго псіхолога — пісьменніка. Вядома, што новае параджаецца ў зусім не простым проціборстве са старым. І тут для ўдумлівага пісьменніка сапраўды непачатая цаліна.

Тон ва ўсёй нашай шэфскай рабоце задаюць публіцысты і нарысісты. Гэта заканамерна. Але сустрэчы з работнікамі вучылішчаў, самімі навучэнцамі пераконваюць, што нашы падшэфныя чытачы чкаюць глыбокага асэнсавання іх жыцця і ў творах іншых жанраў. Яны хацелі б прачытаць і апавяданне, і аповесць, і раман, якія навялічы больш блізім знаёмствам з маладымі рабочымі. Пры гэтым усё разумеюць: аповесць і раман на заказ не пішуцца. Але разумеюць і іншае: актыўнае ўмяшанне таго або іншага пісьменніка ў надзённыя справы маладога рабочага, плённыя цікавасць да яго жыцця могуць выклікаць і творчую цікавасць. Вось чаму рэдакцыя «Немана» імкнецца прыцягнуць да шэфства як мага большае кола пісьменнікаў, асабліва маладых.

Пытанне шэфскіх сувязей — пытанне праблематычнае і няпростое. Адной рэдакцыі аднаго часопіса вырашыць яго цяжка. Тут неабходна падтрымка Саюза пісьменнікаў БССР — і арганізацыйная, і творчая. Пісьменнікі не могуць стаяць у баку ад такой дзяржаўнай справы, як выхаванне маладых рабочых.

Аркадзь САВЕЛІЧАУ,
загадчык аддзела прозы
часопіса «Неман».

ВЯЛІКАЯ РАДАСЦЬ СПЯВАЦЬ

...Амаль кожны другі рабочы фабрыкі «запісаўся» ў харавы калектыв. І ўсе без выключэння былі прыняты. Прышлі на першую рэпетыцыю і без цяжкасці памясціліся ў невялікім пакоі.

Падзея, з якой мы пачалі расказ, адбылася 30 гадоў назад. Усяго некалькі месяцаў прайшло, як вызвалілі Віцебск. Але з кожным днём прыкметы мірнага часу становіліся ўсё выразнейшымі. Першую пасляваенную прадукцыю выдаў віцебскія фабрыкі і заводы. На КІМе ў той год працавала не больш двухсот чалавек.

У горад вярнуўся драматычны тэатр. Артыстаў раз-

кожны імкнецца дыхаць паветрам вызвалення на поўныя грудзі. Песня, музыка павінны дапамагчы людзям у гэты нялёгкі час.

І людзі ахвотна ішлі ў харавыя гурткі, цігнуліся адзін да аднаго: разам лягчай перанесці нядаўняе гора, разам лепш парадавацца і поспехам.

Асабліва заўзятымі аказаліся спевакі фабрыкі імя КІМ. Кожная рэпетыцыя была не толькі святкам, прыносіла не толькі радасць ад сустрэчы з песняй — яна была момантам нялёгкай работы над творам. Хор фабрыкі перамог у першым пасляваенным (1945 год) абласным аг-

шчыра радаваўся кожнаму знаёмству з аматарамі самадзейнасці.

— Вы парадавалі мяне сваімі спевамі, — гаварыў кімаўцам Аляксандр Васільевіч. — Я разумею, што нялёгка было стварыць такі хор у гэты цяжкі пасляваенны час у горадзе, які зведаў усю жорсткасць фашысцкай акупацыі.

Перад галоўным выступленнем на аглядзе прафесар правёў некалькі заняткаў з хорам. Яны былі плённымі і для славутага кіраўніка, і для спевакоў.

Зразумела, гэта толькі штыры да слаўнай трыццацігадовай творчай гісторыі хору. Але кожны, хто б ні спяваў у ім усе гэтыя гады, ведае аб той сустрэчы ў Маскве.

Слава прышла да хору ў першыя гады яго існавання і спадарожнічае калектыву ўвесь час. Тысячы і тысячы людзей чулі і бачылі яго выступленні на радыё і тэлебачанні, са сцэн сельскіх клубаў і палацаў культуры, на аглядах і конкурсах, на адкрытых пляцоўках у час масавых гулянняў і ўрачыстасцей.

...Рэпетыцыя. Ляцца цяхай мелодыя знаёмай песні... Цяперашні кіраўнік хору, заслужаны дзеяч культуры БССР Віктар Ціханавіч Гарбатыўскі раптам падымлае руку.

— Давайце дамовімся: гэтую музычную фразу спяваць так...

«Давайце дамовімся...» Гэтыя словы пастаянна гучаць на рэпетыцыі.

Песню без душы не прапяваеш. Яна мае ўласцівасць у вуснах кожнага спе-

мясцілі ў паўразбураным жылым доме ля ветэрынарнага інстытута. Тут пасяліўся і загадчык музычнай часткі тэатра, дырыжор і кампазітар Леанід Аляксеевіч Маркевіч. — Горад разбураны. Цяжка залечваць раны вайны, — гаварыў Леанід Аляксеевіч сваім музыкантам. — Але

лідзе мастацкай самадзейнасці. Калектыву быў запрошаны ў Маскву для ўдзелу ва Усесаюзным аглядзе.

...Народны артыст ССР прафесар Аляксандр Васільевіч Свешніцаў ведаў многія харавыя калектывы краіны. Вялікі знаўца і збіральнік рускай народнай песні, ён

вака набываць розныя адценні. Саліст можа і павінен выказаць свае асабістыя адносіны да песні ў час яе выканання. Удзельнік хору ў значнай ступені абмежаваны ў гэтай магчымасці. Ён павінен падпарадкавацца агульнай задуме таку, як, скажам, будаўнік падпарадкоўваецца задуме архітэктара. І разам з тым у хоры неабходна знайсці нейкае рашэнне, не проста кампраміснае, а прынятае кожным спеваком.

— Я часта звяртаюся да калектыву, да асобных яго ўдзельнікаў з таварышамі, якія разумеюць тыя або іншыя штыры ў песні. — Гаворыць кіраўнік. — Потым такія меркаванні суміруем. Гэта дае магчымасць кожнаму харысту ўдзельнічаць у творчым працэсе: працаваць з поўнай нагруквай, заклікае думаць. Умеюць працаваць самааддана гэтыя людзі. І не толькі ў хоры. Амаль усе спевакі — ударнікі камуністычнай працы, перадавікі вытворчасці.

Рабочыя будні народнага хору мала чым адрозніваюцца ад будняў прафесіянальнага калектыву. І не дзіўна, што многія былыя ўдзельнікі хору цяпер спяваюць у вядомых прафесіянальных калектывах. А сюды прыходзяць новыя людзі, рабочыя і работніцы аднаго са старэйшых у Беларусі прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці — Віцебскай ордона Леніна панчошна-трыкатажнай фабрыкі імя КІМ.

Дзесяць гадоў хор кімаўцаў носіць ганаровае званне народнага. Яго цяперашні кіраўнік, заслужаны дзеяч культуры БССР Віктар Ціханавіч Гарбатыўскі ўзнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны».

А. АРЦЕМАУ.

На здымку — удзельнікі хору. Фота В. ГАНЧАРЭНкі.

Дарогі... У гэтым слове стольні значнасці, стольні сэнсу, сапраўднай романтикі. Яны, дарогі дружбы, вядуць нас па прасторах нашай неабсяжнай Радзімы, дораць нам новыя адкрыцці, радасці, незабыўныя ўражанні. І сэрца, гэты дакладны барометр нашых пачуццяў, зберагае надоўга цэплынню сяброўскіх сустрач...

У прапанаваных нататках — назіранні з нядаўняй паездкі па Літве ў складзе групы беларускіх пісьменнікаў, якія прымалі ўдзел у Днях літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Літоўскай ССР.

104 кіламетры ад Вільнюса да Каўнаса. Аўтобус імчыць хутка і лёгка, паідаючы за сабой роўную бліскую стужку шашы. Міма праносяцца грузавікі, самазвалы, легкавыя аўтамабілы. Дарога надвычай «людная», бадай, самая старая ў Літве: узнікла яшчэ ў XIV стагоддзі. На гэтай дарозе ішла бітва з крыжаносцамі лі-

вы, расказы партыі, народу, што я загінуў, як належыць большавіку. Расказы аб маёй смерці, я да канца застаюся адданым партыі большавікоў.

І горад, і калектыву камбіната беражліва захоўваюць памяць аб слаўным сыне літоўскага народа, рабочыя дастойна працягваюць яго справу.

— Без доўгіх размоў: калектыву снементаваўся цудоўны, — заўважае Юргіс Келіціс. — І кожны, кожны рабочы надвычай даражыць горадам прадпрыемства... З такімі людзьмі хораша працаваць.

А калектыву — не маленькі, шматтысячны. І адзін з членаў гэтага шматтысячнага калектыву — Яўген Вісоцкіс, брыгадзір з другога ткацкага цэха.

Ён — таварыскі, надвычай сціплы і просты чалавек, з маладжабым круглым тварам, з даверлівым позіркам вясёлых вачэй. З ім прыемна і лёгка гаварыць. Ахвотна адказвае на пытанні, удакладняе, калі бачыць, што яго не разумеюць. І паступова складваецца партрэт гэтага сапраўднага прадстаўніка сярэдняга вакалення рабочага класа Літвы...

Жыццё, кіпуе працоўнае жыццё сярод рабочых зрабіла з юнака сапраўднага чалавека, выхавала яго. Па сутнасці, лёс маладога рабочага ў многім перааклікаецца з лёсам самога Мечыслава. Але да гэтага трэба яшчэ дадаць істотны факт — Ракаўскас атрымаў сёлета за аповесць літаратурную прэмію, імя Зібэртаса, якая прысуджаецца літоўскім пісьменнікам за лепшы твор на рабочую тэму...

— Мы вельмі рады гэтай прыемнай падзеі, — гаворыць сакратар Каўнаскага аддзялення Саюза пісьменнікаў Літвы Вітаўтас Марцінкус. — Цяпер нашы чытачы з вярненнем чакаюць новых твораў ад пісьменніка-рабочага...

Зялёныя пагоркі, шматлікія азёры, шырокія гошні ляжаць вакол Каўнаса і далей ад яго... Над палямі ў бланкітым вясновым небе кружаць самалёты — падкармліваюць павеся. Каб былі добры ўраджай. Не горшы, чым летас...

Па вуліцы паволі кроць невяскоў чалавек. Пра яго не скажаш, што ён дужа шыракаплечы, моцна збіты, надвычай энергічны, як любяць часам прыгожа маляваць партрэт вядомага чалавека журналісты. Самы звычайны чалавек. Самы звычайны з незвычайнай славай — дзе толькі не ведаюць Костаса Глікаса, Героя Сацыялістычнай Працы, старшыню калгаса імя Леніна... Ведаюць і ў нас, у Беларусі. Калісьці на гэтай жа вуліцы ён ішоў з Кірылам Арлоўскім, і той вельмі хваліў новыя будынкі калгаснікаў — у т у л ь н ы я,

адчувае адказнасць, вялікую адказнасць перад людзьмі, якія даверылі яму гаспадарку, адказнасць перад сваімі папярэднікамі, тымі сельскімі актывістамі, што ўсталёўваючы калгасны лад у вёсцы, загінулі ад рукі буржуазных нацыяналістаў — іх партрэты цяпер вісяць на самым паэтычным месцы ў Доме культуры...

Памяць... Яна нярэдка вяртае старшыню калгаса ў трывожнае мінулае. Якіх вяснянага ліхалецця ажываюць ў снах, аб іх нагадваюць і ўражання могілкі савецкіх воінцаў, якіх нямае ў родным Шакайскім раёне. Мясцовыя школьнікі беражліва даглядаюць могілкі ў вёсцы. Але там, на магільных каменных плітах, ёсць нямае страшных лічбаў — шмат байцоў пахавана без прозвішчаў, лічба без весткі прапаўшыя. І вось нядаўна Костас Глікас быў да глыбіні душы крануты паведамленнем настаўніцы Марыі Місюквічэне: у архівах сельсавета камсамольцы адшукалі дадатковыя спісы пахаваных, тэрмінова паведамілі на радзіму аб мужных воінах, што аддалі жыццё за вызваленне Савецкай Літвы.

— Сённяшняя моладзь надвычай радуе нас, вяртаючы, — працула і задумва гаворыць Костас Глікас. — Добрая змена. На яе наша надзея. Ды вось... усе ж літаральна спецыялісты калгаса — а іх больш як 30 — нашы былі бы стыпендыяты. Заночылі вучэбныя ўстановы, вярнуліся і працуюць старанна! Без іх — як без рук.

І сапраўды, знаёмчыся з Літвой, сустракаючыся в

МАРШРУТАМІ ДРУЖБЫ

тоўскія воіны, гэтым жа гасцінцам брылі ў пошуках шчасця з роднага краю абздоленыя людзі. Але тое — у незваротным мінулым. Сёння ж цудоўная аўтастрада, што вядзе ў Каўнас, сведчыць толькі аб прыемных зменах у жыцці суседзяў. Паабалал шашы ляжаць пасёлкі і гарадкі, якія яшчэ больш памаладзелі, папрыгажэлі ў вясновыя сонечныя промніх — Грыгішкас, Вевіс, Жэжмарай і зусім новы горад — Электранай...

Неўзабаве за кункамі сасновага бору сінее ў пазіне Каўнаскае мора, серабрыцца другімі хвалямі, вабіць веліччу і прыгажосцю. Колькі адлегласці яшчэ, і вось ён, Каўнас, горад старажытны, горад Міцкевіча, Чурлёніса, Нерыса, Цвіркі... Горад слаўнага рэвалюцыйнага мінулага. Наведаўшы музеі, вы даведзецеся шмат аб яго гістарычных выдатнасках, архітэктурных помніках, культуры... Але галоўнае і самае прыемнае адкрыццё — гэта каўнасцы: шчырыя, сардэчныя, працавітыя людзі. Яны не спарыліся ворагу ў цяжкія дні фашыскай акупацыі, яны аднавілі свой горад пасля вайны, сваімі працоўнымі рукамі ўзвелі новыя жыллёвыя кварталы, пабудавалі новыя заводы і фабрыкі. І сёння, змагаючыся за паспяховае выкананне планаў апошняга, завяршальнага года пяцігодкі, яны паказваюць узоры працы.

Асабліва незабыўнае ўражанне пакідае буйнейшае тэкстыльнае прадпрыемства Каўнаса — ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга шаўковы камбінат імя П. Зібэртаса.

Камбінат носіць імя рэвалюцыянера, бласцірашага змагаючага за Савецкую ўладу ў Літве — Пранаса Зібэртаса... Разам з іншымі ўдзельнікамі Каўнаскай падпольнай арганізацыі «Кова» («Барацьба») ён быў у 1942 годзе схоплены і забіты фашыстамі ў ІХ форце горада.

— Шкада аднаго — мала зроблена, — гаворыць перад смерцю сябра ў турме Зібэртас. — Калі застаешся жы-

Юргіс Келіціс — дырэктар прадпрыемства. Чалавек на выгляд яшчэ малады, снакойны, разважлівы. Ён і на словы скуны, і ў рухах негаронкі. Але ёсць у яго постаці такое, што адразу нідаецца ў вочы: упэўненасць — у сябе, у свае сілы. Задаволеная ўсмешка кранае яго вусны, калі расказвае аб поспехах прадпрыемства — 32 кварталы ўзпар камбінат з ўзляецца пераможчай усесаюзнага сацыялістычнага спаборніцтва... І ўжо дасяга на ранейшай вытворчай пляцоўцы калектыву — шмат тканін, мільёны метраў, выпускаюць — вымушаны новы цэх будаваць! Але нават самыя прыемныя турботы — усё роўна турботы. І на нейкі момант высокі лоб дырэктара моршчыцца, задумліва, заклапочана пазіраюць вочы. Але вось твар зноў асвятляе спакойная ўсмешка, калі размова заходзіць аб наведвальніках прадпрыемства, дэлегацыях.

— Гасцям заўсёды рады, асабліва нашым суседзям-беларусам, — гаворыць ён. — Моцныя сувязі ў нас з Віцебскім шаўковым камбінатам, спаборнічаем. Сябруюць і нашы гарады — Каўнас і Віцебск...

І тут прыгадваюцца цікавыя старонкі дружбы двух гарадоў, двух прадпрыемстваў. З вялікай цэплынёй успамінаецца паездка ў Віцебск на святкаванні 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Асабліва дарагім гасцем для віцебчан быў сакратар парткома камбіната Янаўлеў — яго салёрная рота прымаля ўдзел у выгнанні гітлераўцаў з Віцебшчыны...

Прыемна прайсціся па светлых прасторных цэхах камбіната. Уражваюць не столькі сучасныя ткацкія станкі, колькі незвычайная гармонія працы, суладдзе, якое пануе сярод працаўніц. Засяроджанасць, сур'ёзнасць, усвадомленая адказнасць за справу, якія чытаюцца на жаночых тварах, незвычайна хваляюць.

Дзяцінства Яўгена прышла на вайну, Юнацтва... Ці было яно такім светлым і радасным, як магло быць? У 1944 годзе юнак страціў самага дарагога чалавека — бацьку. Яго, Казіса Вісоцкіса, былога партызана, сельскага актывіста, забілі буржуазныя нацыяналісты. Уся сям'я доўга перажывала гэтак і з чым непараўнальнае гора. Цяжка было маці адной гадаваць дзяцей. Вось і найшоў пасля прафгэхвучылішча Яўген адразу працаваць на камбінат. У працу ўкладваў усю душу, стараўся, каб быць дастойным памяці бацькі. Першым на прадпрыемстве заваяваў званне ўдарніка камуністычнай працы і быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Тут знайшоў сваё шчасце, знайшоў сяброў.

— Есць у мяне цудоўны сябра і ў Беларусі, — загадкава ўсміхаючыся, паведамляе Яўген. — Хто? Уладзімір Кузьмін з Віцебскага шаўковага камбіната. Маем дагавор на спаборніцтва з ім. Вачымся. Нядаўна быў у гасцях у Кузьміна. Франтавік. На пельсію вось-вось пойдзе. Ён — як бацька мне...

І столькі ў голасе Яўгена цэплын, сардэчнасці, калі вымаўляе апошнія словы.

Розныя лёсы ў зібэртаўцаў, розныя ўзросці. Электрамашыны Мечыслава Ракаўскаса няма яшчэ і трыццаці. Яго жыццёвы шлях надвычай характэрны для сучаснай моладзі: са школьнай партыі — на прадпрыемства... Праўда, не так лёгка ўсё атрымоўваецца, як нярэдка марыць малады чалавек. Іншы мяркуе трохі папрацаваць рабочым ды зноў падацца шукаць «лёгкага хлеба». Вось гэтак, ідучы на завод, марыў аб славе лепшага футбаліста горада і героя аповесці Мечыслава Ракаўскаса... Але праца так захапіла героя, што праз некаторы час ён з усмешкай успамінаў аб сваім юнацкім захваленні і планах.

Госці з Беларусі ў адным з цэхаў Каўнаскага шаўковага камбіната імя П. Зібэртаса.

зручныя — хваліў і праціў чарцяжамі...

— Абменьваліся і чарцяжамі, і вопытам, і ўсім, у чым была патрэба пасля вайны, — расказвае Глікас. — Сябравалі з «Рассветам». Сябруем і цяпер, спаборнічаем. Хутка да нас прыедуць калгаснікі Арлоўскага, а потым, на ўрачыстае адкрыццё Палаца культуры, паедзем да іх... Запрапанне маем!

Дружба калектываў дзюх гаспадарак, узаемадапамога дае добры плён. Цудоўны ўраджай зерневых у калгасе імя Леніна — на 40 — 50 цэнтнераў з гектара атрымліваюць, інтэнсіўна развіваецца жывёлагадоўля, добра жывуць калгаснікі — гэта ж кожнай сям'і калгас памог ці памагае пабудоваць двухпавярховы дом, кожная чацвёртая сям'я мае легкавую аўтамабільную... Але дзе тая мляка на шляху да яшчэ лепшых паказчыкаў у гаспадарцы, ці існуе яна ўвогуле? Яе няма, яна не існуе для Костаса Глікаса, вярнымлівага кіраўніка, камуніста. Ён

жыццярэднай моладдзю рэспублікі і ў заводскіх цэхах, і ў студэнцкіх аўдыторыях, і на калгасных палетках, — усюды адчуваеш незвычайную ўнутраную прыгажосць маладога чалавека, яго маральную чысціню, яго ідэйную перакананасць, бачыш менавіта такім яго, якім ўзнавіў у адным з вядомых вершаў гэты вобраз сучасніка Эдуардас Межлаіціс:

Так стаю:
Цудоўны, мудры, цвёрды,
Муснулісты, плячысты.
Ад зямлі вырастаю да самага сонца.

І нідаю на зямлю
Усмешкі сонца.
На ўсход, на захад,
На поўнач, на поўдзень.
Так стаю:
Я, чалавек,
Я, камуніст.

Гэты гімн чалавеку працы, сучасніку, магло нарадзіць толькі само жыццё, наш велічы час.

Яўген КАРШУКОУ.

НА ЧАРГОВАІ «Лімаўскай пятніцы» сустрэліся вядомыя беларускія мастакі, якія прайшлі суровую школу вайны і ў сваёй творчасці апытаюць гераізм савецкіх людзей на франтах і ў партызанскіх атрадах. Адбылася цікавая гаворка аб адлюстраванні сродкамі выяўленчага мастацтва неўміручага подзвігу савецкага народа.

...Адзін з тых, каму давялося шмат перажыць, чый лёс быў складаны і нават трагічны, — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Сяргей Раманаў. Фронт, фашысцкая няволя, уцёкі і, нарэшце, партызанскі атрад на Рагачоўшчыне.

С. РАМАНАЎ:

— Да вайны я працаваў мастаком у шматтыражы аднаго з маскоўскіх заводаў. Адтуль і быў прызваны ў рады Чырвонай Арміі. На фронт трапіў радавым байцом. Удзельнічаў у абароне Кіева. Там атрымаў баявое хрышчэнне. Тварам у твар сустрэўся з фашызмам. Убачыў гераізм і самаахвярнаю барацьбу савецкіх воінаў.

У цяжкі для краіны 1941 год паміж баямі зрабіў сваю першую карыкатуру «на фрыцаў», у якой спрабаваў паказаць зварыны твар фашысцкіх захопнікаў. Паслаў малюнак у армейскую газету Кіеўскай ваеннай акругі. Прайшоў нейкі час, я нават забыўся пра свой першы малюнак на ваенную тэму. Але вось аднойчы наша часць размясцілася пасля бою ў лесе, дзе ўся зямля, здавалася, была гарачай, дзе ўсё нагадала пра жорсткі бой — дыміліся глыбокія варонкі, ляжалі паваленыя снарадамі дрэвы, валаліся задымленыя гільзы снарадаў. І на гэтай знявечанай зямлі я заўважыў кавалачак газеты, у якой была надрукавана мая карыкатура. Мяне раптам агарнула радаснае пачуццё: мая зброя — не толькі вінтоўка, але і мастакоўскае піра...

Пазней, калі трапіў у партызанскі атрад, часцей выпадала брацца за аловак і паперу. Мне было даручана афармляць баявыя лісткі, рабіць замалёўкі, партрэты лепшых байцоў, афармляць рукапісны літаратурна-мастацкі часопіс. Некаторыя з накідаў і эскізаў, зробленых у атрадзе, зараз экспануюцца ў музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Многае згублена, а многае паслужыла асновай для пасляваенных карцін. Уражання тых гадоў спатрэбіліся, калі я працаваў над творами «Подзвіг Гастэлы», «Вацька Мінай», «Генерал Даватар».

Тэма вайны я застаўся верным назаўсёды.

...Гэта ж можна сказаць і пра старэйшую беларускую мастачку Софію Дамітравічу Лі. На яе долю таксама выпала нялёгкая выпрабаванні. Гітлераўцы спалі яе маці. Разам з сям'яй мастачка змагалася ў партызанскім атрадзе. Была сакратаром партыйнай арганізацыі атрада, членам падпольнага райкома партыі на Магілёўшчыне.

С. ЛІ:

— Нягледзячы на тое, што часу на творчасць амаль не было, мастак заставаўся

мастаком, дзе ён ні быў. Мне хацелася адлюстраванне на паперы ўсё, як кажуць, па свежай памяці — і твары, і рэальны побыт, і баявыя дзеянні партызан, і перадачы трывога сына-разведчыка, калі ён ішоў на заданне.

Аднойчы камандаванне загадала зрабіць сцяг брыгады «Польмя» Мінскага злучэння. Мастак Сухаверхаў падрыхтаваў эскіз, а мы, жанчыны, фарбавалі прасціны, кролі іх, шывалі, рабілі аплікацыі, вышывалі. Рабо-

ваў з натуры. Але хутка — у бой. І некаторыя з малюнкаў давалася здымаць з газеты і разам з жалобнымі словамі пасылаць іх родным і блізкім загінуўшых герояў.

Здаралася потым маляваць байцоў па іх просьбах, каб паслаць малюнак разам з пісьмом дадому.

На вайне, як нідзе, мастацтва, літаратура, музыка былі неабходны. Яны ўзвышалі душу. Памятаю, якое незабыўнае ўражанне зрабілі на нас раздзелы з рамана Міхаіла Шалахава «Іны змагаліся за Радзіму», апублікаваныя ўпершыню ў 1943 годзе. А карыкатуры Кукрыніксаў, якія друкаваліся ў газеце!

Мастацтва прымушала памятаць пра тое, што ёсць прыгажосць, у імя якой была патрэбна перамога.

ПЕРАЖЫТАЕ Ў ВАЙНЕ АЖЫВАЕ Ў МАСТАЦТВЕ

тай гэтай займаліся ў перапынках паміж ваеннымі аперацыямі. Але сцяг брыгады быў зроблены належным чынам і ў час.

А яшчэ даводзілася праводзіць агітацыйную работу з мірным насельніцтвам. Хадзіла ў вёскі, збірала людзей, чытала ім паведамленні Саўінфармбюро. Расказваю людзям пра падзеі на Вялікай зямлі, а сама сачу за тварамі. І так хацелася рабіць накіды, маляваць гэтыя раптам пасвятленыя твары, дапытлівыя, даверлівыя вочы, ды — заставалася разлічваць на памяць. І памяць не падводзіла. Пазней, пасля вайны, твары тыя ажылі ў карціне «Партызаны ў вёсцы». А палатно «Партызаны ў дзюры» таксама народжана памяццю вайны.

Прайшло 30 гадоў з дня Перамогі, а ваенная тэма застаецца невычарпальнай. Цяпер я рыхтую карціну да выстаўкі, прысвечанай 30-годдзю Перамогі. Назвала яе «Ой, бярозы, ды сосны, партызанскія сёстры» — усе ведаюць словы гэтай папулярнай песні. Праз трыццаць гадоў я вярнулася да пейзажу ваенных часоў. У карціне хачу перадаць зліццё чалавек з прыродай, пачуццё ўдзячнасці нашым беларускім лясам. У той час лес быў не проста часцінкай прыроды, якая напамінала пра мірныя дні — лес быў удзельнікам вайны.

...Гвардыі капітан супрацьтанкавага артылерыйскага палка Сяргей Селіханав прайшоў з баямі ад Масквы да Прагі. Змагаўся з ворагам пад Калініным, на Курскай дузе, на Дняпры, вызваляў ад фашыстаў Польшчу. Узнагароджаны трыма баявымі ордэнамі. Цяпер лаўрэат Ленінскай прэміі, народны мастак БССР.

С. СЕЛІХАНАЎ:

— Ваенныя абавязкі не дазвалялі мне займацца мастацтвам. Наш полк заўсёды знаходзіўся на перадавой і перапынкі паміж баямі былі вельмі кароткія, ледзь знаходзілі хвіліну на адпачынак.

Запомніўся мне дзень 23 лютага 1942 года на Калінінскім фронце. Мы адзначалі гадавіну Чырвонай Арміі. Гэта было за два-тры кіламетры ад перадавой. Вырашылі выпусціць насценную газету. Не было ні фотаапаратаў, ні фарбаў. Я ўзяўся зрабіць партрэты байцоў, якія праявілі сябе ў баях. Маля-

ваў «Салдаты» і «Па месцах баёў».

Гэтыя творы навялі канкрэтнымі фактамі ваеннага часу. Мне давялося бачыць, як у Запарожжы салдаты ў нейкім хлыве знайшлі маленькага хлопчыка. І некаторы час трымалі яго ў акапе, а потым перадалі жыхарам вызваленай вёскі.

Цяпер я ўспомніў пра гэта і напісаў карціну, у якой хачу стварыць вобраз савецкага воіна-вызваліцеля, які выратаваў будучыню народаў. Так я сёння разумею сэнс нашай барацьбы і перамогі.

...Армейскія будні прыгадвае і Акім Міхайлавіч Шаўчэнка, які трапіў на фронт у больш сталым узросце. Работы яго ўваскрэшаюць салдацкі побыт з франтовага жыцця.

А. ШАУЧЭНКА:

— Мне не давялося здзісьняць гераічных подзвігаў на фронце. Я быў прызначаны пісьманосцам і дастаўляў пошту байцам на перадні край. І гэта справа была надзвычай патрэбнай. Я бачыў, як успыхвалі радасцю твары салдат, якія атрымлівалі вестачку з роднага дому. Бывала, тут жа чакаў, накуль салдат чыркае некалькі радкоў сваім родным.

Калі-нікалі ўдавалася зрабіць на шматку паперы малюнак, намалюваць партрэт. Іх вобразы і я ўвасобіў у сва-

се дома ва Усходняй Прусіі, а ўжо былі фашысты. Потым нашы байцы ў контратацы захапілі дом, дзе я ляжаў у непрытомнасці. Затэм — шпіталь.

Нарэшце мая мара збылася — я наступіў у Харкаўскі мастацкі інстытут. Але адкрыліся раны і зноў — шпіталь. Пасля лячэння прыехаў у Мінск і тут закончыў мастацкі інстытут.

Увесь мой жыццёвы шлях у час вайны адлюстраваны ў карцінах. Дыпломная работа называлася «Пачатак вайны — 1941 год». Загым былі — «У фашысцкіх засценках», дыярама «Мінскі кацёл», «Вяртанне», «Вызваленне».

Н. ВОРАНАЎ:

— У адрозненне ад Лагуна, я быў студэнтам 5-га курса Акадэміі мастацтваў, калі пачалася вайна. Але хутка давялося памяняць пэндзаль на аўтамат. Спачатку быў камандзірам батальёна на Паўднёва-Заходнім фронце, пазней — камандзірам палкавой разведкі.

Зрэдку даводзілася брацца за аловак. Маляваў сваіх баявых сяброў. Тэма вайны не новая для мяне. Пачынаючы з дыпломнай работы, па сённяшні дзень яна з'яўляецца ў маіх творах.

Да 30-годдзя Перамогі закончыў тры карціны. «Зямля нескароная» прысвечана партызанскаму руху на Беларусі. Работа «Памяці аднапалчан» уваваскрэшае жорсткія баі пад Харкавам у 1941-м годзе, у якіх я сам удзельнічаў. «Салдаты» — твор аб армейскіх разведчыках. Накіды, эскізы былі зроблены ў час вайны. Тады я імкнуўся перадаць партрэтнае падабенства, захаваць праўду фактаў. А зараз стварыў абагулены вобраз воіна-вызваліцеля.

...Апалчэнец І. Ціханав абараняў подступы да Масквы,

су «Хатынь», імкнуўся ўвасобіць вобраз няскоранага народа.

...Каржакаваты чалавек з мужным тварам, чорныя валасы прыхоплены свізнай. Гэта — мастак Іосіф Белановіч. Ён таксама прайшоў нялёгкімі ваеннымі дарогамі і ў памяці застаўся назісёды падзеі тых суровых гадоў, вобразы байцоў, карціны жорсткіх баёў з ворагам.

І. БЕЛАНОВІЧ:

— Гарыць спелае жыта, чорны дым засланяе высокае жытвенскае неба. Контратакуючы ворага, мы адыходзім на ўсход. Параніла мяне пад Оршай, у другі раз — пад Смаленскам.

Нарэшце гонім фашысцкіх акупантаў са сваёй зямлі. Запомнілася мне, як накутаваў мой таварыш-мастак, калі яму фашысцкі асколак знявечыў правую руку.

Я ж у гады вайны маляваў вельмі мала. Было не да таго. Але тэма вайны мяне заўсёды хваляе. Першая мая карціна пасляваенных гадоў — «Брэсцкая крэпасць», затым — «Вяртанне». Цяпер рыхтую да выстаўкі два тво-

іх творах. «Нёман — 1944 год» і «Армейская лазня».

...У адзінаццацігадовым узросце застаўся без бацькоў. Калі пачалася вайна, Уладзімір Лагун быў юнаком. У першыя дні некалькі сутак прастаяў у чарзе ля ваенкамата. У рады Чырвонай Арміі не быў прызваны, застаўся ў часова акупіраваным Бабруйску. Бачыў усе здзекі захопнікаў, бачыў, як зняважліва ставіліся акупанты да савецкіх людзей, і сэрца юнака напоўнілася нянавісцю да гітлераўцаў. Разам са сваімі сябрамі стаў падпольшчыкам. Але фашысты схпілі Валодзю, кінулі за краты. Хлопцу ўдалося ўцячы, перайсці лінію фронту, трапіць да сваіх. З разведдадзленнем дайшоў да Усходняй Прусіі.

Ул. ЛАГУН:

— Можна, пра свае баявыя справы і гаварыць няспыла, але ўспомніць ёсць што. Асабіста падбіў два пямецкія «тыгры», не раз браў «языка». Шрамы на твары пакінуў фашысцкі генерал, якога я жыўцом даставіў у часць. Быў паранены ў живот. Сем сутак ляжаў на другім павер-

удзельнічаў у баях пад Ленінградом, пад Істрай, ваяваў на тэрыторыі Беларусі. З баямі дайшоў да Кенігсберга. Потым быў на Далёкім Усходзе, дзе ўдзельнічаў у разгроме войск імперыялістычнай Японіі.

І. ЦІХАНАЎ:

— Маляваць пачаў на фронце ў самых неспрыяльных умовах. Але мне пашчасціла там сустрэцца з беларускім мастаком Сяргеем Пятровічам Катковым. Спачатку на Заходнім фронце, а потым у складзе арміі Трэцяга Беларускага. Сяргей Пятровіч ужо тады быў чылы і тонкі педагог. Ён і прымусіў мяне зберагчы ўсе замалёўкі, бланкеты. Я вельмі ўдзячны яму за яго шчыры клопат.

Уся мая творчасць — пра вайну, пра подзвігі савецкіх людзей на франтах і ў партызанскіх брыгадах.

Нядаўна ўдзельнічаў у выстаўцы франтавых мастакоў, якая праходзіла ў Каўнасе.

Да свята Перамогі напісаў дзве карціны — «Беларусь партызанская» і «Дэсантнікі».

Лада Галіна — вядомы беларускі празаік і драматург, прадстаўнік сярэдняга пакалення пісьменнікаў Беларусі. Яе першая кніга «Найлепшае імгненне» была прысвечана будаўнікам Дзімітраўграда, дзе ў 50-я гады працавала маладая пісьменніца. Шырока вядомы ў Беларусі яе раманы «Кожар крыві», «Крышталь», п'еса «Цёплае каменне», публіцыстычны рэпартаж «Мара не прастраляна» — пра падзеі ў Чылі напярэдадні трагічнага фаніцыскага перавароту.

Прапануем увазе беларускіх чытачоў два апавяданні, надрукаваныя ў кнізе Лады Галінай «Шана — не космас».

Ванкарэм НІКІФАРОВІЧ.

Лада ГАЛІНА

НАЧНАЯ ЗМЕНА

У будынку лесу можна і не дачакацца святання, затое ў сасняку змрок знікае, як вада ў рэшце. Адрознівае сялом сцяной паўставаў вялікі дрэвы, што ўначы аб нечым патаемна шапталіся з птушкамі. На сцяжцы, пераплетенай карэнямі, ляжалі густыя цені. Калі ён наблізіўся да станцыі Верынская і ўвайшоў у сановы бор, ужо святала. На маладых шышках паблісквалі кроплі расы.

Да прыходу поезда быў яшчэ час, і ён спыніўся, каб паесці хлеба з брынзай. Калі ён вяртаўся з трэцяй змены, дзень заўсёды вітаў яго тут у бары. А дома яго сустракаў чырвоны агеньчык у печы і жонка, якая моўчкі забірала ў яго вопратку і пустую торбачку для ежы. Сорак гадоў ён ніколі не пазіўся на поезд, а калі вяртаўся дахаты, заўжды гарэў ужо агонь... Сорак гадоў, адзін месяц і пяць дзён... Учора ў аддзеле надраў усё гэта падлічылі на машыне. Цяпер усё скончылася — і лес, і поезд!.. Калі дзядзька прывёў яго сюды ўпершыню, каб вазаць ваду і прыбіраць, тут была толькі маленькая чыгуначная майстэрня, пра завод нават ніхто і не марыў.

Цёплая стружка круціцца па гладкім метале. Рука яго ляжыць на супарце станка, і ён адчувае яго вібрацыю. На буксавым вагонным падшыпніку ён заўважыў брэк і адкінуў дэталі ўбок. Цішыню прарэзаў звон — ён уцяпіўся ў горку стружкі.

Майстар павярнуўся. «Чырвоны пралетарый» і старыя «Браўны» ў яго лініі маўчалі. Моцныя лямпы гарэлі нізка над машынамі.

«Забліся выключыць, лайдакі!» — разлаваўся майстар, спыніў станок і пайшоў у падебок.

Яго сустракала вільгаць, пах засталага паветра і потнай бялізны. Недаўе чурчала вада. Ён павярнуў туды, дзе ўсе пераапрачаліся.

На лаўках каля гардэробных шафаў спалі людзі. Некаторыя падымаюць дзверцы ад шафаў, паклалі на бэлькі і спалі на іх, апусціўшы долу рукі і ногі, спалі трывожна, часта працягваючыся.

Калі было многа работ, ён цяжка будзіў іх, разумеючы, што ім, маладым, цяжка вытрымаць, асабліва тым, хто вучыўся ў вечэрнім тэхнікуме. Цяпер стары Ірдан толькі паглядзеў на іх рукі, што бездапаможна віселі ў паветры, і пайшоў назад. У душавой перастала чурчаць вада. Нехта насвістаў там модную песеньку.

У цэху было ціха і светла. Змоўкі і фрэзерны станок. Хлопец, які на ім працаваў, паступіў на завод зусім нядаўна. Ірдан усё не мог запомніць яго імя. Ды і калі было з ім па-

гутарыць — такія чакаюць толькі званка, што змена скончылася, каб прыгладзіць ускудлачаныя валасы, накінуць пляшчы і... Праўда, гэты яшчэ наліў вучыцкую куртку з двума бронзавымі малаткамі на пятліцах.

— Куды ты, Іване? — спыніў яго майстар.

— Я не Іван, а Эўцім, — адказаў з гонарам хлопец.

— Чаму не каля станка?

— Пакурыць трэба.

Ён выцягнуў з кішэні куртку пачак «Сонца», запаліў цыгарету выдыхнуў на майстра два прыгожыя воблачкі дыму, але сам глынуць дым не змог — папархнуўся.

— Заўтра другі будзе глытаць твой дым! Куры, колькі ўлезе! Гэ-

АГНІ НА ЗЯМЛІ

Яны здзіўляліся, як гэта драўляныя сцены вытрымліваюць такі моцны марскі вецер. Палятаючы, ён быццам бы разбіваўся аб сцены барака, паспяваючы ўсё ж перакрываць пад часовай брызентавай паветкай кіркі і рыдлёўкі рабочых. У барак было два чалавекі. Старэйшы вячэраў, адсунуўшы на другі бок стала чарцяжы. Маладзейшы прыслухоўваўся да трывожнага пошвісту ветру. Раптам ён устаў, выйшаў, пастаяў крыху, падстаўляючы твар моцным парывам ветру, потым вярнуўся ў барак і падышоў да стала.

— Я праекціроўшчык, мая работа скончылася!

Старшы інжынер падняў галаву. На выразу яго твару было відаць, што ён чакаў такіх слоў, але... у гэты вечар была чалавек сур'ёзная справа, чым проста спрэчка.

— Шурбанаў, як толькі скончыў бетонныя работы вакол сігнальнага асвятлення, можаш ехаць. А цяпер мы яшчэ не ўзв'язаны ў тым, што кабелі спраўныя.

— Як не ўзв'язаны? Хіба я ўвесь дзень не выпрабавваў асвятленне... хача я і не павінен быў гэтага рабіць! — Кінь гэта — хто што павінен... Тут надзейнасць павіна быць болей за сто працэнтаў. — І Радзеў прыбраў газету з крошмамі са стала.

«Усё, што мяне цікавіць, — падумаў малады, — ёсць ужо ў людзей! Вось гэты — носіць са сталойкі ў кацялку ежу, беге са сваімі дзецьмі ў кіно. Аднаму — карамельку, другому — яблык...»

Усё гэта праўда — і пра кацялок, і пра дзяцей, але ў маладога інжынера быў блакі настрой, таму што яшчэ

та — мая апошняя начная змена ў жыцці.

— А ў мяне першая, — адказаў гучна хлопец, быццам бы ўзрадаваўшыся такому супадзенню.

Ірдан не адказаў, пайшоў далей, да свайго станка ў канцы лініі.

Плечы яго яшчэ больш згорбіліся. Амаль зусім белая галава ўздрыгвала ў такт разам са станком. Яму зноў хацелася ўбачыць свой лес, ранішні поезд, у якім ён добра ведаў усіх пасажыраў і кандуктараў, садок каля дома, дзе ён бавіў час пасля работы, але вобразы не затрымліваліся, нібы беглі па бліскучай паверхні дэталі. Разец гачыў тонкую лінію, тонкую і пакручастую — на сталі ці на сэрцу майстра...

Неўзабаве да роўнага гудзення яго станка далучыўся другі, трэці, чацвёрты... Стругальны азваўся густым басам, фрэзерны загрукатаў, як дзяцел. Ён стаў блізка, у паралельнай лініі. Ірдан узняў вочы. Хлопец глядзеў на яго і ўсміхаўся.

«Гэты бамбіза — як жа яго завуць? — відаць, разбудзіў тых хлопцаў», — падумаў майстар, а камячок, які засеў у яго горле, растаніўся, на вачах з'явіліся слязінкі.

На двары за высокім акном пачыналася раніца. Толькі стары майстар ведаў гэта, таму што ўбачыў, як патухла апошняя зорка над стромкімі хвоямі. Гэта была яшчэ вельмі пясчотная і палахлівая раніца, якая не асмелывалася запоўніць цэх, бо тут спявалі сваю магутную песню станкі і маторы.

Тыдзень назад ён павінен быў вярнуцца ў Сафію, а яго затрымалі на будоўлі. Тут залівалі бетонную ўзлётна-пасадачную паласу, па канаўках у бетоне пракладваліся кабелі, якія запальвалі зямныя зоркі — зарыттыя ў грунце ліхтары. І ў гэту ноч ён павінен быць тут, таму што не асмелываўся сказаць раней, што ён — толькі праекціроўшчык і скончыў сваю работу, усю, да апошняй капірвальнай палеркі.

Радзеў сеў каля электрычнай печкі і запаліў цыгарету ад яе распаленай спіралі. Прапанаваў маладому калегу закурыць, але Шурбанаў стаў перухама ля акенца, за якім завываў вецер.

— Ведаеш, якія дзяўчаты ходзяць у Польскі культурны цэнтр? — спытаў Шурбанаў нечакана, быццам бы працягваючы размову, якой на самай справе не было.

Радзеў не спытаў яго. Распаленыя спіралі электрапечкі грэлі і святліліся так, што хацелася спаць... Старшы інжынер думаў пра напружаны жалезабетон і яшчэ болей напружаны дваццацічатырохгадзіны графік. Перад вачамі ўзнікла ўскалмачаная галоўка яго малодшага сына, які, калі яго будзілі, ускрываў адрозні: «Татка!» А малады інжынер у маторы раз за гэтыя дні адкрываў сабе, што час можа спыніцца, можа затрымацца ў адным адзіным імгненні, і чалавек добраахвотна можа застыць у ім. Ідзем сабе проста так аднойчы ўвечары, і няма ні буры, ні канцэнтрацыі прыроднай электрычнасці, а паветра напоўнена няўлоўнымі зарадамі, чакаючым светлым прадчуваннямі. Каля перапоўненай чашы стадыёна чуваць гучныя

вонлічы, а ў незнаёмым крывым завулку прытуліліся разнастайныя рухавікі ўнутранага згарання. Дыжыты, газкі, якім давялося многае пабачыць на пыльных прасёлках, грузавікі, «Масквічы», «Волгі»... І шафэры, і пасажыры — там, на стадыёне, яны чакаюць толькі перамогі... Ты шукаеш кватэру аднаго сябра, які не вельмі табе патрэбны, але будзе няблага, калі ён дома. Даве дзяўчыны стаяць у цёмным над'ездзе дома і, запаліўшы свечку, таямніча шукаюць нешта каля электрашчыта.

— Росіца, гэтая пробка зноў не ваша... — Голас па-жаночаму ласкавы і чысты, а трапяткое полымя свечні асвятляе прыгожыя вільготныя вусны...

— Я магу вам памагчы? — пытаецца з нечаканай для цябе смеласцю.

— Калі можаце разабрацца ў пробах...

— Для інжынера-электрыка гэта элементарны абавязак.

У голасе тваім — самахвальства, пра якое потым няёмка будзе ўспамінаць. Але вось медныя дропкі звязаны, у калідоры светла, дзяўчаты весела глядзяць на цябе і запрашаюць на канцэрт у Польскі культурны цэнтр. Потым ты з радасцю згадзіўся правесці ў гэты ж завулк дзяўчыну з вільготнымі вуснамі. Паміж вамі яшчэ няма нічога, але сэрца на гэты раз падказвае, што сустрача ваша невыпадкова і што вы не растанецеся чужымі і аб'якавымі...

— Пойдзем на аб'ект, га? — Радзеў ляпнуў на плячы маладога калегу. Хацеў сказаць яму што-небудзь прыемнае, але не ведаў што. Зваўмеў яшчэ тады, з першага позірку: хлопец някелскі, з тых, што застаюцца, калі трэба, работу не кінуць. Агні, якія запальваюць на зямлі, павінны быць надзейнымі. Заўтра лёччкі будучы шукаць вачамі не агеньчыкі на небе, а агні на зямлі. І яны абодва адказваюць за гэтыя агні.

Самазвалы абманвалі фарамі няроўную дарогу паміж бетонным вузлом і аэрадромам. Мужчыны адыходзіліся ўбок, калі яны з няжкім грукатаннем праносіліся міма.

— Усё жыццё за мной самазвалы ходзяць. І нітэ схаваліца нельга ад іх, — засмяяўся старшы інжынер.

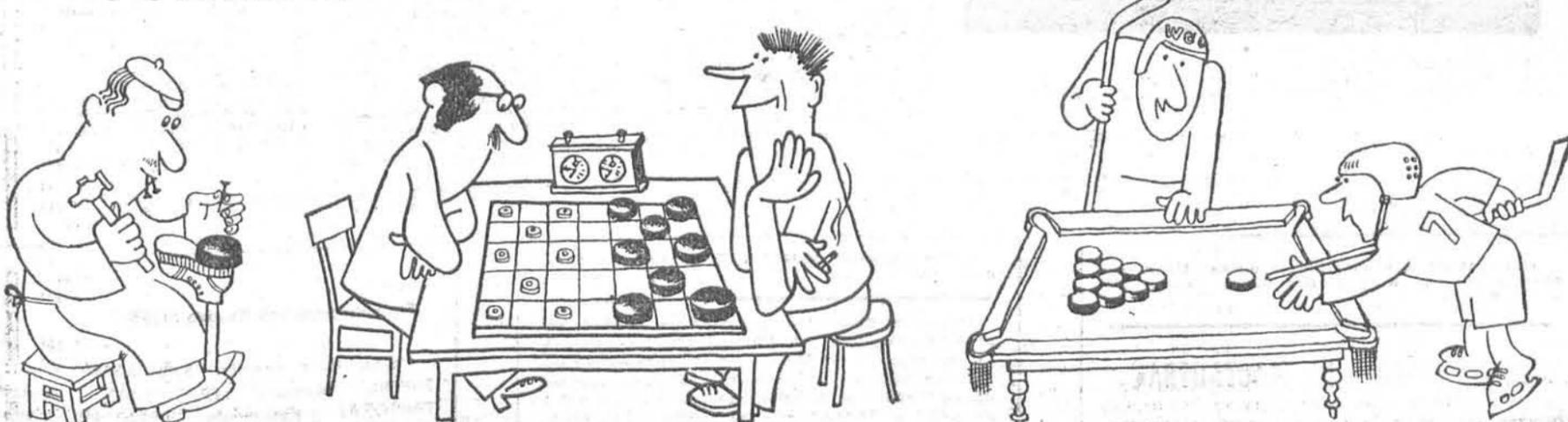
— Прынохаюцца, чы да дрэсіроўшчыка, — адказаў Шурбанаў.

Ён хацеў запытацца: колькі аб'ектаў пабудоваў яго калега? Але пасля таго, як заявіў сёння, што ён толькі праекціроўшчык і скончыў сваю работу, яму было няёмка пачынаць сяброўскую размову. Напэўна, многа такіх аб'ектаў. І ўсюды, дзе ён працаваў, мяняўся пейзаж. І з гэтых палёў б'літць узніманна ў неба імклівыя «ТУ», а верталёты, нібы поўныя кошыкі, будучы перакіліваць на сонечнае ўзбярэжжа ўсмяшкі...

Цёмная маса бетону быццам бы гайдалася паміж рэйнамі камбайна. Стары інжынер застаўся тут, а малады найшоў да агнёў, якія тэбэ было запаліць у гэты вечар. Надзейныя чалавечыя агні. Людзі, што лятаюць, дзякуючы ім вяртаюцца на зямлю. Вяртаюцца да хлопчыка з яго вадасным ранішнім «татка!», да дзяўчыны з вільготнымі вуснамі...

З беларускай перакладаў
Ванкарэм НІКІФАРОВІЧ.

УСМЕШКІ МАСТАКА

Малюнк М. ШЫШКОВА.

БЕЗ СЛОУ.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

МІЖНАРОДНАЕ ПРЫЗНАННЕ

АБМЕРКАВАННЕ КНІГІ БЕЛАРУСКАГА ПРАЗІАКА

ПАДКАЗАНЫ НОВЫЯ ТЭМЫ

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР

Свет апавесцей пісьменніка В. Быкава вызначаецца драматычнай напружанасцю. У мінулыя смяротнай неблескі, у самай рашучы моманты яго героі нізменна паказваюць высокую мужнасць, патрыятызм, адданасць роднай партыі і народу.

Гэта глыбокае, псіхалагічнае даследаванне савецкага характару прыцягвае шматлікіх прыхільнікаў таленту В. Быкава.

Яны сабраліся ў Цэнтральным ДOME работнікаў мастацтваў, дзе адбыўся вечар, прысвечаны творчасці беларускага пісьменніка.

Артыст тэатра імя М. М. Ярамолавай Юрый Голышаў прачытаў урывкі з «Трэція ракет», «Альпійскай балады», «Дажыць да святання», ваенныя аповяданні пісьменніка.

БЕЛТА.

ГАЗЕТА РАЦЦА З ЧЫТАЧОМ

Хацелася б часцей бачыць на старонках «Літаратуры і мастацтва» творчыя партрэты сучасных пісьменнікаў. Асабліва тых, якія актыўна ўзбагаджаюць нашу прозу, паэзію, драматургію...

Чаму радка на старонках штотыднёвіка сутыкаецца з спрэчымі думкамі аб адным і тым жа творы? Ці не вядзе да анатацыйнага характару рэцэнзій адуцінасць такіх дыскусійных артыкулаў? Скажам, некаторыя спектаклі Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Януба Коласа маюць і гарачыя прыхільнікаў і апанентаў. Можна, вярта даваць іншы раз галас і тым, і іншым.

Давайце часцей слова спецыялістам. Хай пра маральна-этычныя праблемы гавораць не толькі пісьменнікі і журналісты, а і філосафы, футуролагі, медыкі, юрысты. Хай пра архітэктуру скажыць сваё слова будаўнік, плянавік, гарадской гаспадаркі, жыхары дамоў...

Гэта — некааторыя тэзісы выступленняў чытачоў газеты «Літаратура і мастацтва», што гучалі на сустрэчы з прадстаўнікамі рэдакцыі ў Віцебскай абласной бібліятэцы імя У. І. Леніна. Адбылася творчая

размова, тэму якой можна вызначыць прыблізна так: чытач і газета. Чытач радуецца, калі палосы «ЛіМа» з'яўляюцца нібы стартарай плячойкай для маладых пісьменнікаў і адначасова адкрыты для новых твораў майстроў літаратуры; калі газета абмяркоўвае надзвычайныя пытанні творчага жыцця ў галіне выяўленчага мастацтва і ў асяроддзі культасветработнікаў; калі аператыўна разглядаюцца новыя кнігі і кінафільмы. Заемнае публікацыя павярхоўных матэрыялаў, пазбаўленых глыбокіх аналітычных якасцяў, дробных па тэматыцы і азначэнню. Былі высказаны і канкрэтныя пажаданні па панах на будучае, аб якіх расказаў прысутным член рэдакцыі «ЛіМа» В. Бур'ян. Пра кантакты пісьменнікаў з газетай гаварыў паэт М. Федзюковіч.

У абмеркаванні прымалі ўдзел філалаг М. Кузінін, журналіст А. Палонскі, заслужаны артыст БССР Г. Марцініч і Г. Дубаў, выкладчык педінстытута А. Канапелька, пастаянны чытач штотыднёвіка М. Плавінскі, начальнік Віцебскага абласнога Упраўлення культуры Г. Клісэва.

У ГАСЦЯХ У ІНДЫЙСКИХ СЯБРОУ

Група вядомых савецкіх мастакоў вярнулася з паездкі па Індыі, куды была запрошана ў сувязі з прысуджэннем Міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Неру.

Прэмія Неру — самай высокай урадавай ўзнагароды рэспублікі — удастоены старшыня праўлення Саюза мастакоў СССР, народны мастак РСФСР М. Панамароў, вядомы савецкі скульптар, народны мастак РСФСР П. Бандаранка і беларускі мастак, лаўрэат прэміі імя Ленінскага камсамола рэспублікі Г. Паплаўскі.

Г. Паплаўскі расказаў карэспандэнту «Літаратуры і мастацтва»:

— Гэта трэцяя мая паездка ў дружэлюбную краіну. Кожны раз я з задавальненнем прымаю запрашэнне індыйскіх сяброў наведаць Індыю. Культурны абмен паміж нашымі краінамі садаеінічае ўзаемаўзаемна, супрацоўніцтваў народаў.

Акрамя таго такіх паездкі вельмі плённыя для творчасці, яны узбагачаюць новымі ўражанымі, думкамі, пачуццямі.

На гэты раз мы былі гасцямі ўрада Індыі, і пасля афіцыйнай цырымоніі ўручэння прэміі нас чакалі шматлікія прыёмы, сустрэчы з дзяржаўнымі дзеячамі, работнікамі культуры і мастацтва.

Мы былі гасцямі прэзідэнта рэспублікі, двойчы сустракаліся з прэм'ер-міністрам Індыі Індзірай Гандзі.

Творчыя сустрэчы адбыліся ў Акадэміі мастацтваў, якая аб'ядноўвае ўсе творчыя саюзы і арганізацыі, у Дзяржаўным музеі сучасных нацыянальных мастацтваў, у Міністэрстве асветы.

Мы наведалі каледжы, школы ёгаў, назіраемліся за нацыянальным мастацтвам танцаў і спеваў.

Дарэчы, у гэты час у нацыянальных музеі ў Дэлі праходзіла Міжнародная трынаале выяўленчага мастацтва, у якой прымалі ўдзел 28 краін свету, у тым ліку Савецкі Саюз. Наведаць я было вельмі цікава і карысна.

Прыемна паведаміць нашым чытачам, што ў Індыі зараз дэманструюцца пераможныя выстаўкі сучаснай беларускай графікі. У экспазіцыі — 40 работ. Сярод іх графічныя лісты А. Кашкурэвіча, А. Пастушкіна, А. Доль, Н. Паплаўскага, Л. Асеіна, У. Папчэсцава і іншых мастакоў. І ў сувязі з тым, што выстаўка карыстаецца вялікім поспехам у індыйскага глядача,

тэрмін знаходжання яе ў краіне прадоўжаны. Зараз з твораў беларускіх мастакоў знаёміяца жыхары паўднёвых штатаў.

— Вы не назвалі сваіх работ. Яны як таўскама былі на выстаўцы ў Індыі?

— Так. У Дэлі былі паказаны трыццаць маіх графічных работ, прысвечаных сучаснай Беларусі, таксама лісты з камічнага цыкла і з цыкла «Камандоры».

— Які водгук знаходзіць наша мастацтва ў індыйскіх глядачоў?

дчы творы на камічную тэму. У Індыі памятаюць, што савецкая краіна — першаадкрывальніца камічнай прастворы і вельмі цікавіцца нашымі дасягненнямі ў гэтай галіне.

Добра прынялі індыйскія сябры кніжку «Тытэатурал», якая выдадзена выдавецтвам «Художественная літаратура» ў перакладзе на рускую мову О. Ібрагімава з маімі ілюстрацыямі. Кніжку міркуюць перадаць на рускай і тамільскай мовах на зямлі, якая нарадзіла індыйскія народныя эпасы.

Варта, мусяць, сказаць яшчэ

— Трэба адзначыць, што ў Індыі любяць і разуменьне графіку. Пацудзе пластыкі, я б сказаў, там традыцыйнае. Як і іншыя ўсходнія народы, Індусы навогул высока цэняць пластыку малюнка, ліній. Менавіта таму ў іх папулярныя і традыцыйныя мастацтва мініяцюры, кнігі, ручной набіві.

З вялікай цікавасцю знаёміліся індыйскія глядачы з традыцыйным рэалізм сцяпанскага быту, вопраткай. І нават знаходзілі падабенства ў старадаўнім сцяпанскім адзенні беларусаў і адзенні індыйскіх сялян «тхочі», якое сапраўды нагадвае зрэбыны доўгія кашулі.

Пра тое, што беларускае мастацтва зацікавіла індыйскіх сяброў, сведчылі іх шматлікія пытанні аб культуры Беларусі, мове, этнічных асаблівасцях народа.

Вельмі прыязна сустрэлі гле-

пра адну адметную «падзею». Наша знаходжанне ў Індыі супала з самым папулярным веснавым святам. Штогод 27—28 сакавіка там адзначаюць свята вады і кветак, якое называецца Холі. Усе жыхары Дэлі, здавалася, выйшлі на вуліцу. Песні, танцы працягваліся двое сутак. Вуліцы зацвілі ўсімі фарбамі ў самым літаральным сэнсе. Таму што ў гэты дзень кожнага, хто выйшаў на вуліцу, можна расфарбаваць, як кажуць, з галавы да ног, і ніхто не мае права пакрыўдзіцца — такая традыцыя.

Перад выхадом з гасцінцы нас папярэдзілі аб нечаканасцях, якіх можаць адбыцца. І паэзій мы атанілі гэтую перасцярогу. Тое, што нас аблілі з ног да галавы вадою, не так страшна, калі ўлічыць, што ў Дэлі было 30 градусаў гарачыні.

Р. БАКУНОВІЧ.

З АРХІУНЫХ ПАЛІЦ

ЧАЛАВЕК... З ВЕРШАПІСАННЕМ І ЗДОЛЬНАСЦЮ ПІСАЦЬ

У 1000-гадовай гісторыі Віцебска ёсць нямала цікавых і захпляючых старонак. Некаторыя з іх звязаны са знаходжаннем у гэтым горадзе вядомых прازیаў і паэтаў — І. Лажэчнікава, І. Буніна, Г. Успенскага, Ул. Маяноўскага, С. Маршана.

З Віцебскам звязана і творчасць цяпер амаль забытага Паўла Іванавіча Сумарокава, грамадзянскага губернатара, пляменніка Аляксандра Пятровіча Сумарокава, аднаго з вядомых літаратараў сярэдзіны і канца XVIII стагоддзя.

У адной з прац вядомага віцебскага гісторыка Сапунова паведамляецца, што пра Сумарокава пачынаюць свае ўспаміны адзін з чыноўнікаў віцебскага губернскага ўпраўлення, які працаваў разам з ім. Хто ж гэты чыноўнік? Перабіраючы ў памяці ўсе вядомыя мне выданні, рашыў спыніцца на цікавай кнізе «Сапраўднае апавяданне ці жыццё Гаўрыіла Дабрыніна, напісанае ім уласнай рукою ў Магілёве і Віцебску». Гэтая кніжка была выдадзена больш як 100 гадоў назад у Пецярбурзе і магла быць вядома Сапунову. Аўтар выданні — Гаўрыіл Дабрынін — на працягу многіх гадоў працаваў у губернскаму ўпраў-

ленні спачатку Магілёўскага, а потым Віцебскага губерняў, і пачынаў пасля сябе цікавыя мемуары, у якіх прыводзіцца малавядомыя факты з гісторыі Магілёва і Віцебска. Ці не гэтую кніжку меў на ўвазе Сапуноў? Заказаваў яе ў нашай абласной бібліятэцы і, бегла гартачы старонкі, шукаю яго запісы за 1808 год. Раптам чытаю: «З 1808 года на яго месца (г. зн., на месца віцебскага грамадзянскага губернатара, — А. П.) уступіў правадзейны стацкі саветнік Сумарокаў, пляменнік вядомага паэта і драматурга, чалавек з французскай мовай, з вершапісаннем і здольнасцю пісаць. Два тамы сачыненняў яго з эстэмпам пад назвай «Адпачынак крымскага судзі» робяць яму гонар і выяўляюць яго талент. Яго камічныя сачыненні даволі вялікія і павучальныя...» Аказваецца, што да 1808 года яму віцебскага губернатара належала нямала кніг. Гэта «Падарожжа па Крыму і Бесарабіі» (1800), намяды «Зялёны карсет» (1805) і «Моднік» (1806), «Некаторыя разважанні пра А. П. Сумарокава і пачатку расійскага тэатра» (1806), «Арлы і шпакі» (1806), «Марфа Пасадніца» (1807). Як

бачыце, да свайго прыезду ў Віцебск Сумарокаў напісаў нямала.

Павел Іванавіч працаваў у Віцебску з 1808 па 1811 год, гэта значыць, амаль да пачатку Айчынай вайны 1812 года. Вось які апісвае Сумарокава Дабрынін: «...Відаць было, што ён спрытны, дбайны, патрабавальны, справядлівы, бескарыслівы, упарты... майстар прымаць у сябе вялікі зборы гасцей; ён дашунваўся быць прыцелем тых, хто трымаецца гонару па навучанню і ўступае ў службу з чыстым намерам служыць...»

Перад самым пачаткам Айчынай вайны 1812 года П. І. Сумарокаў быў пераведзены на тую ж пасаду ў Ноўгарад, дзе ён і сустрэў вайну з Напалеонам. Трэба адзначыць, што Павел Іванавіч унёс вялікі ўклад у арганізацыю ноўгарадскага апалчэння, якое адыграла прыметную ролю ў барацьбе рускага народа за сваю нацыянальную незалежнасць. Паэзія Сумарокаў напісаў яшчэ некалькі твораў: «Праглытка за мяжю» (1812), «Рысы Кацярыны Вялікай» (1819). Ён быў прызначаны сенатарам і выбраны членам Расійскай акадэміі навук. Памёр Павел Іванавіч Сумарокаў у 1846 годзе.

А. ПАДЛІПСКИ.

У сувязі з днямі венгерскай культуры, прысвечанай 30-й гадавіне вызвалення гэтай краіны, у Мінску з поспехам выступіў венгерскі ансамбль песні і танца. Ім кіруюць дырыжор Рэжо Лантош і хормайстар Міклаш Паста. У праграме належаць народныя песні і танцы, творы сучасных кампазітараў.

На гэтым адмымку вы бачыце выступленне венгерскага калектыву.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦН КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62 аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.